

UCHWAŁA NR 4475/2021
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO
z dnia 23 grudnia 2021 roku

**w sprawie przyjęcia Wielkopolskiego Programu Wspierania Rodziny, Systemu
Pieczy Zastępczej i Adopcji na lata 2021-2025**

Na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2020 r. poz. 1668, z późn. zm.), art. 183 pkt 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821, z późn. zm.) oraz art. 19 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057) Zarząd Województwa Wielkopolskiego uchwala, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się Wielkopolski Program Wspierania Rodziny, Systemu Pieczy Zastępczej i Adopcji na lata 2021-2025, który stanowi załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Dyrektorowi Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Marszałek Województwa
Marek Woźniak

**Uzasadnienie do uchwały Nr 4475/2021
Zarządu Województwa Wielkopolskiego
z dnia 23 grudnia 2021 roku**

**w sprawie przyjęcia Wielkopolskiego Programu Wspierania Rodziny, Systemu
Pieczy Zastępczej i Adopcji na lata 2021-2025**

Zgodnie z art. 183 pkt 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 821, z późn. zm.), do zadań własnych samorządu województwa należy opracowanie programów dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej będących integralną częścią strategii rozwoju województwa.

Program jest kontynuacją działań podejmowanych w poprzednich latach w obszarze wsparcia rodziny, systemu pieczy zastępczej i adopcji, a jego misją jest stworzenie warunków i dostarczenie narzędzi koniecznych do podejmowania skutecznych, skonsolidowanych, interdyscyplinarnych i przynoszących trwałe efekty działań na rzecz wielkopolskich rodzin, a także osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej i adopcji oraz instytucji i systemu ich wsparcia.

Dokument ten jest spójny z dokumentami na poziomie regionalnym, w tym przede wszystkim z założeniami Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku oraz Strategii Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku.

W związku z powyższym przyjęcie uchwały przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego jest zasadne.

*Paulina Stochniałek
Członek Zarządu*

WIELKOPOLSKI PROGRAM WSPIERANIA RODZINY, SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ I ADOPCJI NA LATA 2021–2025

Regionalny Ośrodek
Polityki Społecznej w Poznaniu

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO

Koordinacja prac nad Programem:

Grzegorz Grygiel
Jolanta Kopińska
Monika Zembrzycka

Zespół redakcyjny:

Edyta Antkowiak
Krzysztof Jedynak
Andżelika Majkowska
Monika Musiej
Zofia Rutkowska
Sylwia Szpyrka

Zespół wspierający:

Izabela Andrzejewska
Agnieszka Chmielewska
Sylwia Frankowska
Anna Giżycka
Barbara Hałaburdzin
Ewelina Jędryszczak
Kamila Kamińska
Anna Kraska-Matuszczak
Agnieszka Krawiec
Jolanta Kucharzak
Beata Kurcin
Łukasz Maćkowiak
Barbara Morawska
Magdalena Radniecka
Katarzyna Sroka
Anna Szubert
Kamila Wejman
Agnieszka Woźna

Ekspert zewnętrzny:

Joanna Luberadzka-Gruca

Współpraca i konsultacje

Przedstawiciele Samorządu Województwa Wielkopolskiego
Przedstawiciele wielkopolskich publicznych i społecznych instytucji realizujących zadania w obszarze wsparcia rodziny i pieczy zastępczej

SPIS TREŚCI

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW	5
PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA WIELKOPOLSKIEGO PROGRAMU WSPIERANIA RODZINY, SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ I ADOPCJI NA LATA 2021–2025	6
UWARUNKOWANIA PROWADZENIA POLITYKI WSPARCIA RODZIN, SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ I ADOPCJI ..	7
SYSTEM WSPARCIA RODZIN, PIECZY ZASTĘPCZEJ I ADOPCJI	7
ISTOTNE TRENDY W POLITYCE WSPARCIA RODZINY, SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ I ADOPCJI	9
DIAGNOZA W OBSZARZE WSPARCIA RODZINY, SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ I ADOPCJI	13
DANE STATYSTYCZNE	13
ZASOBY	22
POTRZEBY	25
ANALIZA SWOT	34
WIZJA I MISJA PROGRAMU	36
WIZJA PROGRAMU	36
MISJA PROGRAMU	37
LOGIKA PROGRAMU	38
PRIORYTETY PROGRAMU	43
PRIORYTET I. WZMOCNIENIE RODZIN W PEŁNIENIU FUNKCJI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZEJ	43
PRIORYTET II. POPRAWA SYTUACJI OSÓB FUNKCJONUJĄCYCH W SYSTEMIE PIECZY ZASTĘPCZEJ	47
PRIORYTET III. WSPARCIE OSÓB FUNKCJONUJĄCYCH W SYSTEMIE ADOPCJI W WYZWANIACH ZWIĄZANYCH Z PRZYSPOSOBIENIEM	50
PRZEDSIĘWZIĘCIA STRATEGICZNE	52
PRZEDSIĘWZIĘCIA STRATEGICZNE WPISUJĄCE SIĘ W PRIORYTET I. WZMOCNIENIE RODZIN W PEŁNIENIU FUNKCJI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZEJ	52
PRZEDSIĘWZIĘCIA STRATEGICZNE WPISUJĄCE SIĘ W PRIORYTET II. POPRAWA SYTUACJI OSÓB FUNKCJONUJĄCYCH W SYSTEMIE PIECZY ZASTĘPCZEJ	57
PRZEDSIĘWZIĘCIA STRATEGICZNE WPISUJĄCE SIĘ W PRIORYTET III. WSPARCIE OSÓB FUNKCJONUJĄCYCH W SYSTEMIE ADOPCJI W WYZWANIACH ZWIĄZANYCH Z PRZYSPOSOBIENIEM	59
SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU	63
MIEJSCE PROGRAMU W SYSTEMIE ZARZĄDZANIA ROZWOJEM WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO	63
KOORDYNACJA WDRAŻANIA PROGRAMU	64
SYSTEM FINANSOWANIA PROGRAMU	66
SYSTEM MONITOROWANIA PROGRAMU	73
ANEKS	75
WYBRANE ASPEKTY DIAGNOZY W UJĘCIU REGIONALNYM	75
OPIS KLUCZOWYCH INSTYTUCJI SYSTEMU WSPARCIA RODZINY, SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ I ADOPCJI	89
SŁOWNICZEK	95

Szanowni Państwo,

przekazuję w Państwa ręce i Program Wspierania Rodziny, Systemu Pieczy Zastępczej i Adopcji na lata 2021–2025.

To niezwykle dokument stanowiący nie tylko rozszerzenie i uszczegółowienie priorytetów oraz kierunków działań wskazanych w uchwalonej w dniu 21 grudnia 2020 r. przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego Strategii Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do roku 2030, ale także wyspecjalizowane narzędzie do wdrożenia zmian społecznych w obszarze wspierania rodziny, systemu pieczy zastępczej i adopcji w naszym Regionie.

Głęboka analiza wielkopolskiego systemu organizacji wsparcia i usług na rzecz dziecka i rodziny, obserwacja zmieniających się potrzeb Wielkopolan oraz wieloletnie, bogate doświadczenie zawodowe specjalistów, ekspertów zewnętrznych i wewnętrznych poruszających się w obszarach społecznych, uwidocznily niepodważalną zależność systemu pomocy i wsparcia rodziny, pieczy zastępczej oraz adopcji.

Poniższy dokument wytycza kierunki, wskazuje na konkretne i wysokospecjalizowane modele działań oraz przedstawia narzędzia do zmian w każdym z wymienionych obszarów społecznych. Łączy w sobie wiedzę naukową oraz praktyczną z nowatorskim ujęciem pracy z rodziną i dzieckiem, w tym dzieckiem przebywającym w pieczy zastępczej lub w procesie przysposobienia, co sprawia, że jest on naznaczony jednością działań i ich różnorodnością jednocześnie.

Jest to wynik doświadczeń, wiedzy i umiejętności poszczególnych pracowników oraz całej instytucji – Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu – autorów niniejszego Programu.

Wrażliwość, wyobraźnia i współuczestnictwo to filary pozwalające na stworzenie warunków i dostarczenie narzędzi koniecznych do podejmowania skutecznych, skonsolidowanych, interdyscyplinarnych i przynoszących trwałe efekty działań na rzecz ich rodzin, a także osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej i adopcji oraz instytucji i systemu ich wsparcia.

Samorząd realizując Program będzie dążył do tego, by w roku 2025 w Wielkopolsce:

- Wielkopolskie rodziny, w tym zastępcze i adopcyjne miały lepsze warunki do realizacji swojej funkcji opiekuńczo-wychowawczej.
- Dzieci i młodzież pozbawione właściwej opieki rodzicielskiej były otoczone dodatkowym wsparciem.
- Instytucje i organizacje realizujące zadania w obszarze wsparcia rodziny i pieczy zastępczej świadczyły więcej usług dostosowanych do potrzeb rodzin.
- Pracownicy instytucji realizujących zadania w obszarze wsparcia rodziny, systemu pieczy zastępczej i adopcji mieli lepszy dostęp do wsparcia podczas wykonywania swojej pracy.
- Instytucje i organizacje działające na rzecz rodzin, osób w systemie pieczy zastępczej i adopcji w większym stopniu współpracowały ze sobą.

Wierzę, że małe zmiany tworzą wielką różnicę i pozostaję w przekonaniu, że Wielkopolski Program Wspierania Rodziny, Systemu Pieczy Zastępczej i Adopcji na lata 2021–2025 to skuteczne, wielowymiarowe narzędzie do wdrożenia systemowych zmian społecznych oraz ochrony, pomocy i poprawy życia dziecka i rodziny w naszym kawałku świata, jakim jest Wielkopolska.

Członkini Zarządu Województwa Wielkopolskiego

Paulina Stochniałek

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW

CIS	Centrum Integracji Społecznej
CWRA	Centrum Wsparcia Rodzin Adopcyjnych
DPS	Dom Pomocy Społecznej
FEW 2021 +	Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021–2027
JST	Jednostki samorządu terytorialnego
KIS	Klub Integracji Społecznej
MOPR	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
MOS	Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii
MOW	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy
MRiPS	Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej (funkcjonuje od października 2020 r.)
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
NGO	Organizacja pozarządowa
NIK	Najwyższa Izba Kontroli
NSP	Narodowy Spis Powszechny
OIK	Ośrodek Interwencji Kryzysowej
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
OSL	Organizacja Społeczności Lokalnej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PES	Podmioty Ekonomii Społecznej
POW	Placówka opiekuńczo-wychowawcza
PWD	Placówka wsparcia dziennego
PS	Przedsiębiorstwa Społeczne
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
SOW	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
SWW	Samorząd Województwa Wielkopolskiego
UMWW	Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego
WOA	Wielkopolski Ośrodek Adopcyjny
ZOL	Zakład opiekuńczo-leczniczy

PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA WIELKOPOLSKIEGO PROGRAMU WSPIERANIA RODZINY, SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ I ADOPCJI NA LATA 2021–2025

Samorząd Województwa Wielkopolskiego (SWW) kierując się obowiązkiem wynikającym z art. 183 ust. 2 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej powinien przygotować i realizować zapisy Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej.

Program ten odwołuje się do założeń systemu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, który jest całościowym sposobem organizacji wsparcia i usług realizowanych przez instytucje publiczne i niepubliczne, regulowanym szeregiem ustaw, w tym przede wszystkim:

- ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych;
- ustawą z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”;
- ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Niniejszy Program określa politykę Samorządu Województwa Wielkopolskiego w zakresie wspierania rodziny, systemu pieczy zastępczej i adopcji, która realizowana jest głównie przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu. W związku z tym, iż program dotyczy również problematyki adopcji, która jest zadaniem zleconym samorządom województwa z zakresu administracji rządowej, zdecydowano się rozszerzyć nazwę Programu również o problematykę adopcji.

Program stanowi część regionalnego systemu dokumentów strategicznych. Oznacza to, że z jednej strony jest spójny z regionalnymi dokumentami w zakresie polityki społecznej, a z drugiej – z dokumentami określającymi wizję rozwoju województwa, w tym przede wszystkim ze Strategią Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2030.

W Programie zaprezentowano działania, które mogą być podejmowane przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego, samorzady lokalne oraz inne instytucje publiczne i niepubliczne po to, by poprawić sytuację osób funkcjonujących w rodzinach, systemie pieczy zastępczej i adopcji, w tym przede wszystkim:

- rodzin – opierając się na definicji używanej w statystyce publicznej, jako rodziny rozumiane są pary z jednym lub większą liczbą dzieci, albo też samotni rodzice z jednym bądź większą liczbą dzieci;
- osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej – w tym przede wszystkim dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej oraz przebywających w placówkach całodobowych innego typu m.in.: zakładach opiekuńczo-leczniczych, domach pomocy społecznej, młodzieżowych ośrodkach wychowawczych czy socjoterapeutycznych, osób w procesie usamodzielnienia oraz usamodzielnionych, ale też osób sprawujących pieczę zastępczą nad powierzonymi

dziećmi, tj.: osób sprawujących funkcję rodzin zastępczych oraz ich otoczenia, kadry systemu pieczy zastępczej, kandydatów na rodziców zastępczych;

- osób funkcjonujących w systemie adopcji – w tym przede wszystkim dzieci umieszczonych w rodzinach adopcyjnych, dzieci przysposobionych oraz rodziców adopcyjnych, w tym: rodziny adopcyjne, kandydatów na rodziców adopcyjnych, rodziny, którym powierzono pieczę rodzicielską; otoczenie rodzin adopcyjnych oraz kadre ośrodków adopcyjnych.

UWARUNKOWANIA PROWADZENIA POLITYKI WSPARCIA RODZIN, SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ I ADOPCJI

SYSTEM WSPARCIA RODZIN, PIECZY ZASTĘPCZEJ I ADOPCJI

System wsparcia rodzin, pieczy zastępczej i adopcji opiera się na świadczeniu pomocy w zróżnicowanych formach przez instytucje i organizacje, które działają w tym obszarze. Pomoc rodzinom, osobom tworzącym system pieczy zastępczej oraz system adopcji w rozwiązywaniu ich problemów oraz wsparcie w działaniach zmierzających do poprawy ich sytuacji życiowej wymaga nie tylko szerokiej wiedzy i rozbudowanej oferty działań, ale także umiejętności współpracy zarówno z samymi zainteresowanymi, jak i z przedstawicielami instytucji i organizacji działającymi na ich rzecz.

Do najważniejszych instytucji wspierających możemy zaliczyć przede wszystkim instytucje publiczne, jednostki samorządu terytorialnego i organizacje pozarządowe. Jednym z istotnych ogniw systemu wsparcia jest Samorząd Województwa Wielkopolskiego, w imieniu którego zadania wykonuje Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu jest odpowiedzialny za planowanie i realizację szeregu działań, które służą poprawie jakości życia rodzin oraz wsparciu systemu pieczy zastępczej i adopcji w województwie wielkopolskim, takich jak:

- Projektowanie polityki Samorządu Województwa Wielkopolskiego w obszarze wsparcia rodzin, systemu pieczy zastępczej i adopcji poprzez m.in. opracowanie, wdrażanie i koordynowanie Wielkopolskiego Programu Wspierania Rodziny, Systemu Pieczy Zastępczej i Adopcji na lata 2021–2025, udział w planowaniu środków będących w dyspozycji Samorządu Województwa Wielkopolskiego (w tym europejskich) we współpracy z innymi Departamentami UMWW i jednostkami organizacyjnymi SWW, czy też realizację badań i analiz związanych z tematyką rodzin, systemu pieczy zastępczej i adopcji.
- Inicjowanie, promowanie i rekomendowanie innowacyjnych rozwiązań w obszarze wsparcia rodzin, systemu pieczy zastępczej i adopcji m.in. współtworzenie, testowanie i upowszechnianie innowacji społecznych, modelowych rozwiązań, np. modeli usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej, tworzenie klubów rodzinnych, promowanie dobrych praktyk.
- Wspieranie samorządów lokalnych w organizacji, koordynacji i realizacji zadań na rzecz wsparcia rodzin, systemu pieczy zastępczej i adopcji, m.in. przez wsparcie merytoryczne, szkoleniowe, doradcze, finansowe, np. w postaci udzielania dotacji celowych.

- Wspieranie (finansowe i merytoryczne) organizacji pozarządowych działających w obszarze wsparcia rodzin, systemu pieczy zastępczej i adopcji, m.in. przez udzielanie dotacji, tworzenie przestrzeni do wymiany doświadczeń, w tym organizacji forów tematycznych.
- Wspieranie współpracy pomiędzy instytucjami działającymi w obszarze wsparcia rodzin, systemu pieczy zastępczej i adopcji, m.in. ich sieciowanie, tworzenie grup roboczych.
- Realizacja działań związanych z podnoszeniem świadomości i budowaniem pozytywnych postaw Wielkopolan w obszarze wsparcia rodzin, systemu pieczy zastępczej i adopcji poprzez np. organizację kampanii społecznych.

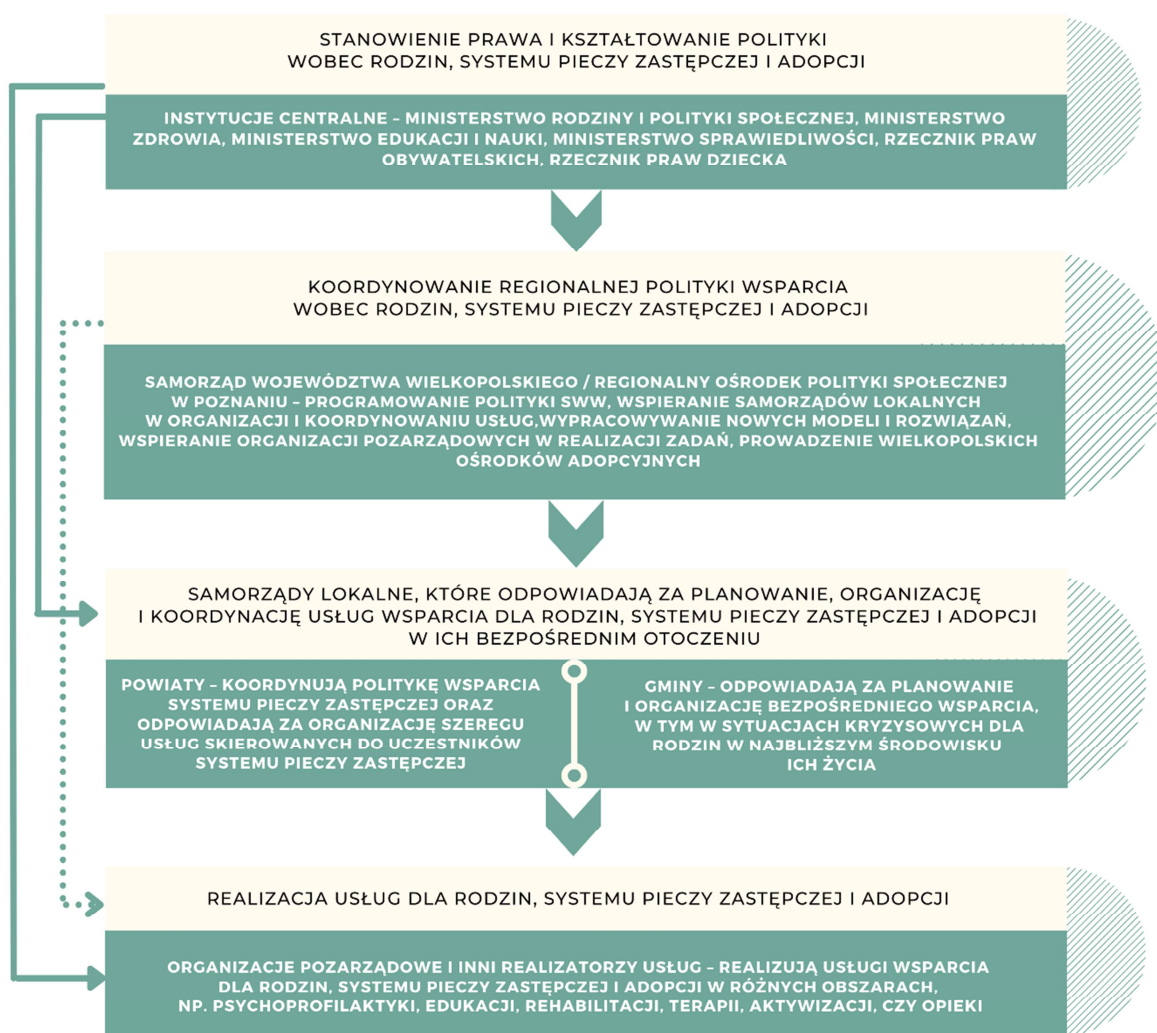
W strukturach Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu funkcjonują również ośrodki adopcyjne, które realizują bezpośrednie zadania związane z kompleksowym prowadzeniem procesu adopcyjnego, w tym m.in.:

- Realizacja zadań związanych z kwalifikacją dziecka do przysposobienia, sporządzaniem diagnozy psychologiczno-pedagogicznej oraz dobór rodzin przysposabiających do jego potrzeb.
- Współpraca z sądami i innymi instytucjami niezbędnymi w procesie przysposobiania dziecka.
- Przeprowadzenie procedury kwalifikacyjnej dla kandydatów na rodziny adopcyjne i rodziny zastępcze oraz wydawanie świadectw ukończenia szkoleń.
- Organizacja wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dla kobiet w ciąży, które sygnalizują zamiar oddania dziecka do adopcji oraz kandydatów do przysposobienia i rodzin, które przysposobiły dziecko.

Poniżej znajduje się graficzne podsumowanie funkcjonowania wielopoziomowego i wieloinstytucjonalnego systemu wsparcia rodzin, systemu pieczy zastępczej i adopcji. Szczegółowe opisy i definicje poszczególnych instytucji znajdują się w aneksie.

Rysunek 1. System wsparcia rodziny, systemu pieczy zastępczej i adopcji

ISTOTNE TRENDY W POLITYCE WSPARCIA RODZINY, SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ I ADOPCJI

Regionalna polityka wsparcia rodziny, systemu pieczy zastępczej i adopcji zależy od szerszego kontekstu polityki krajowej czy europejskiej. W projektowaniu działań w ramach niniejszego Programu uwzględniono najważniejsze trendy w polityce rodzinnej. Są one krótko opisane poniżej.

1

Zmiana podejścia systemowego do rodziny, systemu pieczy zastępczej i adopcji

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz.U.2020.0.821) z dniem 1 stycznia 2012 r. wytyczyła nowe podziały zadań dla samorządów terytorialnych, wprowadzając jednocześnie odmienny sposób pracy z dzieckiem i rodziną. Nadała w ten sposób nową jakość i określiła standardy pracy dla specjalistów, asystentów rodziny, koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, pracowników socjalnych i pozostałych osób pracujących

w systemie wsparcia dziecka, rodziny, pieczy zastępczej i adopcji. Rewolucyjność rozwiązań wprowadzonych w ustawie polegała na wyraźnym oddzieleniu wsparcia kierowanego do rodzin, od pomocy społecznej świadczonej osobom i rodzinom w różnego typu kryzysach (uzależnienie, ubóstwo, bezrobocie). Wskazane zostały jednostki organizacyjne i formy wspierania rodziny oraz instytucje w obszarze pieczy zastępczej, a także:

- zasady i formy sprawowania pieczy zastępczej oraz pomocy w usamodzielnianiu jej pełnoletnich wychowanków;
- zadania administracji publicznej w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- zasady finansowania wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- zadania w zakresie postępowania adopcyjnego.

Dotychczasowa tzw. „pomoc dziecku i rodzinie” urosła do rangi systemu wsparcia rodziny, nadając jej większe znaczenie, a pracownikom większe uprawnienia. W praktyce te zmiany oznaczały, że umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej mogło nastąpić dopiero po wykorzystaniu wszystkich sposobów pomocy rodzinie biologicznej, z naciskiem na pomoc środowiskową dla rodzin z problemami. Kluczowe stało się wsparcie rodziny w wychowaniu dzieci, co umożliwiły rozwiązania wspierające rodzinę w jej naturalnym środowisku: instytucja asystenta rodziny oraz rodziny wspierającej. Placówki wsparcia dziennego zyskały nowe określenia typów oraz nowe wymogi funkcjonowania, co zostało dodatkowo uszczegółowione w roku 2015 przepisami rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych, jakie musi spełniać lokal, w którym ma być prowadzona placówka wsparcia dziennego (Dz.U. z 2015, poz. 1630). Zaostrenie przepisów lokalowych ograniczyło w znacznym stopniu możliwość tworzenia placówek przez organizacje pozarządowe, a i dla samorządów gminnych oraz powiatowych bywają trudne do spełnienia, co przekłada się na ich liczbę. Nadrzędną wartością przy podejmowaniu wszelkich działań jest podmiotowość dziecka i rodziny oraz szereg praw dziecka m.in.: do wychowania w rodzinie, do stabilnego środowiska wychowawczego oraz ochrony. Rodzina przeżywająca trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej zyskała możliwość otrzymania szeregu form wsparcia, m.in.: konsultacji, poradnictwa rodzinnego, terapii i mediacji, usług dla rodzin z dziećmi, w tym także usług opiekuńczych i wychowawczych, pomocy prawnej.

Reforma dotknęła również system pieczy zastępczej poprzez m.in.: wprowadzenie roli koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, instytucję organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, tendencję do zwiększania liczby rodzinnych form opieki, stopniowe i stałe zmniejszanie liczby miejsc w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej.

Realizację zadań w obszarze wspierania rodziny i pieczy zastępczej ustawodawca powierzył jednostkom samorządu terytorialnego oraz organom administracji rządowej. Podmioty publiczne powinny realizować je we współpracy szczególnie ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi. Można zauważyć ugruntowanie ustawowego podziału między samorządy, świadomość zadań i ich przypisanego zakresu.

Obowiązującą przy realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej jest zasada pomocniczości, zwłaszcza w przypadku możliwości zlecenia realizacji zadań przez organy jednostek samorządu terytorialnego.

Na przestrzeni lat 2012–2021 do Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadzane były różnego rodzaju zmiany. Znacząca nowelizacja miała miejsce w 2014 roku i wprowadziła m.in.: zmiany w finansowaniu pobytu dzieci w zakładach opiekuńczo-leczniczych i opiekuńczo-rehabilitacyjnych. W 2019 roku wprowadzono zmiany dotyczące m.in. pracy asystenta rodziny (np. wprowadzenie legitymacji służbowej), dążenia do zmniejszania liczby placówek opiekuńczo-wychowawczych na rzecz rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej, połączenia planu pracy z rodziną i planu pomocy dziecku, czy też wprowadzenia elektronicznego rejestru w zakresie pieczy zastępczej. Obecnie procedowany jest projekt zmiany przepisów, który prawdopodobnie zostanie ogłoszony jeszcze w roku 2021. Projekt wprowadza propozycję regulacji w zakresie m.in.: sposobu funkcjonowania ośrodków adopcyjnych (godziny popołudniowe, co najmniej jedna sobota w miesiącu), możliwości zmiany formy pieczy zastępczej, a także zmiany w zakresie sposobu funkcjonowania rodzin zastępczych, zwłaszcza zawodowych.

W konsekwencji zmian ustawowych zbudowano system wsparcia rodziny, pieczy zastępczej i adopcji, który powinien skuteczniej i szybciej reagować na kryzysy w rodzinie i sytuacji zagrożenia zdrowia i bezpieczeństwa dziecka. System ten zbudowany jest na trzech filarach:

- **Profilaktyce** – polegającej na dostarczeniu wsparcia w odbudowie potencjału wychowawczego rodzin i zmniejszeniu ryzyka pojawienia się poważnych problemów w ich funkcjonowaniu poprzez m.in.: usługi asystenckie, kluby rodzinne, modele wczesnej interwencji, szkolenia dla rodziców i wychowawców pracujących w obszarze wspierania rodziny;
- **Interwencji** – polegającej na dostarczaniu wsparcia w rozwiązywaniu poważnych kryzysów stwarzających zagrożenie dla funkcjonowania rodzin oraz osób przebywających w pieczy zastępczej, np. poprzez organizację szkoleń dla kadry pracującej w obszarze wspierania systemu pieczy zastępczej, budowanie systemu usług społecznych i zdrowotnych dla wychowanków pieczy zastępczej;
- **Integracji** – polegającej na dostarczeniu wsparcia w powrocie rodzin do sprawowania funkcji opiekuńczo-wychowawczej, w tym wsparcia rodzin biologicznych po powrocie dziecka z pieczy zastępczej oraz rodzin adopcyjnych, poprzez np. budowanie systemu usług społecznych i zdrowotnych, działania prowadzone w placówkach wsparcia dziennego, szkolenia dla rodziców i kadry pracującej w obszarze adopcji.

Prowadzenie polityki opartej na powyższych założeniach może przynosić pozytywne i długofalowe efekty. Dzięki m.in. projektom współfinansowanym ze środków europejskich stworzono, przetestowano i upowszechniono szereg nowych rozwiązań, modeli i usług wspierających rodziny oraz system pieczy zastępczej, takich jak: mieszkania ze wsparciem, kluby rodzinne, różnorodne usługi terapeutyczne, profilaktyczne i diagnostyczne czy warsztaty.

Pomimo, że liczba narzędzi wspierania rodzin systematycznie się powiększa, nadal wiele problemów pozostaje nierozwiązanych lub jest rozwiązywanych tylko częściowo. Jednym z głównych wyzwań nadal pozostaje wysoka liczba dzieci przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Problem ten dostrzegany jest zarówno na poziomie europejskim, jak i krajowym, a odpowiedzią na niego ma być proces deinstytucjonalizacji.

Deinstytucjonalizacja

Deinstytucjonalizacja to proces przejścia od opieki świadczonej w dużych instytucjach na rzecz tworzenia systemu wsparcia lokalnego (środowiskowego) lub systemu małych instytucji o charakterze quasi-rodzinnym, w miejscu zamieszkania osób, które tego wsparcia wymagają. Jest to proces kluczowy, szczególnie z perspektywy dzieci, dla których opieka instytucjonalna może mieć negatywny wpływ na ich aktualne i przyszłe życie, co przejawia się chociażby zwiększoną podatnością na występowanie rozmaitych trudności intelektualnych, behawioralnych czy społecznych.

Deinstytucjonalizacja jest procesem określanym jako priorytetowy na poziomie Unii Europejskiej oraz instytucji międzynarodowych, co zostało potwierdzone w ogólnoeuropejskich wytycznych dotyczących przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności.

W przypadku Polski podjęcie działań w obszarze deinstytucjonalizacji jest jednym z warunków podstawowych i niezbędnych do uruchomienia środków z nowej perspektywy finansowej Funduszy Europejskich na lata 2021–2027. W momencie tworzenia niniejszego Programu na poziomie centralnym trwają prace nad „Strategią rozwoju usług społecznych, polityka publiczna na lata 2021-2035”, która stworzyć będzie ramy krajowe dla realizacji tego procesu.

Na poziomie regionalnej polityki wsparcia rodzin, systemu pieczy zastępczej i adopcji, deinstytucjonalizacja rozumiana jest jako stopniowe zwiększanie skali dzieci umieszczanych w rodzinnych formach pieczy zastępczej po to, by zapewnić im jak najbardziej optymalne warunki rozwoju. Proces ten zakłada stopniową zmianę regionalnego systemu pieczy zastępczej oraz rozwój usług wspierających zarówno dzieci umieszczone w pieczy, jak i ich opiekunów. Nie zakłada się radykalnej likwidacji placówek, a raczej, w miarę możliwości dążenie do ich przekształcania w zakresie indywidualizacji wsparcia i zmianę charakteru opieki z długoterminowej na krótkoterminową – „wsparciową”, upodmiotowienia mieszkańców, uruchamiania nowych, nieświadczonych dotąd usług, a także odpowiednio wczesnego przygotowywania do usamodzielnienia wychowanków. Równolegle zwiększeniu powinna ulec skala usług środowiskowych wspierających rodziny, mających na celu zmniejszanie liczby dzieci wymagających umieszczenia w systemie pieczy zastępczej. W tym kontekście kluczowe są trzy kierunki działań:

1. Rozwój wsparcia środowiskowego – poprzez tworzenie takich form wsparcia, które wzmacniają rodziny w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej i pozwalają na uniknięcie różnego rodzaju kryzysów bądź minimalizację ich skutków. Przykładowymi formami wsparcia są m.in.: asystentura rodzinna, kluby rodzinne, warsztaty umiejętności rodzicielskich.
2. Wspieranie zmian zachodzących w placówkach w zakresie organizacji ich pracy i zwiększania upodmiotowienia jej mieszkańców, np. poprzez wprowadzanie programów wczesnego usamodzielniania wychowanków, umożliwienie personalizacji przestrzeni życiowej, wspieranie nawiązywania relacji z osobami spoza placówki oraz wzmacnianie placówek w rozwijaniu oferty usług środowiskowych.

3. Rozwój rodzinnej pieczy zastępczej, w tym szczególnie wspieranie powiatów w pozyskiwaniu kandydatów do sprawowania pieczy w formach rodzinnych, rozwój usług wspierających osoby sprawujące pieczę oraz usług rehabilitacyjno-terapeutycznych kierowanych do dzieci znajdujących się w systemie.

Proces deinstytucjonalizacji wymaga koordynacji na poziomie regionalnym, za którą w ramach Samorządu Województwa Wielkopolskiego odpowiada Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu. W momencie tworzenia zapisów niniejszego Programu, do zadań ROPS w Poznaniu w tym zakresie należy przede wszystkim:

- opracowanie regionalnego planu deinstytucjonalizacji, który wyznaczy kluczowe z perspektywy potrzeb województwa priorytety deinstytucjonalizacji, w tym w obszarze pieczy zastępczej oraz działania, które powinny być podejmowane przez SWW, w tym przede wszystkim w zakresie interwencji przewidzianym do realizacji w ramach programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021–2027;
- wsparcie samorządów powiatowych w przygotowaniu do procesu deinstytucjonalizacji, takie jak np. pomoc w diagnozie potrzeb, tworzenie strategii przekształcania placówek, przygotowywanie instytucji do świadczenia usług w środowisku, wprowadzanie programów wczesnego usamodzielniania mieszkańców placówek, tworzenie systemu wspierania i przygotowywania pracowników instytucji do świadczenia bardziej spersonalizowanego wsparcia;
- budowanie systemu łatwiejszego dostępu do usług medycznych i rehabilitacyjnych dla dzieci i młodzieży przebywających w pieczy zastępczej, dzięki finansowaniu ze środków własnych oraz zewnętrznych będących w dyspozycji SWW, w tym unijnych.

Założenia realizacji powyższych zadań uwzględnione są w niniejszym Programie, szczególnie w Priorytecie II oraz w opisie przedsięwzięcia strategicznego – projektu wzmacniania systemu pieczy zastępczej w województwie wielkopolskim.

DIAGNOZA W OBSZARZE WSPARCIA RODZINY, SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ I ADOPCJI

DANE STATYSTYCZNE

Współczesna rodzina znajduje się w procesie różnorodnych przemian dotyczących jej struktury, trwałości, charakteru więzi, relacji czy norm. Szczęście rodzinne zajmuje niezmiennie pierwsze miejsce wśród najważniejszych wartości, jakimi Polacy kierują się w swoim codziennym życiu¹. Co ciekawe, jednocześnie obserwujemy wśród młodych ludzi tendencję do odraczania lub niepodejmowania decyzji o małżeństwie i prokreacji, co może wskazywać na potrzebę redefinicji pojęcia współczesnej rodziny. Wzrastający odsetek urodzeń pozamałżeńskich, małżeństw zakończonych rozwodem, rodzin niepełnych, rodzin nuklearnych czy rekonstruowanych, itp. generuje

¹ Komunikat CBOS "Aktualne problemy i wydarzenia" wskazuje, że aż 80% respondentów umiejscowiło rodzinę na 1. miejscu w rankingu wyznawanych wartości, https://cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_022_19.PDF, dostęp: 31.08.2021 r.

szereg wyzwań wymagających udzielenia wsparcia ze strony instytucji publicznych, w postaci różnorodnych usług oraz świadczeń wspomagających rodziny w przezwyciężaniu ich kryzysów.

- Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 r. w województwie wielkopolskim żyło 988 709 rodzin, z czego 51,2% to rodziny z dziećmi do 24. roku życia. W 2020 roku województwo wielkopolskie zamieszkiwało 681 826 dzieci i młodzieży do 18. roku życia, z czego ok. 50 000 żyło w rodzinach korzystających ze świadczeń pomocy społecznej².
- Podobnie jak w innych regionach, w Wielkopolsce z roku na rok spada liczba zawieranych małżeństw (14 017 w 2020 roku, 17 575 w 2019, 18 168 w 2018, a 18 320 w 2017), widoczny jest stały wzrost odsetka małżeństw rozwiązanych przez rozwód, w 2020 roku³ na 1 000 nowo zawartych małżeństw było ich 293,1, w 2019 – 330,5, w 2018 – 318,5, a w 2017 – 323,9 (w kraju było to odpowiednio: w 2020 roku – 352,7, w 2019 – 356,3, w 2018 – 326,6, a w 2017 – 338,9). W ostatnich latach obserwujemy również wzrost odsetka urodzeń pozamałżeńskich, z 26,3% w 2017 roku do 29,7% w 2020 roku (z 24,1% do 26,4% w kraju)⁴.
- W ostatnich latach obserwujemy również stopniowy spadek wartości współczynnika dzietności ogólnej⁵ (1,51 w 2020 roku, 1,54 w 2019, 1,55 w 2018, 1,58 w 2017), choć pod tym względem sytuacja w Wielkopolsce jest korzystniejsza niż przeciętnie w kraju, gdzie współczynnik dzietności w 2020 roku wynosił 1,38⁶.
- Utrzymująca się w ostatnich dekadach niska i coraz później realizowana dzietność przekładała się w naszym kraju na malejącą liczbę oraz mniejsze znaczenie społeczne tzw. urodzeń wyższej kolejności (dzieci trzecich, czwartych i kolejnych). W ostatnich latach ten trend zaczął się odwracać, jednak jest to zjawisko zróżnicowane przestrzennie. Województwo wielkopolskie charakteryzuje się jednak występowaniem niższych udziałów procentowych urodzeń wysokiej kolejności niż średnio w kraju. W 2020 roku udział urodzeń trzecich i dalszych wyniósł 17,4% w Wielkopolsce, a 21,1% średnio w kraju. W porównaniu z 2015 rokiem udział ten wzrósł w Wielkopolsce jednak o 4 p. proc., a średnio w kraju o 6,3 p. proc.⁷
- Według danych z NSP, w województwie wielkopolskim funkcjonowało 204 214 niepełnych rodzin, tj. 178 234 samotnych matek i 25 980 samotnych ojców, mających na wychowaniu co najmniej 1 dziecko do 24. roku życia. Oznacza to, że 1 na 5 wielkopolskich rodzin to rodzina niepełna – 18% wszystkich rodzin stanowią samotne matki, a 2,6% – samotni ojcowie.
- Na przestrzeni ostatnich lat systematycznie rośnie odsetek dzieci objętych opieką żłobkową. W 2020 roku średni odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką żłobkową w Wielkopolsce wyniósł 12,0%, w 2019 – 12,2%, w 2018 – 10,3%, w 2017 – 8,4% (nieco poniżej średniej krajowej; dla porównania, w kraju w 2020 roku odsetek ten wyniósł 12,8%).

² Dane GUS BDL.

³ Dane dotyczące roku 2020 należy traktować jako niemiarodajne, ze względu na sytuację pandemii.

⁴ Dane pochodzą z Roczników demograficznych GUS za lata 2017–2020.

⁵ określający liczbę urodzonych dzieci przypadających na jedną kobietę w wieku rozrodczym (15-49 lat). Przyjmuje się, iż współczynnik dzietności między 2,10 a 2,15 jest wartością zapewniającą prostą zastępowalność pokoleń.

⁶ GUS BDL.

⁷ <https://www.portalsamorządowy.pl/polityka-i-społeczeństwo/rodziny-wielodzietne-w-polsce-duze-roznice-miedzy-regionami,317555.html>, dostęp: 06.10.2021 r.

Sporą dysproporcję obserwujemy pomiędzy terenami miejskimi (17,8%) a wiejskimi (4,1%)⁸. Zdecydowana większość dzieci pozostających w żłobku przebywa w nim przez cały dzień – średnia tygodniowa liczba godzin przebywania w opiece instytucjonalnej dla dzieci korzystających z tej formy opieki wyniosła 34,1. Należy zauważyć, że to zdecydowanie więcej niż w większości krajów europejskich, co jest skorelowane z faktem, że kobiety w Polsce znacznie częściej pracują w pełnym wymiarze czasu pracy niż w innych krajach Europy (średnia tygodniowa liczba godzin pracy kobiet w Polsce wyniosła w 2 kwartale 2020 r. 23,2 godziny, podczas gdy średnia UE wyniosła 21,0 godzin)⁹. Ta sytuacja może też powodować większe trudności z łączeniem pracy zawodowej z rodziną i stanowić barierę dla zwiększania aktywności zawodowej kobiet preferujących posiadanie dziecka lub też stanowić barierę posiadania przez Polki większej liczby dzieci.

- ❖ **Nasila się zjawisko występowania kryzysów psychicznych, w tym wśród dzieci i młodzieży.** Dane dotyczące liczby dzieci i młodzieży wykazującej zaburzenia psychiczne, w stopniu wymagającym pomocy profesjonalnej, są zbliżone w wielu krajach i dotyczą około 10% tej populacji. W Polsce odsetek ten wynosi co najmniej 9%, co oznacza, że pomocy systemu leczenia psychiatrycznego i psychologicznego wymaga około 630 000 dzieci i młodzieży poniżej 18. roku życia¹⁰. Zauważa się, że coraz częściej osoby niepełnoletnie korzystają ze wsparcia poradni zdrowia psychicznego. W 2019 roku w województwie wielkopolskim było to 10 578 osób (7,2% ogółu osób korzystających), z czego połowa (50,2%) korzystała z leczenia po raz pierwszy, w 2018 roku – 9 604 osoby (6,6% ogółu osób), a w 2017 – 10 243 osoby (7,1% ogółu osób). Szacując jednak skalę zapotrzebowania na wsparcie specjalistyczne w zakresie ochrony zdrowia psychicznego w województwie wielkopolskim uznać można, że **problem ten dotyczy ok. 75 000 nastolatków**¹¹.
- ❖ **Zagrożeniem dla dobrej kondycji dzieci i młodzieży stają się coraz częstsze e-uzależnienia.** W porównaniu do 2013 roku obserwujemy wzrost czasu korzystania przez młodzież z Internetu – w 2018 roku było to przeciętnie ponad cztery godziny na dobę. Co dziesiąty uczeń otrzymał w ciągu ostatniego roku obraźliwego SMS-a lub e-maila od kogoś z uczniów ze swojej szkoły. Taki sam odsetek wskazań dotyczy sytuacji, w której ktoś z uczniów szkoły opublikował w Internecie informacje o badanym lub zdjęcia czy filmy z jego udziałem, których on nie chciał ujawniać. Wyniki te są wyższe – choć nieznacznie – od uzyskanych w 2016 roku, co może świadczyć o rosnącej cyberprzemocy w szkołach¹².
- ❖ Jednocześnie, już **niewiele ponad połowa dzieci w wieku od 0 do 6 lat (54%) korzysta z urządzeń mobilnych**, takich jak smartfon, tablet, smartwatch czy laptop. Wiek dziecka jest skorelowany z korzystaniem z urządzeń mobilnych – im starsze dzieci, tym więcej z nich korzysta z urządzeń mobilnych: dzieje się tak w przypadku trójki na czworo dzieci w wieku od 48 do 72 miesięcy. Średni wiek inicjacji używania urządzeń mobilnych to 2 lata i 2 miesiące. Większość dzieci korzysta z urządzeń mobilnych, które mają dostęp do Internetu (są online) (75%). Dzieci w wieku od 0 do 6 lat korzystają z urządzeń mobilnych średnio przez ponad 1

⁸ Dane GUS BDL.

⁹ „Projekt Strategii Demograficznej 2040”, Warszawa 2021, str.45-47.

¹⁰ Informacja o wynikach kontroli NIK „Dostępność leczenia psychiatrycznego dla dzieci i młodzieży w latach 2017–2019”, Warszawa 2020, str.5.

¹¹ Szacowania dokonano na podstawie przeliczenia: 1/5 z 371 495 osób między 10–19 r. ż. zamieszkujących województwo wielkopolskie w 2020 roku.

¹² „Młodzież 2018” pod red. M Grabowskiej i M. Gwiazdy, Warszawa 2019, str.52.

godzinę dziennie. Nieco ponad połowa rodziców pozwala dziecku korzystać z urządzeń mobilnych, kiedy spędza z nimi czas, choć większość z nich przyznaje, że robi to rzadko albo czasami. Niemal dwie trzecie rodziców daje dziecku urządzenie mobilne jako nagrodę. Nieco ponad 80% rodziców daje dzieciom urządzenia mobilne, kiedy dzieci się nudzą a dwie trzecie rodziców daje dzieciom urządzenia mobilne gdy dzieci płaczą lub marudzą¹³.

- Pod względem **dobrostanu życia dzieci i młodzieży**, Polska znajduje się na dalekim, 31. miejscu na 38 krajów biorących udział w badaniu UNICEF¹⁴. Na skali zadowolenia z życia od 0 do 10, prawie trzech na dziesięciu 15-latków w Polsce zaznacza mniej niż 6. Z badania HBSC wynika z kolei, że polskie nastolatki zajmują najmniej korzystne miejsce w rankingu 43 krajów pod względem najwyższego wskaźnika negatywnego postrzegania własnego ciała (w każdej z badanych grup wiekowych, tj. 11, 13 oraz 15 lat). Polska młodzież plasuje się na przedostatnich pozycjach w rankingu oceny swojego zdrowia wśród 45 krajów. Jak wynika z badania, **odczuwanie wysokiego wsparcia ze strony rodziny spada z wiekiem u obu płci w każdej grupie wiekowej**, zaś w wieku 15 lat deklaruje je zaledwie 51% chłopców oraz 49% dziewcząt, plasując polskich nastolatków na 42 (chłopcy) oraz 43 (dziewczynki) miejscu w rankingu 44 krajów od najwyższego wskaźnika. Sytuacja dotycząca deklarowanego wsparcia ze strony nauczycieli nie jest korzystniejsza, pogarszając się wraz z wiekiem u obu płci. W wieku 15 lat zaledwie 31% chłopców oraz 21% dziewcząt odczuwa wsparcie kadry dydaktycznej, co daje nam ostatnie miejsce w rankingu 44 krajów. Poziom wsparcia ze strony rówieśników także klasyfikuje polskich nastolatków na przedostatnich i ostatniej pozycji w rankingu we wszystkich grupach wiekowych¹⁵.
- Izolacja społeczna wymuszona pandemią COVID-19, nasiliła jeszcze problemy, z którymi boryka się obecnie młodzież.** Kontakty rówieśnicze przeniosły się w zwiększonym zakresie do wirtualnej rzeczywistości. Dla 29% dzieci był to jedyny sposób, w jaki utrzymywały relacje ze sobą, ale aż 64% zdarzało się spotykać z kolegami „w realu”, przy czym takie spotkania były znacznie rzadsze niż niegdyś. Okazuje się, że to właśnie spotkań z rówieśnikami najbardziej brakowało uczniom w okresie pandemii (taką potrzebę zadeklarowało aż 64% z nich). Z badania „Dzieci w pandemii” wynika, że izolacja była trudnym emocjonalnie czasem dla uczniów. U 75% dzieci częściej niż wcześniej zdarzały się negatywne reakcje emocjonalne – przejawy złości, obrażanie się, nie przestrzeganie poleceń czy zamykanie się w sobie. Ponad połowa respondentów uznała, że w okresie pandemii samopoczucie ich dziecka pogorszyło się. Pomimo tego zaledwie 5% rodziców zadeklarowało, że korzysta z pomocy psychologicznej dla dziecka, a aż 68% w ogóle nie rozważała takiej ewentualności. Niepokoić może fakt, jak wiele negatywnych emocji towarzyszyło dzieciom i często był to dla nich stan permanentny. Co czwarte dziecko (28%) przyznało, że stale lub często jest rozzłoszczone, co piąte odczuwa stałe/częste przygnębienie, osamotnienie czy smutek¹⁶.
- Coraz większa liczba dzieci i młodzieży podejmuje próby samobójcze**, przy czym Polska należy do krajów znajdujących się w czołówce państw, w których odnotowuje się najwyższy

¹³ "Brzdąc w sieci – zjawisko korzystania z urządzeń mobilnych przez dzieci w wieku 0-6 lat", Warszawa 2020, str.2.

¹⁴ <https://unicef.pl/co-robimy/aktualnosci/dla-mediow/unicef-polska-dopiero-na-31.-miejscu-w-rankingu-jakosci-zycia-dzieci-w-krajach-bogatych>, dostęp: 31.08.2021 r.

¹⁵ Komunikat prasowy „HBSC 2020”, <https://imid.med.pl/pl/aktualnosci/jakie-sa-polskie-nastolatki-raport-hbcs-2020>, dostęp: 31.08.2021 r.

¹⁶ <https://test.edunews.pl/badania-i-debaty/badania/5458-dzieci-w-pandemii>, dostęp na 07.09.2021 r.

odsetek samobójstw wśród dzieci i młodzieży. Najczęstszym powodem prób samobójczych, według statystyk policyjnych, są zaburzenia lub choroby psychiczne¹⁷. W 2020 roku w kraju odnotowano 843 przypadki zamachów samobójczych w grupie wiekowej do 18. roku życia (7,0 % wszystkich przypadków), z tego 107 zakończonych zgonem. W Wielkopolsce współczynnik ten jest niższy i w 2020 roku wynosił 4,4%, w 2019 – 6,0%, a w 2018 roku – 5,9%. Należy jednak zdawać sobie sprawę, że skala zjawiska podejmowania prób samobójczych jest znacznie niedoszacowana i wymaga dopracowania sposobów gromadzenia danych zbieranych przez właściwe organy. Te dane potwierdza badanie Centrum Pomocy Dzieciom Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę, z którego wynika, że **co szósty polski nastolatek w wieku 11–17 lat (16%) okaleczał się, a 7% badanych podjęło próbę samobójczą** (pytano osoby w wieku 13–17 lat). Istotnie częściej zachowania autodestrukcyjne występowały wśród dziewcząt – co czwarta (23%) okaleczała się, a co dziesiąta (10%) próbowała się zabić¹⁸.

- **Najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży są napoje alkoholowe**, przy czym porównanie wyników badania z 2019 r. z wynikami wcześniejszych badań w zakresie picia alkoholu przez młodzież wykazuje kontynuację trendu spadkowego. Przynajmniej raz w ciągu całego swojego życia piło 80,0% piętnasto-szesnastolatków i 92,8% siedemnasto-osiemnastolatków. Picie napojów alkoholowych jest na tyle rozpowszechnione, że w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem piło 46,7% młodszej grupy i 76,1% starszej grupy. Mniej powszechne jest palenie tytoniu, przynajmniej raz w życiu paliło 49,9% gimnazjalistów i 65,5% uczniów ze starszej grupy. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 23,0% uczniów z grupy młodszej i 35,5% ze starszej. Jeszcze rzadziej zdarza się przyjmowanie leków uspokajających lub nasennych nieprzepisanych przez lekarza. Takie doświadczenia, chociaż raz w życiu, stały się udziałem 15,1% uczniów z młodszej kohorty i 18,3% ze starszej kohorty. Wyniki badania wskazują na znacznie niższy poziom rozpowszechnienia używania substancji nielegalnych, niż legalnych, zwłaszcza alkoholu i tytoniu. Większość badanych nigdy nie sięgała po substancje nielegalne. Wśród tych, którzy mają za sobą takie doświadczenia, większość stanowią osoby, które przede wszystkim eksperymentowały z marihuaną lub haszyszem. Chociaż raz w ciągu całego życia używało tych substancji 21,4% młodszych uczniów i 37,0% starszych uczniów. Rozpowszechnienie używania nowych substancji psychoaktywnych, czyli tzw. „dopalaczy” jest niższe niż przetworów konopi. Wśród gimnazjalistów 5,2%, a wśród starszych uczniów 5,3% używało kiedykolwiek tych substancji. Około jedna piąta uczniów grała, chociaż raz w życiu, w gry hazardowe, tj. takie gdzie stawia się pieniądze i można je wygrać. W czasie ostatnich 30 dni takie zachowanie zadeklarowało 5,5% uczniów trzecich klas gimnazjów i 7,9% uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. Można szacować, że ok. 1% młodzieży może być zagrożonych hazardem problemowym¹⁹.
- Z danych pozyskanych z Komendy Wojewódzkiej Policji wynika, że w województwie wielkopolskim **odsetek nieletnich w przestępstwach wykrytych przez Policję** w latach 2019/2020 wyniósł 4,7% (2 229 przypadków), co oznacza spadek o 0,4 p. proc. w porównaniu

¹⁷ <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/zamachy-samobojcze/63803,Zamachy-samobojcze-od-2017-roku.html> dostęp 26.08.2021.

¹⁸ Raport z badań „Ogólnopolska diagnoza skali i uwarunkowań krzywdzenia dzieci”, Warszawa 2018, str.7.

¹⁹ „Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną”, raport z ogólnopolskich badań ankietowych ESPAD zrealizowanych w 2019 roku, Warszawa 2020, str.3-6.

z latami 2017/2018. Najwyższy udział osób do 18. roku życia odnotowano w kategoriach: bójki lub pobicia (25,1%), przestępstwa rozbójnicze (21,8%) i narkotykowe (18,7%)²⁰.

- **Wzrasta liczba wielkopolskich rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty** – w roku 2017 było to 8 145 rodzin, w roku 2018 – 8 394 rodzin, w roku 2019 – 8 922 rodzin, a w 2020 roku – 9 391 rodzin (oznacza to wzrost o 15,3% w porównaniu z 2017 rokiem). Wzrasta również liczba rodzin, wobec których wszczęto procedurę Niebieskiej Karty w danym okresie sprawozdawczym, o ile w 2017 roku było to 5 416 rodzin, w 2018 roku – 5 811 rodzin, w 2019 roku – 6 018 rodzin, to w roku 2020 – 6 476 rodzin (oznacza to wzrost o 19,7% w porównaniu z 2017 rokiem). Dane dotyczące tych przypadków wskazują, że najczęstszym rodzajem stosowanej przemocy w rodzinie jest przemoc psychiczna (46,6%), a następnie przemoc fizyczna (35,9%). Przypadki zgłoszeń przemocy seksualnej i ekonomicznej stanowiły kolejno: niecały procent (0,6%) oraz 1,1% ogółu przypadków przemocy. Najczęściej przemocą w rodzinie poszkodowane są kobiety (67,4%) oraz osoby małoletnie (19,7%), najrzadziej mężczyźni (12,9%)²¹.
- W 2020 roku 13 042 rodziny korzystały z pomocy społecznej z uwagi na **bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych**, a 7 136 z uwagi na potrzebę ochrony macierzyństwa. Oznacza to, że u 18,2% rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej występował problem niezaradności opiekuńczo-wychowawczej. Dla porównania, w roku 2019 było to 18,7% wszystkich świadczeniobiorców, w roku 2018 – 19,1%, a w roku 2017 – 17,1%. Odplywu rodzin z problemami w sferze opiekuńczo-wychowawczej z systemu pomocy społecznej upatruje się raczej w ich poprawie sytuacji materialnej (w efekcie świadczenia wychowawczego 500+ bez kryterium dochodowego) niż w rozwiązaniu tych problemów i poprawie funkcjonowania rodziny.
- **Świadczenie wychowawcze „500 plus”** pod koniec 2020 roku wypłacane było dla 654 540 dzieci do 18. roku życia zamieszkałych w województwie wielkopolskim. Co prawda, program nie zwiększył dzietności, dużo lepiej za to wpłynął na sytuację życiową polskich dzieci. Resort rodziny podaje, że w 2019 roku zasięg ubóstwa skrajnego spadł do poziomu 4,2%, czyli poziomu najniższego po 2007 roku. Dotyczył on praktycznie wszystkich grup społeczno-ekonomicznych. Najsilniejszy wzrost obserwowany był jednak wśród m.in. dzieci, samotnych rodziców, rodzin wielodzietnych, gospodarstw z niepełnosprawnymi dziećmi, gospodarstw utrzymujących się z niezarobkowych źródeł, gospodarstw rolników i rencistów, a także mieszkańców najmniejszych miast i wsi. Przychody rodzin wielodzietnych wzrosły w tym czasie o ponad połowę, zwiększyły się możliwości inwestycyjne rodzin wielodzietnych, wzrosły wydatki rodzin 3+ na edukację (66 %), wyposażenie mieszkania (18 %) oraz transport (15 %), w 2019 roku prawie wszystkie rodziny wielodzietne (98,9 %) posiadały urządzenia z dostępem do Internetu. W 2015 roku odsetek ten wynosił 93,6 %. Nie wszystkie uprawnione osoby korzystają ze świadczenia wychowawczego, z raportu BIG InfoMonitor²² wynika jednak, że to pandemia skłoniła wielu Polaków do sięgnięcia po wsparcie z 500 plus. Według deklaracji respondentów, przed pandemią 500+ nie pobierało ok. 18% uprawnionych, natomiast co trzeci z nich pod wpływem poczucia niepewności i kłopotów

²⁰ Dane pozyskane z Komendy Wojewódzkiej Policji.

²¹ Dane pozyskane z Komendy Wojewódzkiej Policji.

²² Informacja prasowa Big „InfoMonitor” 500+ filarem budżetów połowy rodzin z dziećmi, <https://media.big.pl/informacje-prasowe/657200/500-filarem-budzetow-polowy-rodzin-z-dziecmi>, dostęp na 30.11.2021 r.

finansowych postanowił jednak aplikować o świadczenie. W 2020 roku, według danych GUS, poziom skrajnego ubóstwa wzrósł z 4,2% do 5,2%. Co więcej, mimo programu 500+ wzrosło skrajne ubóstwo wśród dzieci i młodzieży (w wieku poniżej 17. lat). W 2019 poziom ubóstwa w tej grupie wynosił 4,5%, a w 2020 – już 5,9%, a tym samym powrócił do poziomu podobnego jak w 2018 roku (6%), czyli jeszcze przed rozszerzeniem świadczenia na pierwsze dziecko. W liczbach bezwzględnych przekłada się to na ok. 98 tys. młodych osób²³.

- Poprawa sytuacji materialnej rodzin z dziećmi w ostatnich latach spowodowała spadek rodzin i dzieci korzystających z programu „Posiłek w szkole i w domu”. W 2020 roku skorzystało z niego 75 520 mieszkańców Wielkopolski, co oznacza spadek o 16 302 osoby w stosunku do 2017 roku.
- **Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej w ostatnich latach powoli spada.** W województwie wielkopolskim w 2020 roku, w porównaniu z rokiem 2017, liczba wychowanków pieczy zastępczej zmniejszyła się z 5 773 do 5 709, co oznacza spadek o 1,1%. Zmniejszył się również udział dzieci i młodzieży objętych pieczą zastępczą w ogóle dzieci i młodzieży do 18. roku życia, z 0,86 w 2017 roku do 0,84 w 2020 (i jest nieznacznie niższy od średniej krajowej, która wynosi 0,86)²⁴.
- W ostatnich latach obserwujemy także powolny, ale stopniowy spadek liczby dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (z 1 095 dzieci w 2017 r. do 993 dzieci w 2020 r.) oraz systematyczny wzrost odsetka dzieci umieszczanych w rodzinnych formach pieczy zastępczej (z 80,0% w 2017 r. do 82,6% w 2020 r.). Warto podkreślić, że udział dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w województwie wielkopolskim jest wyższy o 5,2 p. proc. niż średnia krajowa (77,4%), a województwo wielkopolskie znajduje się w czołówce województw zaklasyfikowanych do grupy liderów deinstytucjonalizacji systemu pieczy zastępczej²⁵.
- **Przeważająca część dzieci jest umieszczona w rodzinnych formach pieczy zastępczej**, w 2020 roku w Wielkopolsce w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka przebywało 4 716 dzieci, (o 38 dzieci więcej niż w 2017 roku), a w placówkach opiekuńczo-wychowawczych 993 dzieci (o 102 mniej niż w 2017 roku). Oznacza to, że w rodzinnych formach pieczy przebywało 82,6% dzieci, z czego:
 - 2 306 dzieci w rodzinach zastępczych spokrewnionych,
 - 1 417 dzieci w rodzinach zastępczych niezawodowych,
 - 786 dzieci w rodzinach zastępczych zawodowych, w tym 157 dzieci w rodzinach pełniących funkcję pogotowia rodzinnego i 75 w rodzinach specjalistycznych,
 - 207 dzieci w rodzinnych domach dziecka²⁶.

²³https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5487/14/8/1/zasieg_ubostwa_ekonomicznego_w_polsce_w_2020_roku.pdf, dostęp na 29.11.2021 r.

²⁴ Tzw. wskaźnik intensywności pieczy zastępczej.

²⁵ M. Bitner, J. Luberadźka-Gruca, E. Wojtasińska, A. Skalec, B. Kulig, A. Kwaśniewska-Sadkowska, D. Iwanowski „Postępy deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej w Polsce”, Warszawa 2018, str.38-40.

²⁶ Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2020 r.

- Pomimo ustawowego wymogu dotyczącego wieku dzieci umieszczanych w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej, **w placówkach opiekuńczo-wychowawczych nadal przebywają dzieci poniżej 10. roku życia**. Według badania jednorazowego MRPiPS²⁷ na początku 2020 roku w placówkach w całym kraju przebywało 1 138 dzieci poniżej 7. roku życia, w tym kolejno z powodów: pobytu ze starszym rodzeństwem (50,1% przypadków), braku wolnych miejsc w pieczy rodzinnej (24,9%), stanu zdrowia (8,4%), pobytu z małoletnią matką (7,9%), z innych przyczyn (5,5%). W województwie wielkopolskim pod koniec 2020 roku w placówkach przebywało 55 dzieci do 7. roku życia oraz 312 dzieci pomiędzy 7 a 13 rokiem życia²⁸. Z kolei, we wszystkich formach pieczy zastępczej zamieszkiwało 10 małoletnich matek z dziećmi (w tym 7 w placówkach opiekuńczo-wychowawczych).
- Z danych MRPiPS²⁹ wynika, że **11,7% dzieci przebywających w pieczy zastępczej posiada orzeczenie o niepełnosprawności** (z czego 76,2% w pieczy rodzinnej, a 23,8% w instytucjonalnej), a u 3,3% zdiagnozowane zostało Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych (FASD).
- W 2020 roku w pieczy zastępczej w województwie wielkopolskim **umieszczonych zostało 587 dzieci** do 18. roku życia (o 2 dzieci więcej niż w 2017 roku), z czego 65,1% napłynęło z rodzin naturalnych. W tym samym okresie **391 dzieci opuściło pieczę zastępczą**, z tego 40,4% powróciło do rodzin naturalnych. Powody umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej to przede wszystkim: uzależnienia rodziców (42,3%) oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (33,9%).
- Widoczna jest tendencja do dłuższego pozostawiania pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej we wszystkich jej formach, z uwagi na kontynuację nauki. W 2020 roku w pieczy zastępczej pozostało 936 osób między 18–24 r.ż., z czego 785 w rodzinnych formach (16,6% ogółu wychowanków) i 151 w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (15,2% ogółu wychowanków). W porównaniu z 2017 rokiem liczba osób pełnoletnich w pieczy zwiększyła się o 45, tj. o 5,1%.
- **W 2020 roku w województwie wielkopolskim 584 pełnoletnie osoby opuściły pieczę zastępczą**, w tym 352 – pieczę rodzinną, 162 – instytucjonalną, a 70 osób opuściło instytucję, o których mowa w art. 88 ust.1 ustawy o pomocy społecznej, czyli: domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę oraz młodzieżowe ośrodki wychowawcze.
- Według statystyk resortowych w 2020 roku **68,1% pełnoletnich osób, które opuściły pieczę zastępczą założyło własne gospodarstwa domowe**. Najczęstszą formą wsparcia

²⁷ Informacja Rady Ministrów o realizacji w roku 2020 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Warszawa 2021, str.25.

²⁸ Dane Sprawozdawcze ujmują tę kategorię łącznie, co uniemożliwia podanie dokładnej liczby dzieci poniżej 10. roku życia.

²⁹ Informacja Rady Ministrów o realizacji w roku 2020 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Warszawa 2021, str.35.

usamodzielnianych wychowanków pieczy przez powiaty jest udzielanie świadczeń na kontynuowanie nauki, na usamodzielnienie oraz na zagospodarowanie³⁰.

- Pomimo spadku w liczbie kandydatów na rodziców adopcyjnych (ze 182 na 171) oraz wzrostu liczby dzieci oczekujących na adopcję (ze 101 na 132), które odnotowano w województwie wielkopolskim w 2020 roku w porównaniu z rokiem 2019³¹, **liczba kandydatów do przysposobienia dziecka jest nadal wyższa niż liczba dzieci oczekujących na przysposobienie**. Corocznie tylko dla kilkorga dzieci z Wielkopolski nie udaje się wskazać kandydatów na rodziców adopcyjnych, wówczas informacje o nich zgłaszane są do Wojewódzkiego Banku Danych.
- W 2020 roku do wielkopolskich ośrodków adopcyjnych zgłosiły się 202 rodziny chętne do pełnienia roli rodziny adopcyjnej. Warto nadmienić, że **średnia skuteczność działań zmierzających do przysposobienia dziecka wynosi ok. 57%**, przy czym przez skuteczność prowadzonych postępowań kwalifikacyjnych kandydatów na rodziców adopcyjnych należy rozumieć proporcję liczby rodzin, które przysposobiły dziecko do liczby rodzin, które zgłosiły chęć przysposobienia dziecka³². Warto mieć jednak na uwadze, iż nie tylko mogą one uzyskać odmowną decyzję kwalifikacyjną ośrodka adopcyjnego, ale też część z nich wycofuje w przyszłości swoje wnioski.
- **W 2020 roku w Wielkopolsce przysposobionych zostało 166 dzieci**, z czego wszystkie zostały objęte przysposobieniem krajowym. W ostatnich latach liczba dzieci adoptowanych nie zmieniała się znacząco: w 2019 roku wyniosła 216, w 2018 – 234, a w 2017 – 180, nie odnotowano również żadnego przypadku przysposobienia międzynarodowego³³.
- **Skuteczność realizacji procedur adopcyjnych** rozumiana jako proporcja liczby dzieci przysposobionych do zakwalifikowanych w danym roku do adopcji, była w różnych latach zróżnicowana³⁴. W roku 2020 wyniosła 49,6%, w 2019 – 48,7%, w 2018 – 58,5% , a w 2017 – 43,5%³⁵.
- W ostatnim czasie obserwujemy w porównaniu do lat wcześniejszych wzrost adopcji dzieci starszych w przedziale wiekowym 5-9 lat. Nadal 2020 roku najwięcej przysposobionych dzieci znajdowało się w wieku od 1 do 4 lat (34,9%) jednak w przedziale od 5 do 9 lat (32,5%) wyniki są porównywalne, do 1. roku życia – 14,5%, natomiast po 10. roku życia – 18,1%, przy czym powyżej 15. roku życia zaledwie 4,8%³⁶.
- Wzrasta liczba przysposobionych dzieci z orzeczoną niepełnosprawnością. Wśród dzieci adoptowanych w 2020 roku w województwie wielkopolskim – 12 dzieci, tj. 7,2% posiadało

³⁰ Dane opracowano na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za lata 2017–2020.

³¹ Dane pochodzą ze sprawozdań jednorazowych WOA w Poznaniu.

³² Informacja o wynikach kontroli NIK „Wykonywanie zadań przez ośrodki adopcyjne”, Warszawa 2018, str.22.

³³ Dane opracowano na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za lata 2017–2020.

³⁴ Należy mieć jednak na uwadze, iż procesy adopcyjne nie zamykają się w ciągu roku kalendarzowego.

³⁵ Dane opracowano na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za lata 2017–2020.

³⁶ Dane pochodzą ze sprawozdań jednorazowych WOA w Poznaniu.

orzeczenie o niepełnosprawności. W 2019 roku było to 6,0%, w 2018 – 3,8%, a w 2017 – 3,3%³⁷.

- Najliczniej adopcji doświadczają dzieci przebywające wcześniej w rodzinnej pieczy zastępczej (57,8% adoptowanych dzieci) oraz w rodzinach biologicznych – 38,6%, natomiast najmniejsze szanse na przysposobienie mają dzieci przebywające w pieczy instytucjonalnej – jest to zaledwie 3,6%³⁸.

ZASOBY

- Od kilku lat na terenie województwa wielkopolskiego **wzrasta dostępność różnych form opieki nad dziećmi do lat 3**. Pod koniec 2020 roku 13 345 dzieci uczęszczało do 395 żłobków (łącznie z oddziałami i klubami dziecięcymi). Pomimo widocznej z roku na rok poprawy dostępności opieki żłobkowej, jej stan w województwie wielkopolskim jest nadal niewystarczający i niezadowalający. W 2020 roku 12,0% (średnia krajowa – 12,8%), dzieci skorzystało z dostępnej infrastruktury żłobkowej (w roku 2019 – 12,2% , w 2018 – 10,3%, a w 2017 – 8,4%), w tym jedynie 5,9% na terenach wiejskich.
- Pod koniec 2020 roku w województwie wielkopolskim funkcjonowało 17 **ośrodków interwencji kryzysowej**, z czego 12 posiadało miejsca pobytu całodobowego. Z ich usług skorzystało łącznie 2 312 osób (mniej o 1 074 osób niż w roku poprzednim). Dodatkowo, na terenie województwa działają 3 Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie (zadanie zlecone powiatom z zakresu administracji rządowej). Takie ośrodki znajdują się w Pile, Zdunach (powiat krotoszyński) i Poznaniu. Łącznie z ich wsparcia w roku 2020 skorzystało 146 osób.
- W 2020 roku funkcjonowało także 17 **jednostek specjalistycznego poradnictwa**, które udzieliły wsparcia 5 796 osobom (mniej o 961 osób w porównaniu do roku ubiegłego). Z oferty 13 jednostek specjalistycznego poradnictwa rodzinnego skorzystało 4 611 osób.
- W porównaniu z 2012 rokiem podwojeniu uległa liczba **asystentów rodziny** zatrudnionych w gminach. Pod koniec 2020 roku na terenie 216 gmin województwa wielkopolskiego działało 368 asystentów rodziny, którzy współpracowali z 3 981 rodzinami. Nie wszystkie gminy jednak dysponują ofertą asystentury rodzinnej, pod koniec 2020 roku taka sytuacja wystąpiła w 10 gminach województwa wielkopolskiego.
- Od roku 2012 nie rozwinęła się za to niemal zupełnie instytucja **rodziny wspierającej**. W 2020 roku, podobnie jak w 2019 roku, na terenie województwa funkcjonowały tylko 2 rodziny wspierające. Działały one w dwóch lokalizacjach, Pile oraz Szamotułach.
- W 2020 roku funkcjonowało 130 **placówek wsparcia dziennego** prowadzonych przez gminy oraz 4 placówki prowadzone przez powiaty. Skorzystało z nich łącznie 2 109 dzieci (mniej o 528 dzieci niż w roku ubiegłym). Pod koniec 2020 roku w Wielkopolsce funkcjonowało: 66 placówek prowadzonych w formie opiekuńczej, 39 w specjalistycznej oraz 33 w formie pracy podwórkowej prowadzonej przez wychowawcę (zadania placówek mogą być łączone).

³⁷ Sprawozdanie DSR-niepełnosprawni, piecza, adopcje za lata 2017–2020.

³⁸ Dane opracowano na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za lata 2017–2020.

- Z kontroli NIK wynika, że system leczenia psychiatrycznego dzieci i młodzieży nie zaspokaja w pełni potrzeb tej populacji pacjentów oraz nie zapewnia kompleksowej i powszechnie dostępnej psychiatrycznej opieki zdrowotnej³⁹. W Wielkopolsce od 2019 roku funkcjonują **2 oddziały psychiatryczne ukierunkowane na wsparcie dzieci i młodzieży w kryzysach psychicznych** (w Poznaniu i w Gnieźnie), oferujące łącznie 75 miejsc. Ze sprawozdawczości NFZ wynika, że w 2020 roku w Wielkopolsce pracowało 252 psychiatrów oraz 91 psychiatrów dzieci i młodzieży. W ramach pomocy udzielanej przez środowiskowe zespoły leczenia środowiskowego w 2020 roku wsparciem objęto 318 osób do 18. roku życia, tj. 11,45% ogółu osób. W 2020 roku w województwie wielkopolskim funkcjonowało **12 centrów zdrowia psychicznego** uruchomionych ze środków unijnych. Objęły one swoim wsparciem 1 856 osób. W roku 2021 mają rozpocząć swoją działalność kolejne dwa centra.
- Na terenie województwa wielkopolskiego działają **2 domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży** (w Rokietnicy i w Gnieźnie), które łącznie **dysponują 45 miejscami** (oba ośrodki prowadzone są przez instytucje kościelne). W 2021 roku na terenie gminy Dopiewo utworzony został przez powiat poznański Dom Samotnego Rodzica dysponujący ofertą 10 miejsc. Jak wynika z kontroli NIK tego typu placówek jest jednak w całym kraju nadal zbyt mało, co powoduje, że matki z dziećmi oraz kobiety w ciąży przebywają np. w schroniskach dla osób bezdomnych, które nie zapewniają im odpowiednich warunków i pomocy psychologicznej⁴⁰. Według statystyk MRPiPS w całym kraju liczba bezdomnych dzieci wynosi obecnie 992, z czego 524 to dziewczynki, a 468 to chłopcy⁴¹.
- Za organizację systemu pieczy zastępczej w wielkopolskich powiatach odpowiada 36 organizatorów pieczy zastępczej, po 1 organizatorze w każdym powiecie oraz wyjątkowo w Poznaniu – także Centrum Wspierania Rodzin „Swoboda”.
- W województwie wielkopolskim **pod koniec 2020 roku funkcjonowało 3 046 rodzin zastępczych** (o 22 mniej niż w 2017 roku), z czego:
 - 1 776 rodzin zastępczych spokrewnionych,
 - 1 018 rodzin zastępczych niezawodowych,
 - 252 rodziny zastępcze zawodowe, w tym 41 rodzin pełniące funkcję pogotowia rodzinnego i 32 rodziny specjalistyczne,
 - 32 rodzinne domy dziecka⁴².
- W ostatnich latach zauważalne są braki w napływie kandydatów do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej, co przy jednoczesnym starzeniu się osób obecnie pełniących te role, nie budzi optymizmu. **W 2020 roku zostało przeszkolonych 151 kandydatów do prowadzenia rodzin zastępczych** (o 75 mniej niż w 2017 roku), z czego zdecydowana większość – na prowadzenie rodzin zastępczych niezawodowych (129 kandydatów), 13 kandydatów na prowadzenie rodzin spokrewnionych oraz 9 na prowadzenie rodzin zawodowych.

³⁹ Informacja o wynikach kontroli NIK „Dostępność leczenia psychiatrycznego dla dzieci i młodzieży w latach 2017–2019”, Warszawa 2020, str.7.

⁴⁰ Informacja o wynikach kontroli NIK „Wsparcie dla potrzebujących schronienia matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży”, Bydgoszcz 2020, str.6.

⁴¹ <https://www.gov.pl/web/rodzina/wyniki-ogolnopolskiego-badania-liczby-osob-bezdomnych-edycja-2019>, dostęp na 30.11.2021 r.

⁴² Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2020 r.

Nie przeszkolono żadnej osoby na prowadzącego rodzinny dom dziecka. Z kolei, szkoleniami osób prowadzących rodziny zastępcze objęto 283 osoby⁴³.

- W roku 2020 w województwie wielkopolskim **działały 63 placówki opiekuńczo-wychowawcze** (o 1 więcej niż w 2017 roku), w tym 46 pełniło rolę socjalizacyjną, 14 – interwencyjną i 14 – rodzinną (placówki mogą łączyć poszczególne zadania). Według sprawozdań powiatowych zapewniły one opiekę 993 dzieciom. W 14 placówkach typu rodzinnego przebywało 84 dzieci (o 16 mniej niż w 2017 roku)⁴⁴.
- Od 2015 roku **we wszystkich wielkopolskich powiatach są zatrudnieni koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej**, pod koniec 2020 roku było ich 163 (mniej o 35 w porównaniu z 2017 rokiem). W 2020 roku pracowali oni z 2 413 rodzinami zastępczymi, co oznacza, że wsparcie koordynatorów obejmowało 78,4% rodzin zastępczych z województwa wielkopolskiego (w 2017 roku – 76,9%). Natomiast w ramach poradnictwa specjalistycznego udzielono wsparcia 1 539 rodzinom zastępczym⁴⁵.
- **Powoli rośnie gminny zasób lokalowy w postaci mieszkalnictwa chronionego dedykowany osobom usamodzielnianym**. W roku 2020 na terenie województwa wielkopolskiego w zasobach gmin i powiatów znajdowało się 121 mieszkań chronionych, z czego 34 były przeznaczone dla osób usamodzielnianych (25 w roku 2017). Skorzystało z nich łącznie 106 osób usamodzielnianych⁴⁶.
- Obecnie na terenie Wielkopolski **nie funkcjonuje regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna**. W związku z powyższym mogą występować deficyty w zapewnieniu specjalistycznej opieki i wsparcia dzieciom znajdującym się w szczególnej sytuacji zdrowotnej i społecznej, dla których nie zabezpieczono miejsca w rodzinnej pieczy zastępczej. W takiej placówce powinna być świadczona specjalistyczna opieka medyczna i rehabilitacyjna dostosowana do potrzeb dzieci. Przedstawiciele wielkopolskich powiatów na początku 2020 roku zgłosili zapotrzebowanie na skorzystanie z usług regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej w odniesieniu do 62 dzieci, przy czym kolejnych 12 już zostało umieszczonych w placówkach na terenie innych województw⁴⁷.
- **Adopcja dziecka w Wielkopolsce realizowana jest przez 6 uprawnionych do jej przeprowadzania ośrodków** zlokalizowanych w: Poznaniu (2), Kaliszu (1), Lesznie (1), Pile (1) i Koninie (1).
- Ośrodki adopcyjne w 2020 roku ramach swojej działalności udzieliły **poradnictwa dla rodzin przysposabiających i naturalnych** w wymiarze 6 618 spotkań oraz przeprowadziły **szkolenie dla 136 kandydatów do przysposobienia dziecka**. W ramach swojej działalności pracownicy ośrodków wzięli udział w 741 okresowych ocenach, podczas których dokonano analizy sytuacji 6 541 dzieci, wydano 181 opinii kwalifikacyjnych dla kandydatów do przysposobienia dziecka i równocześnie 335 dzieci przeszło procedurę kwalifikacji. Ośrodki adopcyjne obejmują również rodziny specjalistyczną opieką postadopcyjną, w wyniku której

⁴³ j. w.

⁴⁴ j. w.

⁴⁵ j. w.

⁴⁶ Dane ze sprawozdania MPiPS-03 za 2020 rok.

⁴⁷ Dane własne ROPS w Poznaniu.

w minionym roku zostało udzielonych 831 porad dla rodzin po zakończonym procesie adopcyjnym⁴⁸.

POTRZEBY

- Czas epidemii COVID-19 i związany z nim reżim sanitarny (zwłaszcza aspekt izolacji społecznej) doprowadził do znaczącego osłabienia kondycji psychicznej uczniów. Zjawisko to może się nadal pogłębiać – i to nawet w optymistycznym przypadku szybkiego wygaśnięcia epidemii. Powoduje to pilną **potrzebę objęcia dzieci i młodzieży zwiększonym wsparciem wychowawczym, profilaktycznym i pomocowym w różnorodnych formach i w znacznie szerszej skali**⁴⁹.
- W 2020 roku wsparciem asystentów rodziny objętych zostało ok. 30% rodzin (3 981 rodzin) otrzymujących pomoc z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (13 066 rodzin), a wartość wskaźnika pozostała na tym samym poziomie od 2019 roku. Oznacza to, że **w dalszym ciągu liczba asystentów rodziny jest wciąż zbyt mała w stosunku do potrzeb** wynikających z liczby rodzin wymagających wsparcia z powodu problemów w opiece i wychowaniu dziecka.
- Odnosząc się do liczby i rozmieszczenia placówek wsparcia dziennego nasuwa się wniosek, że **placówki rozmieszczone są punktowo**, z pewną niewielką kumulacją w centralnej oraz wschodniej części województwa, a zdecydowana większość gmin w województwie wielkopolskim w 2020 roku nie posiadała na swoim terenie tego zasobu, co oznaczało brak możliwości korzystania z oferty PWD przez sporą liczbę ludności zamieszkującej Wielkopolskę. Zdaniem przedstawicieli ponad połowy badanych placówek (65,3%)⁵⁰, w gminie, w której funkcjonuje placówka zamieszkują dzieci, które powinny zostać objęte wsparciem w ramach placówki wsparcia dziennego, a nie zostały jeszcze nim objęte. Skala problemu wskazuje na potencjalne zapotrzebowanie na tego rodzaju usługę.
- Wśród wielu wyzwań stojących przed systemem pomocy społecznej w kontekście wspierania rodzin na szczególną uwagę zasługują dwa, w naszej opinii najważniejsze. Po pierwsze **potrzeba rozbudowy usług szeroko rozumianego wsparcia rodzin dostosowanych do ich potrzeb i możliwości**. Po drugie konieczność poszukiwania nowych sposobów docierania do rodzin z dziećmi, których sytuacja finansowa uległa poprawie, więc egzystują już poza systemem pomocy społecznej, jednak nadal borykają się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi.
- Na terenie wielu gmin **brakuje jednostek specjalistycznego poradnictwa** oraz zgłaszane są deficyty w dostępie do usług świadczonych przez specjalistów, takich jak: psycholog, terapeuta, mediator, prawnik. Często pomocą w tych kwestiach służą pracownicy socjalni, jednak w wielu przypadkach konieczne jest organizowanie doradztwa/konsultacji o charakterze specjalistycznym.

⁴⁸ Dane opracowano na podstawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za lata 2017–2020.

⁴⁹ Sz. Grzelak, D. Żyto „Jak wspierać uczniów po roku epidemii?” Wyzwania i rekomendacje z obszaru wychowania, profilaktyki i zdrowia psychicznego, Warszawa 2021, str.9.

⁵⁰ „System wsparcia rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej w województwie wielkopolskim”, ROPS Poznań, 2019., str.93.

- Przemiany zachodzące w obrębie rodziny wpływają na wzrost poczucia niepewności, osamotnienia czy zagubienia w prawidłowym pełnieniu ról rodzicielskich. Pomocne w rozwiązywaniu tych problemów okazują się **warsztaty, kursy, czy tzw. szkoły dla rodziców**, które stwarzają możliwość do wzmocnienia ich kompetencji wychowawczych, przez co pełnią rolę zapobiegającą przekazywaniu dzieci do systemu pieczy zastępczej. Należy więc wspierać różnorodne działania edukacyjne dla rodziców oraz uzupełniające ich kompetencje rodzicielskie, pamiętając, że jest to ważny element profilaktyki rodzin w kryzysie – zwłaszcza, że ze statystyk wynika, iż jedna trzecia dzieci przebywających w pieczy zastępczej (33,9%), została tam umieszczona z powodu niezaradności opiekuńczo-wychowawczej⁵¹.
- Praca z rodziną z problemami opiekuńczo-wychowawczymi prowadzona jest głównie w formie usług asystenta rodziny, który udziela wsparcia psychicznego, emocjonalnego, pełni funkcję diagnostyczno-monitorującą, opiekuńczą, doradczą, mediacyjną, wychowawczą, motywująco-aktywizującą oraz koordynuje działania skierowane na rodzinę. Pomoc w opiece i wychowaniu dzieci prowadzona jest w formie placówek wsparcia dziennego oraz rodzin wspierających. **Niezmiernie ważna jest kompleksowość wsparcia udzielanego rodzinom znajdującym się w kryzysie**, które zapewniać powinno osobom potrzebującym łatwy dostęp do pakietu odpowiednich usług dostosowanych do indywidualnej sytuacji rodziny. Stąd rekomenduje się rozwój wszystkich wymienionych form, uwzględniający dostępność dla mieszkańców wszystkich gmin województwa wielkopolskiego.
- Dla rodzin wielodzietnych zamieszkujących województwo wielkopolskie ważnym wsparciem mogłoby stać się korzystanie z systemu ulg i zniżek w ramach **Wielkopolskiej Karty Rodziny**. Jej użytkownicy w dedykowanym badaniu wnioskowali o poszerzenie jej oferty ze strony dostawców podstawowych dóbr, takich jak: elektryczność czy gaz, żywność i artykuły pierwszej potrzeby, a także o ułatwienie dostępu do tych benefitów również rodzinom zamieszkującym gminy oddalone od Poznania czy większych ośrodków subregionalnych, zwłaszcza na terenach wiejskich.
- Ze statystyk wyłania się obraz współczesnej młodzieży jako grupy borykającej się z wieloma problemami wynikającymi z niedostatecznego wsparcia i uwagi ze strony ich rodziców i wychowawców, stąd **należy stale rozwijać ofertę działań profilaktycznych wzmacniających rozwój emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży**, pozwalających na wyposażenie ich w narzędzia pozwalające na efektywne radzenie sobie w sytuacjach kryzysowych. W ocenie NIK⁵² prowadzona systemowo profilaktyka zaburzeń psychicznych jest zdecydowanie niewystarczająca. W ponad połowie skontrolowanych placówek udzielających świadczeń ambulatoryjnych nie prowadzono profilaktyki zaburzeń psychicznych, uzasadniając to realizacją tych zadań przez szkoły (pedagoga lub psychologa szkolnego) lub poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Tymczasem prowadzenie profilaktyki zaburzeń psychicznych w szkole znacząco utrudnia duża liczba uczniów przypadająca na jednego pedagoga czy psychologa.

⁵¹ Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2020 r.

⁵² Informacja o wynikach kontroli NIK „Dostępność leczenia psychiatrycznego dla dzieci i młodzieży w latach 2017–2019”, Warszawa 2020, str.7.

- W ramach zapewnienia rodzinom przestrzeni do zajęć pozwalających ich rozwój, integrację, animację czasu wolnego oraz zapewnienia możliwości rozwijania zainteresowań, czy prowadzenia działań profilaktycznych wśród rodzin, dzieci i młodzieży, niezwykle istotna staje się **konieczność organizacji miejsc spotkań/klubów/świetlic dla rodzin, w tym dzieci i młodzieży (tzw. trzecie miejsca)**, szczególnie na terenach wiejskich czy w miejscowościach oddalonych od centrów subregionalnych.
- **Wyzwaniem jest także wspieranie dobrej kondycji psychicznej matki po porodzie.** W Polsce depresji poporodowej doświadcza około 15% kobiet (dane dotyczące mężczyzn nie są znane). Około 30% osób, które przeszły depresję poporodową, z obawy przed powtórzeniem się incydentu, nie chce mieć więcej dzieci⁵³. W kontekście rozluźnienia więzi rodzinnych, braku otoczenia, zapewniającego wsparcie młodym rodzicom w wychowaniu dzieci, niezmiernie ważne staje się zorganizowanie oferty usług psychoprofilaktycznych wzmacniających kompetencje rodzicielskie, niezależnie od miejsca zamieszkania.
- Ważnym problemem, który wymaga działań o charakterze profilaktycznym i edukacyjnym jest **zjawisko stosowania używek przez kobiety w ciąży**. Co prawda, z badania „Zachowania zdrowotne kobiet w ciąży” z 2017 roku wynika, że skala jego występowania zmniejsza się, jednak prowadzić może ono w konsekwencji do wielu negatywnych skutków, w tym poronienie lub przedwczesny poród, niską wagę urodzeniową dziecka, uszkodzenia mózgu (w każdym trymestrze ciąży), zespół ADHD, opóźnienie wzrostu, wady serca, wady nerek, problemy ze wzrokiem lub słuchem, czy też wystąpienie alkoholowego zespołu płodowego (FAS). Z przeprowadzonego badania wynika, że 5,9% kobiet paliło papierosy, a 4,8% spożywało alkohol w trakcie ciąży. Niemniej należy zaznaczyć, że większość z tych kobiet wskazała, że spożywała alkohol raz w miesiącu lub rzadziej. O ile wskaźniki dotyczące spożywania alkoholu przed zajściem w ciążę w obu falach badania były zbliżone, to już analizując spożycie alkoholu w trakcie ciąży widać wyraźną poprawę w stosunku do sytuacji w 2013 roku. Udział w próbie kobiet deklarujących, że w czasie ciąży nie piły wzrósł od tego czasu o 5,26%. Jedynie wąska grupa respondentek zadeklarowała, że w obecnej ciąży lub na 3 miesiące przed nią stosowała narkotyki lub „dopalacze”. Ich stosowanie zadeklarowało 7 respondentek, czyli 0,2% ogółu badanych. Respondentki z województwa wielkopolskiego rzadziej niż przeciętnie stosowały używki – 3,8 kobiet paliło papierosy, a 2,8% spożywało alkohol⁵⁴.
- Szczególnie ważnym działaniem, które należałoby rozwijać, jest **wczesna profilaktyka różnorodnych zaburzeń rozwojowych dzieci**. W ostatnich latach wzrasta świadomość, jak ważne jest wdrożenie odpowiednich działań rehabilitacyjnych jak najwcześniej po to, by wzmacniać umiejętności związane z samodzielnym funkcjonowaniem tych osób w późniejszym okresie życia. Na przykład, co roku diagnozuje się coraz więcej dzieci z całościowymi zaburzeniami rozwoju. O ile, autyzm na świecie w latach 80-tych diagnozowano u jednego dziecka na 2 000 (0,05%), obecnie ogólnoswiatowe statystyki wskazują, że może on występować u jednego dziecka na 100 (1%). W Polsce brakuje dokładnych danych na temat liczby osób z autyzmem lub zespołem Aspergera, bo specyfika dysfunkcji tych osób została w pełni uwzględniona w systemie orzekania

⁵³ „Projekt Strategii Demograficznej 2040”, Warszawa 2021, str.36.

⁵⁴ Raport z badania „Zachowania zdrowotne kobiet w ciąży” Warszawa 2017, str.28-33.

o niepełnosprawności dopiero od 2010 r. Ze statystyk wynika, że grupie osób z orzeczoną niepełnosprawnością poniżej 16. roku życia około jedna piąta (20,9%) to osoby z autyzmem lub zespołem Aspergera. Analiza danych z lat szkolnych 2016/2017 – 2018/2019 pokazuje, że liczba uczniów, u których rozpoznano autyzm i zespół Aspergera zwiększała się corocznie o 20%. W roku szkolnym 2018/2019 z kształcenia specjalnego w szkołach i przedszkolach korzystało ponad 54 tys. dzieci z tymi niepełnosprawnościami. Oznacza to, że autyzm lub zespół Aspergera zdiagnozowano u jednego na 115 uczniów (0,87%)⁵⁵.

- Pomimo że w ostatnich latach odnotowuje się pozytywne zmiany zmian w dostępności rodzinnej pieczy zastępczej, to w kontekście idei deinstytucjonalizacji opieki nad dzieckiem ciągle nie jest to stan, który umożliwia, odpowiednią do potrzeb, podaż podmiotów opieki nad dzieckiem o charakterze rodzinnym. W związku z powyższym **kluczowe staje się efektywne pozyskiwanie przez samorządy powiatowe nowych kandydatów na prowadzenie rodzin zastępczych, a następnie wspieranie i wzmacnianie tych osób, tak, by zapewnić im warunki do pełnienia tej roli w możliwie najbardziej kompetentny sposób.**
- Ważnym aspektem jest odpowiednia promocja rodzicielstwa zastępczego, jednak problem niedoboru kandydatów na pełnienie funkcji rodziców zastępczych musi zostać rozwiązany na szczeblach lokalnych poprzez oferowanie odpowiednich warunków zatrudnienia. Należy pamiętać, że jednym z najważniejszych kryteriów wpływających na decyzję o podejmowaniu zadania rodzica zastępczego jest bezpieczeństwo zawodowe i finansowe. W grupie rodziców zastępczych problem koncentruje się wokół braku stabilności zatrudnienia (zawieranie terminowych umów cywilnoprawnych) oraz nieadekwatnego do zadań poziomu wynagradzania. **Aktualnym i wielokrotnie zgłaszanym postulatem jest stworzenie możliwości zatrudniania rodzin zastępczych na umowy o pracę oraz zapewnienie wynagrodzenia na odpowiednim do zakresu odpowiedzialności poziomie.**
- W Informacji „Opieka nad dziećmi w pogotowiach opiekuńczych i rodzinnych” kontrolerzy NIK wskazali, że zorganizowany przez powiaty system placówek pogotowia opiekuńczego i pieczy rodzinnej zapewniał doraźną pomoc dzieciom w sytuacji kryzysowej, jednak potrzeby dzieci były zaspokajane tylko w podstawowym zakresie i nie zawsze w sposób zgodny z wymogami ustawowymi i standardami opieki i wychowania. Sformułowano ocenę, że system opieki nad dziećmi w pogotowiach opiekuńczych i rodzinnych funkcjonuje w sposób naruszający ustawowe prawo dzieci do stabilnego środowiska wychowawczego. Z powodu niedostatecznej liczby rodzin zastępczych nawet małe dzieci trafiły do placówek instytucjonalnych zamiast do rodzin zastępczych, a pobyty podopiecznych przedłużają się ponad granice określone prawem⁵⁶.
- Znaczna część dzieci przebywających w systemie pieczy zastępczej z uregulowaną sytuacją prawną to dzieci starsze, z licznych rodzeństw bądź dzieci z orzeczeniami o niepełnosprawności lub cierpiące na choroby przewlekłe. **Należy zatem dążyć do profesjonalizacji rodzin zastępczych, aby system pieczy zastępczej był w stanie zapewnić w jak najbardziej optymalny sposób opiekę dzieciom z różnego rodzaju dysfunkcjami czy**

⁵⁵ NIK, Informacja o wynikach kontroli „Wsparcie osób z autyzmem i zespołem Aspergera w przygotowaniu do samodzielnego funkcjonowania”, Kielce 2020 r., str.6-8.

⁵⁶ Analiza Adama Bodnara dla MRIPS, Jak poprawić los dzieci, które trafiają do pieczy zastępczej? <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/dzieci-pieczna-zastepcza-niedostatki-systemu-rpo-mrips>, dostęp na 23.09.2021 r.

niepełnosprawnościami, wymagającym zindywidualizowanego i specjalistycznego wsparcia.

- Wśród zidentyfikowanych potrzeb⁵⁷ przedstawicieli rodzinnej pieczy zastępczej z terenu województwa wielkopolskiego, które wymagają wsparcia instytucjonalnego znalazły się przede wszystkim:
 - konieczność poprawy dostępu do specjalistów,
 - dofinansowanie wyjazdów wakacyjnych,
 - wsparcie związane z organizacją dodatkowej pomocy w nauce,
 - realizację pomocy fakultatywnej dla rodzin zastępczych,
 - dostępność do systemów diagnostycznych,
 - udostępnianie pomieszczeń, w których mogłyby odbywać się spotkania z rodzicami/rodzinami biologicznymi,
 - organizowanie superwizji dla rodzin zastępczych,
 - zwiększenie liczby rodzin pomocowych lub większe zaangażowanie wolontariuszy w zapewnienie opieki,
 - wyższe wsparcie finansowe.
- Ważnym elementem systemu wsparcia rodzinnych form pieczy zastępczej jest wzmocnienie roli koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. **W tym celu niezbędne jest podjęcie działań zmierzających do zapewnienia ciągłości zatrudnienia koordynatorów, przede wszystkim poprzez adekwatne warunki zatrudnienia i wynagrodzenia.** Zaleca się także, by przy organizacji pracy koordynatorów rodzinnej pieczy kierować się specyfiką sytuacji danej rodziny – liczbą dzieci, która w niej przebywa i specyfiką ich sytuacji. Dodatkowo, należy zwracać uwagę na sytuacje obciążania koordynatorów pieczy zastępczej dodatkowymi zadaniami (np. związanymi z prowadzeniem sekretariatu PCPR). **Zaleca się także stworzenie sieci pomocowej dla rodzin zastępczych dostępnej przez całą dobę, czyli dyżurów koordynatorów, którzy w ten sposób mogliby służyć fachową pomocą w nagłych przypadkach** (również w weekendy czy święta). Stworzenie takiej sieci odciążałoby również koordynatora pracującego z rodziną, która korzysta z jego pomocy również w czasie wolnym od pracy⁵⁸.
- Z ustaleń kontroli NIK⁵⁹ wynika, że **nie istnieje skuteczny system pomocy dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej.** Dotyczy to głównie narzędzi służących do zapewnienia usamodzielnianemu wychowankowi wszechstronnego wsparcia, a także pełnej oceny jego sytuacji osobistej, rodzinnej i materialnej oraz predyspozycji, co ułatwiłoby opracowanie indywidualnego programu usamodzielnienia. Występują także problemy z pozyskiwaniem odpowiednio przygotowanych opiekunów usamodzielnienia, czyli osób pełniących kluczową rolę we wprowadzaniu wychowanka w dorosłe życie. Zdiagnozowane **grupy deficytów wsparcia usamodzielnianych wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej** dotyczą przede wszystkim:

⁵⁷ Rodzinna piecza zastępcza w województwie wielkopolskim – stan aktualny, potrzeby i wyzwania, ROPS Poznań, 2019, str.22.

⁵⁸ Rodzinna piecza zastępcza w województwie wielkopolskim – stan aktualny, potrzeby i wyzwania, ROPS Poznań, 2019, str.24.

⁵⁹ Informacja o wynikach kontroli, Pomoc w usamodzielnianiu się pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej, Warszawa 2014, str. 7-8.

- problemów z założeniem samodzielnego gospodarstwa domowego (mieszkaniowych),
 - problemów ze znalezieniem odpowiedniej dla siebie drogi zawodowej (rozbudzenie aspiracji i rozpoznanie zainteresowań zawodowych, znalezienie i utrzymanie zatrudnienia, podnoszenie kwalifikacji zawodowych, motywowanie siebie do rozwoju zawodowego),
 - potrzeby wymiany doświadczeń dotyczących usamodzielnienia z innymi wychowankami, wsparcia psychologicznego, terapeutycznego,
 - deficytów finansowych,
 - monitorowania dalszych losów wychowanków pieczy zastępczej.
- ❖ Placówki pieczy instytucjonalnej nie są w stanie zaspokoić potrzeb emocjonalnych oraz społecznych dzieci, w tym zwłaszcza potrzeby poczucia bezpieczeństwa. Naukowcy zwracają uwagę na niestabilność tego środowiska wynikającą z fluktuacji wychowawców i samych podopiecznych. Podkreślają, że podopieczni często przywiązują się emocjonalnie do swoich opiekunów, a ich zmiana bądź utrata może na nowo uaktywniać nieprzepracowaną żalobę po utracie domu rodzinnego⁶⁰. Należy mieć zatem świadomość, że **problemy w procesie usamodzielnienia występują w jeszcze większym natężeniu w przypadku wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze**. Z kontroli NIK⁶¹ wynika, iż na bardziej korzystne warunki opieki i wychowania w rodzinach zastępczych, zwłaszcza niespokrewnionych, wskazują dalsze losy dzieci po ich usamodzielnieniu. Procentowy udział wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, kontynuujących naukę na studiach wyższych, nie przekraczał 10%, a w niektórych powiatach były to pojedyncze przypadki, zaś udział ten dla dzieci przebywających w rodzinach zastępczych dochodził nawet do 50%. Wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych częściej trafiali do placówek resocjalizacyjnych. Spośród dzieci umieszczonych w schroniskach dla nieletnich procentowy udział wychowanków placówek przekraczał nawet 50%, natomiast wychowankowie z rodzin zastępczych stanowili od 0 do 10% przyjętych do schronisk. Stąd niezmiernie ważne jest wdrażanie rozwiązań, które dążyć będą do zapewnienia dzieciom przebywającym w placówkach opiekuńczo-wychowawczych warunków zapewniających warunki do optymalnego rozwoju oraz umożliwiających ich późniejsze samodzielne funkcjonowanie.
- ❖ Fundamentalną potrzebą usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej, której zaspokojenie powinno być zapewnione, jest **pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych**. Biorąc pod uwagę osoby, które potencjalnie mogą korzystać z mieszkań chronionych, liczba mieszkań i miejsc, jakie oferują, jest niewystarczająca. Z kontroli NIK⁶² wynika, że wykonanie tej dyspozycji stwarzało trudności samorządom powiatowym, które nie posiadają w tym zakresie takich możliwości, jak gminy. Stąd wychowankowie pieczy zastępczej, którzy ubiegali się o lokale z zasobów gminy, mogli liczyć jedynie na pismo popierające do gminy ze strony PCPR. Skuteczność tych działań była jednak niska w sytuacji bardzo ograniczonej puli mieszkań socjalnych i komunalnych, a jeżeli były dostępne to najczęściej wymagały gruntownego remontu i często znajdowały się w budynkach

⁶⁰ Analiza Adama Bodnara dla MRiPS, Jak poprawić los dzieci, które trafiają do pieczy zastępczej? <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/dzieci-piecz-zastepcza-niedostatki-systemu-rpo-mrips>, dostęp na 23.09.2021 r.

⁶¹ Informacja o wynikach kontroli, Funkcjonowanie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz ich współdziałanie z innymi instytucjami na rzecz powrotu dzieci do wychowania w rodzinie, Warszawa 2012, str.22-23.

⁶² Informacja o wynikach kontroli, Pomoc w usamodzielnianiu się pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej, Warszawa 2014, str.13-14.

zamieszkałych przez rodziny dotknięte m.in. uzależnieniami, przemocą w rodzinie. Okres oczekiwania na lokal w zależności od gminy, wynosił od kilku miesięcy do kilkunastu lat. Następstwem długiego czasu oczekiwania na mieszkania komunalne, był niejednokrotnie powrót do środowisk rodzinnych, często do środowisk z obszaru wykluczenia społecznego. W objętych kontrolą jednostkach z badanej próby 808 wychowanków, 112, tj. 13,9%, wróciło do dawnego środowiska.

- ❁ W 2020 roku w Wielkopolsce odnotowano uciezki 513 wychowanków z placówek opiekuńczo-wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapeutycznych⁶³ (jest to problemem zwłaszcza MOW i MOS, przy czym, pod koniec 2019 roku w tych instytucjach przebywało łącznie 732 wychowanków). Z kontroli NIK wynika, że **system, w którym funkcjonują młodzieżowe ośrodki wychowawcze nie gwarantuje skutecznej resocjalizacji**, gdyż mniej osób wchodzi na drogę przestępczą po opuszczeniu zakładów karnych niż ośrodków wychowawczych. Porównanie danych w zakresie wchodzenia w konflikt z prawem osób, które w 2012 roku opuściły MOW lub zakłady karne i areszty śledcze, wykazało, że po upływie około pięciu lat, tj. do I kwartału 2017 r., w konflikt z prawem weszło aż 60% byłych wychowanków MOW, czyli o 22 pkt. proc. więcej niż osób, które w tym samym okresie opuściły zakłady karne i areszty śledcze (38%). W skontrolowanych przez NIK ośrodkach występowały bariery ograniczające efektywne eliminowanie przyczyn i przejawów niedostosowania społecznego nieletnich. Przed wszystkim brakuje placówek wyspecjalizowanych w rozwiązywaniu specyficznych dysfunkcji wychowanków, np. uzależnień, czy agresji. Nieletni potrzebujący różnego rodzaju terapii trafiają do tych samych ośrodków, ponadto świadczona w nich opieka psychologiczno-pedagogiczna jest nieadekwatna do potrzeb wychowanków. Zidentyfikowane przez NIK przeszkody utrudniają powrót nieletnich do zgodnego z prawem funkcjonowania w społeczeństwie⁶⁴.
- ❁ Wyniki zrealizowanych badań⁶⁵ pozwalają wnioskować, że do kluczowych deficytów organizacji systemu pieczy zastępczej należy **niewystarczająco rozwinięta współpraca różnych podmiotów i instytucji działających na jej rzecz** (szczególnie wskazuje się na niedostateczną współpracę pomiędzy organami samorządu i sądami rodzinnymi, ale także instytucji samorządowych szczebla gminnego oraz powiatowego⁶⁶). Istnieje więc potrzeba organizowania wspólnych spotkań budujących wzajemne relacje, konferencji, szkoleń oraz akcji informacyjno-edukacyjnych kierowanych do poszczególnych instytucji. Prowadzone działania powinny mieć na celu wzmocnienie umiejętności dostrzeżenia wspólnego nadrzędnego celu, jakim jest dobro dziecka i stawianie go ponad celami reprezentowanej instytucji.
- ❁ Z ustaleń kontroli NIK⁶⁷ wynika, że przeciętny czas trwania procesu adopcyjnego, licząc od rejestracji kandydata na rodzica do orzeczenia adopcji przez sąd wynosi dwa lata. Biorąc

⁶³ Dane pozyskane z Komendy Wojewódzkiej Policji.

⁶⁴ Informacja o wynikach kontroli „Działalność resocjalizacyjna młodzieżowych ośrodków wychowawczych”, Szczecin 2017, str. 8-10.

⁶⁵ Rodzinna piecza zastępcza w województwie wielkopolskim – stan aktualny, potrzeby i wyzwania, ROPS Poznań 2019, str.26.

⁶⁶ M. Bitner, J. Luberadzka-Gruca, E. Wojtasińska, A. Skalec, B. Kulig, A. Kwaśniewska-Sadkowska, D. Iwanowski „Postępy deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej w Polsce”, Warszawa 2018, str.77.

⁶⁷ Informacja o wynikach kontroli NIK „Wykonywanie zadań przez ośrodki adopcyjne”, Warszawa 2018, str. 6.

pod uwagę moment skontaktowania przez ośrodek kandydatów z dzieckiem – czas trwania procedury jest krótszy. Z punktu widzenia potrzeb dzieci czekających na rodzinę, **proces ten wymaga skrócenia**. Warto również pogłębiać pracę z kandydatami nad ich gotowością do przyjęcia dzieci ze szczególnymi potrzebami, mogłoby to wpłynąć znacząco na skrócenie czasu umieszczenia dziecka w rodzinie.

- Powyższe badanie wykazało również, że **procedury adopcyjne w poszczególnych ośrodkach adopcyjnych są niejednolite**, różne są także kryteria określone przez ośrodki w stosunku do kandydatów, co skutkować może pojawieniem się wielu nieprawidłowości. Może temu sprzyjać nadmiar kompetencji w rękach pracowników ośrodków, brak jednoznacznie przyjętych, jasnych i przejrzystych zasad postępowania, kryteriów i trybu załatwiania spraw oraz zdiagnozowana słabość systemu nadzoru i kontroli. Zasadne jest wobec tego wprowadzenie jednolitych standardów pracy ośrodków adopcyjnych i ujednolicenie procedur adopcyjnych na szczeblu krajowym, ale też niezbędne jest koordynowanie wdrażania tego procesu na szczeblu wojewódzkim.
- W trakcie procesu przysposobienia należy zwrócić szczególną uwagę na kwestię **jakości kontaktów pracowników ośrodków adopcyjnych z potencjalnymi kandydatami na rodziców adopcyjnych**. Ważne jest, aby kadra budowała atmosferę wzajemnego zaufania i poszanowania potrzeb nie tylko dzieci, ale również zgłaszających się kandydatów na rodziców adopcyjnych. Z badania NIK wynika, że znaczna część z nich czuje się w tym procesie traktowana przedmiotowo, doświadcza zagubienia, niedoinformowania, a także czuje się zależna od subiektywnej oceny pracowników ośrodka. Stąd też często pojawiają się w nich obawy przed przyznaniem do prawdziwych motywacji, obaw, emocji związanych z procesem adopcji, co może skutkować późniejszymi niepowodzeniami na różnych etapach procesu przysposobienia, a w skrajnych przypadkach sytuacjami powrotów dzieci z adopcji do pieczy zastępczej. Na to, że **relacje kandydatów na rodziców adopcyjnych z pracownikami ośrodków adopcyjnych** nie są relacjami równorzędnymi może wskazywać również fakt, że wyniki ocen pracowników ośrodków krajowych w anonimowym badaniu ankietowym NIK znacząco różniły się w zależności od formy badania (ankieta internetowa, ankieta skierowana imiennie do osób biorących udział w procedurze prowadzonej przez kontrolowane przez NIK ośrodki). Respondenci internetowi znacząco gorzej oceniali wsparcie otrzymane ze strony ośrodków. Np. wsparcie psychologa bardzo dobrze i dobrze oceniło łącznie 62% respondentów internetowych, natomiast aż 91% osób ankietowanych w ośrodkach. Podobnie było w przypadku ocen pedagogów – odpowiednio 66% i 94%. Przydatność szkolenia dla kandydatów bardzo dobrze lub dobrze oceniło 71% respondentów internetowych oraz 92% osób ankietowanych w ośrodkach adopcyjnych.
- W kontekście zwiększenia przejrzystości pracy ośrodka ważne byłoby **zapewnienie przejrzystości informacji i dostępu do danych publikowanych przez ośrodki adopcyjne**, w tym informowanie o liczbie dzieci zgłoszonych do adopcji oraz liczbie oczekujących kandydatów na rodziców adopcyjnych, Zdaniem NIK, podstawowe dane statystyczne dotyczące działalności ośrodków adopcyjnych powinny być podawane do publicznej wiadomości poprzez ich zamieszczanie na stronach internetowych ośrodków. Potrzebne jest również opracowanie i wdrożenie rozwiązań służących utrzymaniu kontaktu i wspierania kandydatów na rodziny adopcyjne po uzyskaniu opinii kwalifikacyjnej w okresie tzw.

oczekiwania na dziecko, który jest szczególnie trudny po uzyskaniu przez nich kwalifikacji w tych przypadkach, gdy są oni pozostawiani bez wsparcia i kontaktu przez dłuższy czas.

- Pomimo, że we wszystkich skontrolowanych przez NIK ośrodkach adopcyjnych opinie dotyczące kwalifikacji rodziców przyjmowane były zespołowo, to jednak wydające je komisje złożone były wyłącznie z pracowników danego ośrodka. Zdaniem NIK, **przewodniczącym komisji powinna być każdorazowo osoba spoza ośrodka adopcyjnego**, przedstawiciel podmiotu nadzorującego działalność ośrodka adopcyjnego, np. ROPS lub urzędu marszałkowskiego, która nie bierze bezpośrednio udziału w prowadzeniu poszczególnych spraw oraz nie pozostaje w zależności służbowej od kierownika ośrodka.
- Ankietowani przez NIK uczestnicy procesów adopcyjnych wśród możliwości zmian w procesach adopcyjnych wskazywali na **potrzebę skrócenia czasu oczekiwania na rozpoczęcie szkolenia** przeprowadzanego w trakcie procedury adopcyjnej. W kontrolowanych ośrodkach cykle szkoleniowe były najczęściej uzależnione od zebrania się odpowiedniej liczby chętnych osób, co sprawiało, że występowały dłuższe przerwy w ich organizacji, które znacząco opóźniały i wydłużały okres trwania procedury kwalifikacyjnej na rodziców adopcyjnych.
- Jako istotną przeszkodę w funkcjonowaniu ośrodków adopcyjnych określono występowanie **trudności we współpracy z innymi instytucjami** działającymi w obszarze wsparcia dziecka i rodziny, **przede wszystkim związane z niedostatecznym przepływem informacji**. Na przykład, w kontroli NIK stwierdzono, że sądy nie informowały ośrodków o prawomocnych orzeczeniach o przysposobieniu dziecka (w tym m.in. o dacie uprawomocnienia się przysposobienia), pomimo, że to za pośrednictwem ośrodka kandydaci na rodziców adopcyjnych składają do sądu wnioski o przysposobienie, przy czym należy zauważyć, że w przepisach nie ma obowiązku przekazywania przez sądy informacji do ośrodków adopcyjnych. Warto jednak podejmować działania zacieśniające współpracę między tymi instytucjami oraz umożliwiające wypracowywanie skutecznych zasad poprawiających wzajemną komunikację.
- Z uwagi na wymagający charakter wykonywanej pracy, zaleca się **obejmowanie wsparciem pracowników ośrodków adopcyjnych**, mającym na celu przeciwdziałanie stresowi i wypaleniu zawodowemu oraz pomoc w radzeniu sobie z trudnymi sytuacjami w kontakcie z klientem i instytucjami, w tym również rozwijanie superwizji⁶⁸. Zasadne byłoby również wsparcie kadry ośrodków adopcyjnych w rozwiązywaniu trudności merytorycznych i emocjonalnych związanych z wykonywaniem codziennej pracy, co wzmocniłoby jej efektywność.
- W ramach wsparcia preadopcyjnego **warto byłoby uruchomić ofertę priorytetowego dostępu do specjalistów diagnozujących stan zdrowia dzieci** znajdujących się nie tylko w systemie pieczy zastępczej, ale też trafiających do adopcji, aby ośrodki adopcyjne, a następnie rodzice adopcyjni dysponowali możliwie pełnym dostępem do informacji na temat sytuacji zdrowotnej i związanych z nią potrzeb danego dziecka. **Przysposobieniu starszych dzieci nie towarzyszy żadna dodatkowa, postadopcyjna oferta wsparcia ze strony państwa**, co powoduje, że kandydaci na rodziców adopcyjnych często nawet nie rozważają

⁶⁸ Proces adopcji w wielkopolskich ośrodkach adopcyjnych, ROPS Poznań 2012 r., str.72.

możliwości przysposobienia, nie czując się gotowymi materialnie i emocjonalnie na zawiązanie rodziny adopcyjnej wobec np. licznego rodzeństwa lub dziecka z niepełnosprawnościami⁶⁹. Skutkuje to wieloletnim pozostawianiem dzieci z tej grupy w pieczy zastępczej, warto więc zastanowić się nad wprowadzeniem mechanizmów premiujących tego typu adopcje.

- Z praktyki zawodowej pracowników ośrodków adopcyjnych wynika, że **potrzebne jest poszerzenie oferty działań wzmacniających proces zawiązywania więzi w rodzinach adopcyjnych**, polegających m.in. na organizacji grup wsparcia, warsztatów, szkoleń dotyczących np. budowania więzi, sposobów radzenia sobie ze specyficznymi potrzebami dzieci wymagających specjalistycznego wsparcia, ale też prowadzenia spotkań edukacyjnych i informacyjnych z członkami dalszej rodziny, np. z dziadkami.
- Niejednokrotnie przeszkodę w adopcji dzieci ze specjalnymi potrzebami stanowi brak dysponowania przez kandydatów na rodziców adopcyjnych odpowiednio dostosowanym lokalem, stąd warto rozważyć dofinansowanie takich usług przez samorządy województwa, poprzez **przygotowanie oferty dotyczącej uczestniczenia w kosztach remontów czy wyposażania mieszkań w różnego rodzaju udogodnienia** i rozwiązania przydatne w codziennym funkcjonowaniu tych rodzin.

ANALIZA SWOT

Analizę SWOT dotyczącą rodzin, systemu pieczy zastępczej i adopcji przedstawiają poniższe rysunki.

Mocne strony

1. Wprowadzenie na wszystkich poziomach samorządu nowych narzędzi dzięki ustawie o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej.
2. Wzrost liczby zatrudnionych asystentów rodziny i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, w tym w ramach umowy o pracę.
3. Przeważająca część dzieci wymagających opieki zastępczej przebywa w rodzinnych formach pieczy.
4. Powolny, ale systematyczny wzrost liczby dzieci przebywających w rodzinnych formach pieczy zastępczej, przy jednoczesnym spadku liczby dzieci przebywających w pieczy instytucjonalnej.
5. Dostęp do ośrodka adopcyjnego w każdym subregionie województwa.
6. Wsparcie preadopcyjne świadczone w Wielkopolskim Ośrodku Adopcyjnym zwiększa potencjał kandydatów na rodziny adopcyjne.
7. Wzrasta dostępność różnych form opieki nad dziećmi do lat 3, a także odsetek dzieci do lat 3 objętych opieką żłobkową.
8. Funkcjonowanie na terenie województwa specjalistycznych punktów wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie (np. OIK, SOW), w tym z miejscami całodobowymi.
9. Działalność sieci jednostek specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego, prawnego, psychologicznego.
10. We wszystkich powiatach zatrudnieni są koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej.
11. Powoli rośnie gminny zasób lokalowy w postaci mieszkalnictwa chronionego dedykowany osobom usamodzielnianym.
12. System ulg i zniżek dla rodzin wielodzietnych w ramach Wielkopolskiej Karty Rodziny.
13. Powstają modele wsparcia rodzin w realizacji ich funkcji, np. Kluby Rodzinne.

⁶⁹ <https://samorzad.pap.pl/kategoria/aktualnosci/coraz-wiecej-dzieci-w-rodzinnych-formach-pieczy-zastepczej-ale-system-wymaga>, dostęp na 30.09.2021 r.

14. Funkcjonowanie regionalnych inkubatorów innowacji, w tym innowacji na rzecz rodzin czy usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej.
15. Współpraca MOPR w Poznaniu i WOA zapewniająca możliwość opieki nad dziećmi w pieczy zastępczej przez przeszkolonych kandydatów na rodziców adopcyjnych – jako przykład dobrej praktyki.
16. Organizacje pozarządowe jako ważny partner w prowadzeniu działań na rzecz wsparcia rodzin, pieczy zastępczej i adopcji.

Słabe strony

1. System wsparcia rodziny w kryzysie jest niespójny, brakuje placówek wsparcia dziennego oraz rodzin wspierających, a poziom zatrudnienia asystentów rodziny jest niewystarczający w stosunku do potrzeb.
2. Niewystarczająca oferta opieki nad dziećmi do lat 3, zwłaszcza w gminach wiejskich.
3. Funkcjonowanie zbyt małej liczby rodzin zastępczych w stosunku do potrzeb, co skutkuje m.in. przebywaniem w placówkach opiekuńczo-wychowawczych najmłodszych dzieci, które powinny znaleźć opiekę w rodzinnych formach pieczy zastępczej.
4. Brak kompleksowego systemu wsparcia usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, zwłaszcza opuszczających POW.
5. Niewystarczający zasób mieszkań ze wsparciem, z których mogą skorzystać, np. usamodzielniani wychowankowie pieczy zastępczej, rodziny i osoby w kryzysie, itp.
6. System wsparcia rodzin, pieczy zastępczej i adopcji funkcjonuje na różnych poziomach samorządu: gminnym, powiatowym i wojewódzkim, a przez to brakuje holistycznego spojrzenia na całość systemu oraz sytuację poszczególnych rodzin.
7. Przebywanie, pomimo wymogów ustawowych, dzieci do 10 r.ż. w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
8. Niemal zupełnie nie rozwinęła się instytucja rodziny wspierającej, mającej pomagać rodzinom z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi.
9. Nierównomierne rozłożenie w województwie placówek wsparcia dziennego.
10. Nie wszystkie wielkopolskie gminy zatrudniają asystentów rodziny, co powoduje deficyty wsparcia rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi na poziomie lokalnym.
11. Niewystarczające wsparcie kierowane do osób prowadzących rodzinne formy pieczy zastępczej.
12. Brak regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, co powoduje deficyty wsparcia wychowanków pieczy zastępczej ze specjalnymi potrzebami.
13. Na terenie wielu gmin, zwłaszcza wiejskich brakuje jednostek specjalistycznego poradnictwa oraz zgłaszane są deficyty w dostępie do usług świadczonych przez specjalistów, takich jak: psycholog, terapeuta, mediator, prawnik.
14. Brak oferty wsparcia dla kobiet w ciąży stosujących używki.

Szanse

1. Poprawa sytuacji materialnej rodzin z dziećmi, zwłaszcza rodzin wielodzietnych (na skutek 500+).
2. Spadek liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.
3. Spadek liczby osób korzystających z programu „Posiłek w szkole i w domu”.
4. Oferta wsparcia działań na rzecz rodzin i dzieci w programach rządowych.
5. Finansowanie działań na rzecz dzieci i młodzieży w ramach środków unijnych.
6. Fakt ratyfikowania ważnych konwencji międzynarodowych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

7. Proces deinstytucjonalizacji szansą na dostosowanie oferty w całodobowych instytucjach do indywidualnych potrzeb ich mieszkańców oraz na świadczenie kompleksowych i wysokiej jakości usług w środowisku.
8. Centra Usług Społecznych jako szansa na poszerzenie oferty usług i poprawę dostępu do informacji o działaniach prowadzonych na rzecz dziecka i rodziny.
9. Planowane powstanie Centrów Dziecka i Rodziny w powiatach szansą na koordynację polityki rodzinnej.

Zagrożenia

1. Coraz częstsze odraczanie lub niepodjęcie decyzji o małżeństwie i prokreacji przez młodych ludzi.
2. Wzrost liczby rodzin niepełnych.
3. Rozluźnienie więzi w rodzinach, brak wsparcia w kryzysowych sytuacjach ze strony otoczenia i dalszej rodziny.
4. Trudności w godzeniu przez kobiety pracy zawodowej z obowiązkami rodzinnymi z uwagi na brak elastyczności warunków zatrudnienia.
5. Niskie wartości wskaźników związanych z dobrostanem dzieci i młodzieży.
6. Coraz więcej prób samobójczych podejmowanych przez młodzież.
7. Nasilone zjawisko występowania kryzysów psychicznych, w tym wśród dzieci i młodzieży.
8. System leczenia psychiatrycznego dzieci i młodzieży nie zaspokaja w pełni potrzeb tej populacji pacjentów oraz nie zapewnia kompleksowej i powszechnie dostępnej psychiatrycznej opieki zdrowotnej.
9. Coraz częstsze e-uzależnienia stają się zagrożeniem dla dobrej kondycji dzieci i młodzieży.
10. W systemie pomocy społecznej odnotowywany jest odpływ rodzin, które ze względu na pobieranie świadczenia wychowawczego mają zabezpieczone potrzeby socjalne, ale zaprzestały kontynuacji korzystania z pracy socjalnej i nie rozwiązały problemów opiekuńczo-wychowawczych.
11. Niewystarczająca oferta kompleksowego wsparcia dla osób przeżywających różnego rodzaju kryzysy, np. związane z przemocą w rodzinie, bezdomnością.
12. Trudności organizatorów pieczy zastępczej w pozyskiwaniu nowych kandydatów na prowadzenie rodzin zastępczych, zwłaszcza specjalistycznych.
13. Wzrastający odsetek dzieci z różnego rodzaju niepełnosprawnościami, chorobami, dysfunkcjami w systemie pieczy zastępczej.
14. Niewystarczająca oferta wsparcia postadopcyjnego dla rodzin przysposabiających dziecko.

WIZJA I MISJA PROGRAMU

WIZJA PROGRAMU

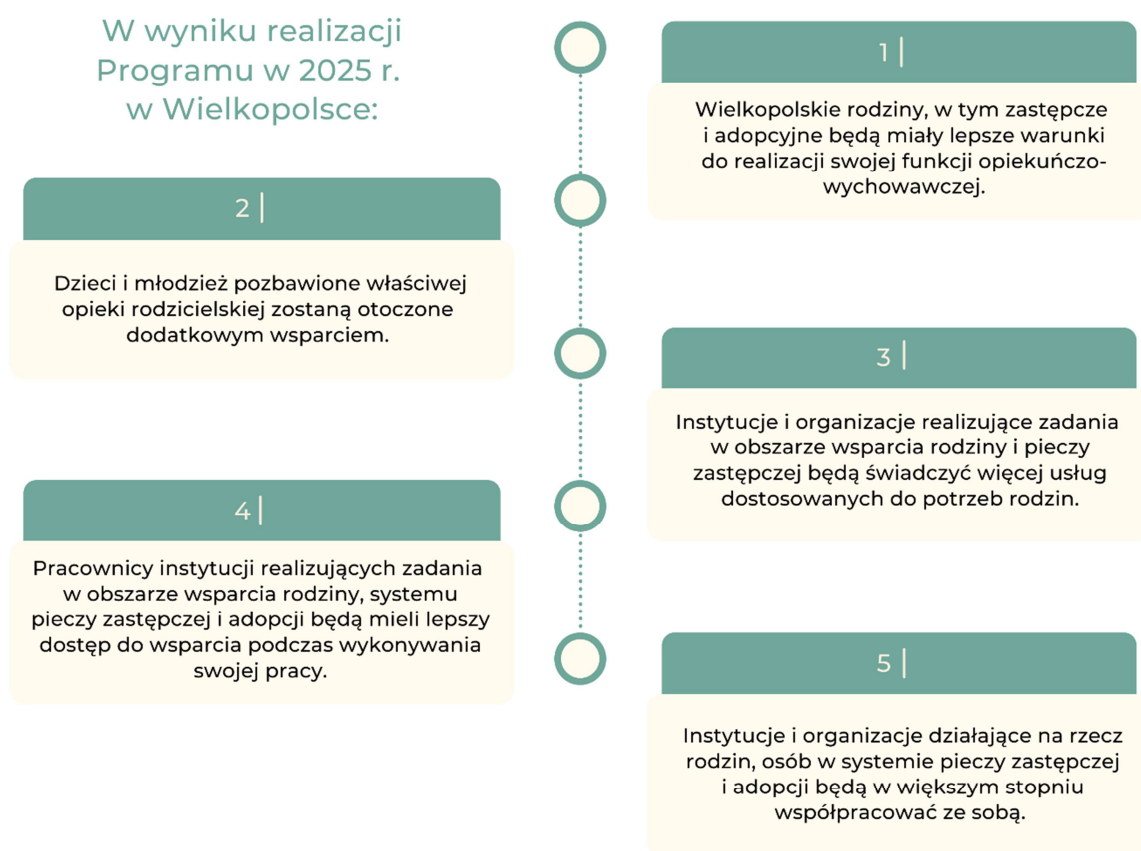
Rodziny będące naturalnym środowiskiem funkcjonowania i rozwoju jej członków oraz wychowankowie pieczy zastępczej wraz z ich otoczeniem są pełnoprawnymi członkami wspólnoty samorządowej województwa wielkopolskiego, którzy powinni mieć prawo do wysokiej jakości wsparcia w obszarach, w których tego potrzebują.

W odpowiedzi na te potrzeby i zdiagnozowane deficyty Samorząd Województwa Wielkopolskiego planuje szereg działań opisanych w niniejszym Programie, w wyniku których poprawie ulegnie jakość życia wielkopolskich rodzin, a także osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej i adopcji.

Wizję Programu przedstawia poniższy rysunek.

Rysunek 2. Wizja Wielkopolskiego Programu Wspierania Rodziny, Systemu Pieczy Zastępczej i Adopcji 2021–2025

MISJA PROGRAMU

Osiągnięcie celu, sformułowanego w wizji wymaga nie tylko podjęcia szeregu działań opisanych w Programie, ale też ich realizacji, zgodnie z określonymi zasadami.

Misją niniejszego Programu jest stworzenie warunków i dostarczenie narzędzi koniecznych do podejmowania skutecznych, skonsolidowanych, interdyscyplinarnych i przynoszących trwałe efekty działań na rzecz wielkopolskich rodzin, a także osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej i adopcji oraz instytucji i systemu ich wsparcia. Realizacja polityki społecznej na rzecz ww. interesariuszy będzie oparta na regule 3 „W” – wrażliwości, wyobraźni, współuczestnictwie.

Rysunek 3. Misja Programu oparta na regule 3 „W”

WRAŻLIWOŚĆ

System wsparcia rodziny, systemu pieczy zastępczej i adopcji zbudowany jest z instytucji, ich narzędzi i procedur wsparcia, których zadaniem jest pomoc konkretnym ludziom doświadczającym problemów. Zobowiązaniem dla Programu jest wrażliwość na potrzeby osób i takie planowanie działań instytucji, by odpowiadały na nie w jak największym stopniu.

WYOBRAŹNIA

Polityka wsparcia rodziny, systemu pieczy zastępczej i adopcji podlega zmianom. Wyzwaniem dla Programu jest uwzględnienie jak najszerzej perspektywy działań możliwych do realizacji w chwili obecnej oraz potencjalnie wykonywalnych w najbliższej przyszłości przy sprzyjających warunkach i finansowaniu.

WSPÓŁCZESTNICTWO

Realna zmiana sytuacji rodzin, osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej i adopcji możliwa jest tylko poprzez podejmowanie zintegrowanych, kompleksowych działań przez wszystkie instytucje wsparcia działające we współpracy i porozumieniu. Samorząd Województwa Wielkopolskiego postrzega swoje zadania zgodnie z zasadą subsydiarności jako wspieranie samorządów lokalnych w realizacji ich zadań na rzecz wspólnego odbiorcy – mieszkańca gminy, powiatu i Wielkopolski.

LOGIKA PROGRAMU

Wielkopolski Program Wspierania Rodziny, Systemu Pieczy Zastępczej i Adopcji na lata 2021–2025 przedstawia zarys funkcjonowania regionalnego systemu wsparcia rodziny, pieczy zastępczej i adopcji. Realizacja założeń Programu pozwoli skuteczniej odpowiadać na potrzeby wielkopolskich rodzin oraz osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej i adopcji oraz wspierać ich w pokonywaniu trudności, jakich doświadczają. Umożliwi też tworzenie warunków do rozwijania aktywności i potencjałów, zarówno na poziomie każdego członka rodziny, jak i szerzej – w wymiarze społeczności lokalnych.

Na podstawie diagnozy, wyników badań regionalnych i ogólnopolskich, obserwacji, doświadczeń prowadzenia regionalnej polityki w zakresie wsparcia rodziny oraz zapisów Strategii Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku, zostały wyznaczone kierunki dla funkcjonowania regionalnego systemu polityki wsparcia rodziny, które skupiają się na trzech głównych celach:

- **Poprawa jakości życia rodzin, osób funkcjonujących w systemie wsparcia rodziny, systemu pieczy zastępczej i adopcji** – w zakresie funkcjonowania ich członków (w tym w obszarze zdrowia psychicznego), rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych oraz konsekwencji, jakie ponoszą w ich wyniku dzieci, a także wsparcia potencjału osób żyjących w rodzinach do pełnienia różnych ról społecznych.
- **Zwiększenie dostępności i poprawa jakości wsparcia realizowanego na rzecz rodzin, osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej i adopcji** w zakresie wyrównywania dostępu

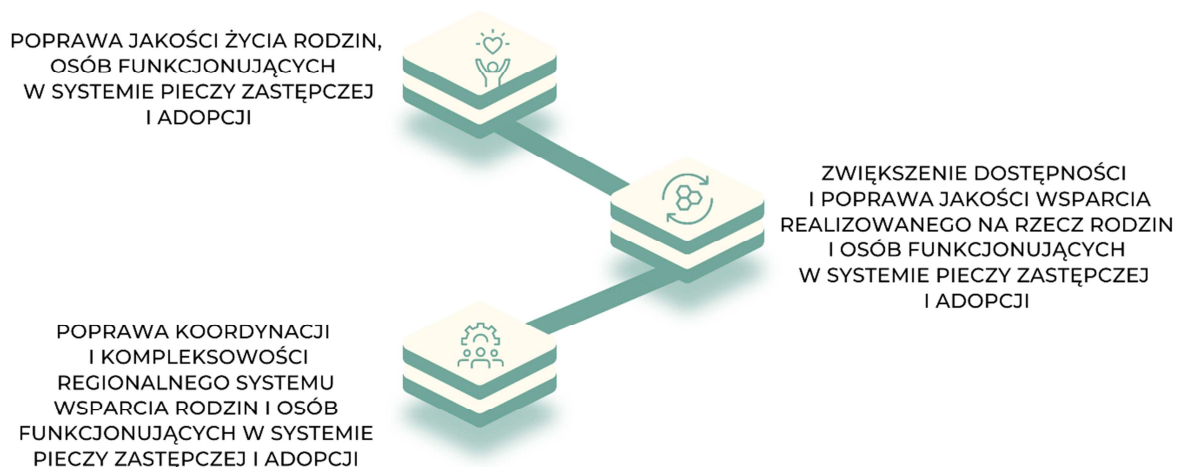

do usług świadczonych na terytorium województwa, poprawy ich jakości i dostosowaniu do potrzeb odbiorców oraz rozwoju instytucji i kadry świadczącej wsparcie.

- **Wzmocnienie koordynacji i dążenie do kompleksowości regionalnego systemu wsparcia rodzin, osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej i adopcji** w zakresie budowania relacji pomiędzy instytucjami, dostrzegania komplementarności ich działań na rzecz rodzin, tworzenia lokalnych systemów koordynacji oraz zwiększania kompleksowości wsparcia realizowanego na poziomie regionalnym.

Powyższe cele stanowią pewien ciąg przyczynowo-skutkowy. Osiągnięcie jednego celu zwiększa możliwości osiągnięcia kolejnego celu, dzięki stworzeniu odpowiednich warunków, jak np. dostarczenie wiedzy, narzędzi i środków finansowych do realizacji zaplanowanych działań. **Cel główny, czyli poprawa jakości życia rodzin, osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej i adopcji**, nie może zostać zrealizowany bez zwiększenia dostępności i poprawy jakości usług realizowanych na rzecz rodzin, osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej i adopcji, co z kolei wymaga funkcjonowania skoordynowanego i kompleksowego regionalnego systemu wsparcia.

Rysunek 4. Struktura celów Programu

Na podstawie powyższych celów, wyodrębnione zostały 3 Priorytety Programu, określone w odniesieniu do trzech grup adresatów: rodzin, osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej oraz osób funkcjonujących w systemie adopcji. Priorytety to wyodrębnione całości działań kierowane do poszczególnych grup adresatów, których realizacja ma doprowadzić do osiągnięcia założonych celów i tym samym realizacji założeń Programu. Do Priorytetów Programu należą:

Rysunek 5. Struktura priorytetów Programu

Powyższy podział ma za zadanie podkreślić logikę Programu, powiązaną z założeniami instytucjonalnego systemu wsparcia, w którym wskazano zadania samorządów gmin, powiatów oraz województwa w zakresie wspierania rodziny, pieczy zastępczej oraz adopcji.

Działania uwzględnione do realizacji w ramach przedstawionych priorytetów zostały usystematyzowane i pogrupowane w **kierunki interwencji**. Kierunki interwencji odnoszą się do określonych obszarów polityki społecznej, zaprezentowanych poniżej:

- 1. Kierunek interwencji: USŁUGI SPOŁECZNE** – w odniesieniu do wszystkich wymienionych w tej kategorii działań zależy nam na ich rozwoju, podniesieniu jakości i dostosowaniu do potrzeb rodzin, osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej oraz osób funkcjonujących w systemie adopcji, a także wspieraniu równomiernego dostępu do oferowanych usług. Powinny być one również zindywidualizowane i świadczone przede wszystkim w środowisku lokalnym.
- 2. Kierunek interwencji: INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA** – w tej kategorii mieści się zarówno infrastruktura wsparcia, tzn. konkretne typy instytucji świadczących wsparcie, jak i przestrzeń fizyczna obejmująca konkretne budynki i ich właściwości, w tym również dostosowanie do możliwości osób ze specjalnymi potrzebami. W odniesieniu do wszystkich wymienionych działań zależy nam na rozwoju infrastruktury społecznej, jej dostosowaniu do potrzeb odbiorców oraz wspieraniu procesu deinstytucjonalizacji.
- 3. Kierunek interwencji: AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA** – w tej kategorii mieści się potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności. W odniesieniu do wszystkich wymienionych

działań zależy nam na wspieraniu aktywności mieszkańców oraz przygotowaniu JST i NGO do partycypacyjnej realizacji zadań publicznych.

4. **Kierunek interwencji: WŁĄCZENIE SPOŁECZNE** – w tej kategorii zawierają się aktywności służące przeciwdziałaniu różnego rodzaju kryzysom wśród rodzin, osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej oraz adopcji, skutkujących wystąpieniem i pogłębianiem się zjawiska izolacji społecznej. W odniesieniu do tego obszaru zależy nam przede wszystkim na zwiększaniu roli pracy socjalnej, przeciwdziałaniu ubóstwu i wykluczeniu oraz zwiększeniu wrażliwości na problemy społeczne.
5. **Kierunek interwencji: KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ** – w tej kategorii zawierają się zadania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego / Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu, których celem jest tworzenie sprzyjających warunków pozwalających instytucjom na prowadzenie działań zaspokajających zdiagnozowane potrzeby rodzin, osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej oraz adopcji oraz świadczenie im wysokiej jakości wsparcia.

Zakładamy, że działania przewidziane do realizacji w ramach kierunków interwencji 1-4 powinny być realizowane na poziomie lokalnym przez samorządy i innych realizatorów usług, przy wsparciu bezpośrednim lub pośrednim SWW/ROPS. Działania przewidziane do realizacji w ramach koordynacji polityki społecznej przewidziane są do realizacji na poziomie regionalnym, bezpośrednio przez SWW/ROPS.

Struktura priorytetów i kierunków interwencji Programu przedstawia się następująco:

Rysunek 6. Struktura celów, priorytetów i kierunków strategicznych Programu

PRIORYTETY PROGRAMU

PRIORYTET I. WZMOCNIENIE RODZIN W PEŁNIENIU FUNKCJI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZEJ

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego osobom potrzebującym przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom rodzin, systemu pieczy zastępczej i adopcji i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA
1.1 Rozwój usług mających na celu godzenie obowiązków zawodowych i rodzinnych (rodzicielskich), takich jak m.in.: projekty aktywizacji dla młodych rodziców oraz zwiększanie liczby opiekunów dziennych, miejsc opieki żłobkowej i przedszkolnej. 1.2 Zapewnienie dostępności usług z zakresu psychoprofilaktyki dla rodziców. 1.3 Zapewnienie dostępności usług terapeutycznych dla rodziców/ opiekunów, dzieci i młodzieży, w tym psychoterapii itp. 1.4 Zapewnienie dostępności usług z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego dla dzieci i młodzieży, w tym wdrażania programów psychoprofilaktyki w szkołach. 1.5 Zwiększenie dostępności usług wspierających rodziny w jej zadaniach i funkcjach np. wspierających kompetencje rodzicielskie (np. Akademia Rodzica), programów edukacyjno-wychowawczych. 1.6 Rozwój usług wsparcia dla rodzin	2.1 Zapewnienie dostępności miejsc opieki dla dzieci do lat 3, w tym: zwiększenie liczby miejsc opieki żłobkowej, dziennych opiekunów (miejsce do świadczenia opieki przez dziennego opiekuna). 2.2 Rozwój infrastruktury mieszkaniowej w kontekście wsparcia rodziny o charakterze ponadlokalnym i regionalnym, w tym współpraca z deweloperami/JST w celu dostosowania nowej lub istniejącej już infrastruktury. 2.3 Tworzenie miejsc wsparcia typu centra wsparcia rodziny. 2.4 Rozwój systemu mieszkań ze wsparciem dostosowanym do potrzeb rodzin w kryzysie, w tym szczególnie do osób doświadczających przemocy w rodzinie. 2.5 Rozwój punktów/miejsc konsultacyjnych i wsparcia interwencyjnego dla rodzin i dzieci,	3.1. Wspieranie inicjatyw na rzecz rodzin z uwzględnieniem np. metody OSL poprzez m.in.: wsparcie rozwoju modeli usług organizacji czasu wolnego, integracji rodzin, prowadzenia aktywności poza edukacyjnej, tworzenie warunków do rozwoju inicjatyw podjętych przez społeczność lokalną. 3.2. Wspieranie rozwoju NGO/PES/PS działających na rzecz rodzin poprzez realizację otwartych konkursów ofert, w tym m.in. w obszarze psychoprofilaktyki, wsparcia rodzin w kryzysie także mieszkaniowym. 3.3. Propagowanie pozytywnych wzorców zaangażowania na rzecz rodzin w lokalnej społeczności poprzez działania edukacyjne, promocyjne oraz dofinansowanie inicjatyw oddolnych. 3.4. Rozwój zaangażowania i wolontariatu rodzin na rzecz społeczności lokalnej.	4.1 Wspieranie budowy systemu zabezpieczenia mieszkaniowego rodzin, szczególnie w kryzysie (w tym m.in. lokali socjalnych). 4.2 Wspieranie programów zapobiegających dziedziczeniu biedy poprzez realizację programów: profilaktycznych (np. edukacji ekonomicznej), przeciwdziałania narkomanii, bezdomności oraz kompleksowych modeli przeciwdziałania dziedziczeniu biedy. 4.3 Wspieranie programów wczesnej interwencji skierowanych do rodziców w kryzysie lub zagrożonych kryzysem, m.in. rozwodowym, w tym: poradnictwo specjalistyczne (np. psychologiczne, mediacyjne, interdyscyplinarne, prawne, itp.). 4.4 Wspieranie programów wczesnej interwencji skierowanych do dzieci i młodzieży, w tym w kryzysie lub

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego osobom potrzebującym przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom rodzin, systemu pieczy zastępczej i adopcji i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA
<p>przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze poprzez specjalistyczne poradnictwo (w tym m.in.: psychologiczne, rodzinne, pedagogiczne, medyczne, prawne, ekonomiczne, mediacyjne).</p> <p>1.7 Tworzenie i rozwijanie usług w ramach działalności klubów rodzinnych.</p> <p>1.8 Rozwój usług asystenckich dla rodzin (w tym rodziny wspierające).</p> <p>1.9 Wsparcie systemu asystentury rodzinnej.</p> <p>1.10 Rozwój usług wsparcia dzieci i młodzieży w środowisku poprzez placówki wsparcia dziennego, działania podwórkowe, kluby młodzieżowe.</p> <p>1.11 Rozszerzenie oferty terapii indywidualnej, par i rodzinnej oraz poradnictwa dla rodziców dzieci z niepełnosprawnością.</p> <p>1.12 Wspieranie projektów umożliwiających dzielenie opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnością z pracą zawodową.</p> <p>1.13 Tworzenie i rozwijanie usług zapewniających wszechstronną opiekę nad kobietą i dzieckiem (w tym dzieckiem z wadami rozwojowymi) w czasie ciąży i po porodzie.</p> <p>1.14 Pomoc w zakresie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka z niepełnosprawnością.</p> <p>1.15 Zwiększenie dostępu do usług koordynacyjno-opiekuńczo-rehabilitacyjnych</p>	<p>takich jak: Punkty Interwencji Kryzysowej oraz miejsc interwencyjnych dla rodzin w kryzysie.</p> <p>2.6 Rozwój miejsc świadczenia usług profilaktycznych i integracji społeczności, w tym Domy Sąsiedzkie, miejsca aktywności lokalnej, Centra Inicjatyw Rodzinnych.</p> <p>2.7 Tworzenie i rozwijanie klubów rodzinnych.</p> <p>2.8 Dostosowanie przestrzeni do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami.</p>	<p>3.5. Rozwój wolontariatu na rzecz rodzin, w tym poprzez współudział w akcjach i projektach socjalnych.</p> <p>3.6. Wspieranie programów, inicjatyw, działań sprzyjających rozwijaniu umiejętności społecznych, obywatelskich, kulturalnych i komunikacyjnych oraz przedsiębiorczości młodego pokolenia (w tym działań edukacyjnych dla dzieci i młodzieży) poprzez współpracę z NGO, tworzenie programu edukacji społeczno-finansowej.</p> <p>3.7. Wspieranie powstawania grup samopomocowych wśród rodzin, w tym rodzin z dziećmi z niepełnosprawnością.</p> <p>3.8. Rozwijanie platform wymiany doświadczeń między rodzicami, w tym z dziećmi z niepełnosprawnością.</p>	<p>zagrożonych kryzysem np. poprzez: poradnictwo specjalistyczne (psychologiczne, interdyscyplinarne, pedagogiczne, itd.).</p> <p>4.5 Wspieranie programów mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu rodziców poprzez programy reintegracyjne (KIS, CIS).</p> <p>4.6 Wspieranie działań wzmacniających aktywność społeczno-zawodową członków rodzin w kryzysie poprzez udostępnienie informacji o ofercie usług aktywizujących skierowanych do osób w trudnej sytuacji finansowej.</p> <p>4.7 Wspieranie akcji informacyjnych (np. kampanie społeczne) dotyczących działań możliwych do podjęcia w przypadku dotknięcia kryzysem.</p> <p>4.8 Opracowywanie i wspieranie programów przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu rodzin z dzieckiem z niepełnosprawnością.</p> <p>4.9 Rozwój programów/inicjatyw/działań wspierających uzależnione kobiety w ciąży w zachowaniu abstynencji.</p>

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego osobom potrzebującym przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom rodzin, systemu pieczy zastępczej i adopcji i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA
dla dzieci z niepełnosprawnością. 1.16 Wsparcie informacyjne polegające na udzielaniu porad, wskazówek, wymianie informacji niezbędnych do zrozumienia niepełnosprawności dziecka i innych dysfunkcji rozwojowych. 1.17 Rozwój programów wspierających rodziny wielodzietne, np. karty rodziny.			

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ

działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego / Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu, których celem jest tworzenie sprzyjających warunków funkcjonowania instytucji pozwalających im na zaspokojenie zdiagnozowanych potrzeb Wielkopolan i świadczenie wysokiej jakości wsparcia.

- 5.1. Monitorowanie sytuacji społeczno-demograficznej rodzin i realizacji zadań w tym obszarze (m.in. realizacja dedykowanych badań w obszarze wsparcia rodziny, analizy potrzeb JST).
- 5.2. Planowanie strategiczne, w tym programowanie działań w obszarze wsparcia rodziny realizowanych przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego i współfinansowanych ze środków będących w dyspozycji SWW (m.in. środków własnych, środków unijnych).
- 5.3. Nadawanie priorytetu politycznego i strategicznego/rzecznictwo rozwiązań prawnych adekwatnych do potrzeb rodzin (m.in. promowanie nowych rozwiązań w zakresie wsparcia rodziny, lobbowanie na rzecz zmiany niefunkcjonalnych rozwiązań znajdujących się np. na styku systemów pomocy społecznej, sprawiedliwości i edukacji).
- 5.4. Tworzenie/wdrażanie/upowszechnianie nowych narzędzi i modeli pracy odpowiadających na aktualne wyzwania dot. sytuacji rodzin (m.in. opracowywanie nowych modeli/rozwiązań, udostępnienie informacji o dobrych praktykach).
- 5.5. Inicjowanie/wdrażanie/upowszechnianie innowacji społecznych odpowiadających na potrzeby rodzin (m.in. w ramach regionalnych inkubatorów innowacji).
- 5.6. Promowanie dobrych praktyk/modelowych rozwiązań w obszarze wsparcia rodziny, m.in. konkurs Wielkopolska Otwarta dla Rodziny.
- 5.7. Dostarczanie zasobów materialnych (m.in. dotacje celowe dla JST, otwarte konkursy ofert, wsparcie w pozyskiwaniu środków z innych źródeł np. Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021–2027) i wsparcia merytorycznego (m.in. modele, wsparcie szkoleniowe) dla realizacji usług na rzecz rodzin.
- 5.8. Wspieranie planowania strategicznego na poziomie samorządów lokalnych uwzględniającego potrzeby rodzin (w tym wsparcie JST w procesie opracowywania programów na rzecz rodziny, konsultacje, doradztwo, warsztaty).
- 5.9. Wspieranie JST w koordynacji i organizacji usług na rzecz rodzin (m.in. sieciowanie interesariuszy, wdrażanie modelu koordynacji usług w gminie, wsparcie w uruchamianiu usług, w tym finansowe, szkoleniowe, doradcze, upowszechnianie modeli, tworzenie przestrzeni do wymiany doświadczeń między JST w zakresie organizacji usług, wizyty studyjne).
- 5.10. Wspieranie JST w uruchomianiu usług profilaktycznych kierowanych do rodzin, w tym klubów rodzinnych (m.in. sieciowanie interesariuszy, wsparcie w uruchamianiu usług, w tym finansowe, szkoleniowe, doradcze, wizyty studyjne).
- 5.11. Wspieranie działań zmierzających do budowy kompleksowego systemu wsparcia rodzin, w tym wielodzielnych m.in. poszerzenie oferty Wielkopolskiej Karty Rodziny.
- 5.12. Wspieranie współpracy sektorowej i międzysektorowej na rzecz rodzin, m.in. stworzenie regionalnej rady ds. rodziny.
- 5.13. Tworzenie przestrzeni do wymiany doświadczeń dla podmiotów działających na rzecz rodzin, w tym tworzenie platform/sieci współpracy.
- 5.14. Wspieranie potencjału podmiotów i kompetencji kadry działających na rzecz rodzin poprzez m.in. szkolenie i doskonalenie zawodowe kadry z uwzględnieniem superwizji, opracowanie i udostępnianie narzędziowników, w tym m.in. programy podnoszenia kompetencji dla specjalistów pracujących w obszarze rodziny np. w klubach rodzinnych, asystentów rodziny.

PRIORYTET II. POPRAWA SYTUACJI OSÓB FUNKCJONUJĄCYCH W SYSTEMIE PIECZY ZASTĘPCZEJ

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego osobom potrzebującym przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom rodzin, systemu pieczy zastępczej i adopcji i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA
<p>1.1 Zwiększanie dostępności usług wspierających rodziny zastępcze, w tym w szczególności: programów i usług wspierających kompetencje rodzin zastępczych.</p> <p>1.2 Rozwój usług wspierających otoczenie rodzin zastępczych w tym: szkolenia/ warsztaty.</p> <p>1.3 Rozwój usług związanych z diagnozowaniem sytuacji społecznej i zdrowotnej dzieci przebywających w pieczy zastępczej m.in. diagnozy zdrowotne, społeczne, edukacyjne, rozwojowe.</p> <p>1.4 Zapewnienie dostępności usług terapeutycznych dla rodzin zastępczych m.in. psychoterapii.</p> <p>1.5 Zapewnienie dostępności usług terapeutycznych dla dzieci przebywających w pieczy rodzinnej m.in. psychoterapii.</p> <p>1.6 Zapewnienie dostępności usług terapeutycznych dla dzieci przebywających w pieczy instytucjonalnej m.in. psychoterapii.</p> <p>1.7 Rozwój usług specjalistycznych dla dzieci przebywających w pieczy instytucjonalnej kompensujących opóźnienia rozwojowe,</p>	<p>2.1 Rozwój systemu mieszkań ze wsparciem dostosowanych do osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej, w tym: mieszkań chronionych, wspomaganych, treningowych, socjalnych, komunalnych.</p> <p>2.2 Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji w zakresie dostosowania miejsc zamieszkania do potrzeb wychowanków pieczy instytucjonalnej.</p> <p>2.3 Rozwój punktów/miejsc konsultacyjnych dla rodzin i dzieci w systemie pieczy zastępczej, w tym: tworzenie i rozwijanie klubów rodzinnych, miejsc spotkań z rodzinami biologicznymi.</p> <p>2.4 Wsparcie w dostosowywaniu mieszkań w rodzinnej pieczy zastępczej do szczególnych potrzeb przebywających tam dzieci.</p>	<p>3.1 Kreowanie i wzmacnianie pozytywnego wizerunku rodzinnych form pieczy zastępczej, w tym: wsparcie więzi wewnątrzrodzinnych.</p> <p>3.2 Wspieranie powstawania grup samopomocowych wśród osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej.</p> <p>3.3 Wspieranie programów, inicjatyw, działań sprzyjających rozwijaniu umiejętności społecznych oraz przedsiębiorczości młodego pokolenia (w tym działań edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z pieczy zastępczej).</p> <p>3.4 Rozwój wolontariatu na rzecz rodzinnej pieczy zastępczej.</p> <p>3.5 Wspieranie rozwoju NGO działających na rzecz rodzinnej pieczy zastępczej poprzez np. dofinansowanie w otwartych konkursów ofert.</p>	<p>4.1 Wzmocnienie procesu usamodzielniania się wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej, w tym: wsparcie zawodowe, edukacyjne, mieszkaniowe, asystenckie, finansowe.</p> <p>4.2 Wzmocnienie procesu usamodzielniania się wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej w tym: wsparcie zawodowe, edukacyjne, mieszkaniowe, asystenckie, finansowe.</p> <p>4.3 Wspieranie programów/inicjatyw/ działań mających na celu przeciwdziałanie niedostosowaniu społecznemu wychowanków pieczy zastępczej (np. uzależnienia, zachowania przestępcze), w tym także: wspieranie projektów edukacyjnych ukierunkowanych na wzmocnienie kompetencji młodzieży oraz zdolności radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych, również dla wychowanków przebywających w MOW i MOS.</p> <p>4.4 Wsparcie małoletnich rodziców</p>

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego osobom potrzebującym przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom rodzin, systemu pieczy zastępczej i adopcji i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA
1.8 edukacyjne, zdrowotne np. rehabilitacja. Rozwój usług specjalistycznych dla dzieci przebywających w pieczy rodzinnej kompensujących opóźnienia rozwojowe, edukacyjne, zdrowotne np. rehabilitacja. 1.9 Rozwój usług poradnictwa, w tym specjalistycznego dla pieczy rodzinnej w tym: warsztaty/szkolenia dotyczące rozwoju dziecka, superwizji, relacji z rodziną biologiczną. 1.10 Rozwój usług wspierających wczesne usamodzielnianie dla wychowanków pieczy rodzinnej. 1.11 Rozwój usług wspierających wczesne usamodzielnianie dla wychowanków pieczy instytucjonalnej. Zapewnienie specjalistycznego wsparcia wychowankom pieczy zastępczej ze szczególnymi potrzebami.			poprzez podnoszenie kompetencji.

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ

działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu, których celem jest tworzenie sprzyjających warunków funkcjonowania instytucji pozwalających im na zaspokojenie zdiagnozowanych potrzeb Wielkopolan i świadczenie wysokiej jakości wsparcia.

- 5.1 Monitorowanie sytuacji społeczno-demograficznej osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej i instytucji funkcjonujących w tym obszarze (m.in. realizacja dedykowanych badań w obszarze pieczy zastępczej, analizy potrzeb JST).
- 5.2 Planowanie strategiczne, w tym programowanie działań w obszarze wsparcia systemu pieczy zastępczej realizowanych przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego i współfinansowanych ze środków będących w dyspozycji SWW (m.in. środków własnych, środków unijnych).
- 5.3 Nadawanie priorytetu politycznego i strategicznego/rzecznictwo rozwiązań prawnych adekwatnych do potrzeb osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej (m.in. promowanie nowych rozwiązań, lobbowanie na rzecz zmiany niefunkcjonalnych rozwiązań znajdujących się np. na styku systemów pomocy społecznej, sprawiedliwości i edukacji).
- 5.4 Tworzenie/wdrażanie/upowszechnianie nowych narzędzi i modeli pracy odpowiadających na aktualne wyzwania dot. sytuacji osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej (m.in. opracowywanie nowych modeli/rozwiązań, udostępnienie informacji o dobrych praktykach).
- 5.5 Inicjowanie/wdrażanie/upowszechnianie innowacji społecznych odpowiadających na potrzeby osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej (m.in. w ramach regionalnych inkubatorów innowacji).
- 5.6 Promowanie dobrych praktyk/modelowych rozwiązań w obszarze wsparcia systemu pieczy zastępczej m.in. konkurs Wielkopolska Otwarta dla Rodziny.
- 5.7 Dostarczanie zasobów materialnych (m.in. dotacje celowe dla JST, otwarte konkursy ofert, wsparcie w pozyskiwaniu środków z innych źródeł np. Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021–2027) i wsparcia merytorycznego (m.in. modele, wsparcie szkoleniowe) dla realizacji usług na rzecz systemu pieczy zastępczej.
- 5.8 Wspieranie planowania strategicznego na poziomie samorządów lokalnych uwzględniającego potrzeby systemu pieczy zastępczej (w tym wsparcie JST w procesie opracowywania programów na rzecz pieczy zastępczej, konsultacje, doradztwo, warsztaty).
- 5.9 Wspieranie JST w koordynacji i organizacji usług na rzecz osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej (m.in. sieciowanie interesariuszy, wdrażanie modelu koordynacji usług w powiecie, wsparcie w uruchamianiu usług, w tym finansowe, szkoleniowe, doradcze, upowszechnianie modeli, tworzenie przestrzeni do wymiany doświadczeń między JST w zakresie organizacji usług, wizyty studyjne).
- 5.10 Wspieranie JST w uruchomianiu usług profilaktycznych kierowanych do pracowników systemu pieczy zastępczej (m.in. sieciowanie interesariuszy, wsparcie w uruchamianiu usług, w tym finansowe, szkoleniowe, doradcze, wizyty studyjne).
- 5.11 Wspieranie JST w procesach dostosowania do istotnych zmian systemowych wprowadzanych na poziomie centralnym, w tym m.in. w obszarze deinstytucjonalizacji.
- 5.12 Wspieranie działań zmierzających do budowy kompleksowego systemu wsparcia osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej m.in. poszerzenie oferty Wielkopolskiej Karty Rodziny.
- 5.13 Wspieranie współpracy sektorowej i międzysektorowej na rzecz osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej, m.in. umożliwienie reprezentacji w regionalnej radzie ds. rodziny.
- 5.14 Tworzenie przestrzeni wymiany doświadczeń dla podmiotów działających w systemie pieczy zastępczej, w tym tworzenie platform/sieci współpracy (m.in. dla placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodziców zastępczych).
- 5.15 Wspieranie potencjału podmiotów i kompetencji pracowników działających w systemie pieczy zastępczej, m.in. szkolenie i doskonalenie zawodowe kadry z uwzględnieniem superwizji, opracowanie i udostępnianie narzędziowników, w tym m.in. programów podnoszenia kompetencji dla specjalistów pracujących w systemie pieczy zastępczej, np. w placówkach opiekuńczo-wychowawczych).
- 5.16 Wypracowanie programu wczesnego usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej.

PRIORYTET III. WSPARCIE OSÓB FUNKCJONUJĄCYCH W SYSTEMIE ADOPCJI W WYZWANIACH ZWIĄZANYCH Z PRZYSPOBIENIEM

1. USŁUGI SPOŁECZNE poszczególne formy wsparcia udzielanego osobom potrzebującym przez realizatorów bezpośrednich	2. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA (1) infrastruktura wsparcia, np. konkretne typy instytucji, (2) cała przestrzeń publiczna	3. AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA potencjał poszczególnych ludzi i grup do podejmowania oddolnych działań, zrzeszania się, realizowania różnego rodzaju aktywności	4. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom rodzin, systemu pieczy zastępczej i adopcji i oddziaływanie na nie, a tym samym umożliwienie pełnego udziału w życiu społecznym, zawodowym, gospodarczym i kulturalnym
KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA	KIERUNKI DZIAŁANIA
<p>1.1 Zwiększanie dostępności usług wspierających rodzin w procedurze adopcyjnej, w tym: szkoleń i warsztatów wspierających kompetencje rodzin adopcyjnych i ich otoczenia.</p> <p>1.2 Rozwój usług związanych z diagnozowaniem sytuacji społecznej i zdrowotnej dzieci przebywających w rodzinach w systemie adopcji poprzez m.in. diagnozy zdrowotne, społeczne, edukacyjne, rozwojowe.</p> <p>1.3 Rozwój usług specjalistycznych dla dzieci przebywających w systemie adopcji, kompensujących opóźnienia rozwojowe, edukacyjne, zdrowotne, np. rehabilitacja.</p> <p>1.4 Zapewnienie dostępności usług terapeutycznych dla rodzin w systemie adopcji, w tym: psychoterapii.</p> <p>1.5 Zapewnienie dostępności usług terapeutycznych dla dzieci przebywających w systemie adopcji, w tym: psychoterapii. Tworzenie oferty usług wspierających proces adopcji i postadopcję poprzez m.in. zwiększenie liczby miejsc specjalistycznego wsparcia dla dzieci i rodziców.</p>	<p>2.1 Rozwój punktów/miejsc konsultacyjnych dla osób funkcjonujących w systemie adopcji poprzez m.in. tworzenie i rozwijanie klubów rodzinnych, stworzenie Centrum Wspierania Rodzin Adopcyjnych.</p> <p>2.2 Wspieranie możliwości dostosowania lokali dla rodzin przysposabiających dzieci ze specjalnymi potrzebami.</p>	<p>3.1 Kreowanie i wzmacnianie pozytywnego wizerunku rodzin adopcyjnych poprzez m.in. działania promocyjne, kampanie społeczne, szkolenia i warsztaty dla rodziców.</p> <p>3.2 Wspieranie powstawania grup samopomocowych wśród rodzin adopcyjnych poprzez m.in. zwiększenie zaangażowania osób i rodzin w środowisku lokalnym.</p>	<p>4.1 Wspieranie programów/inicjatyw/działań mających na celu przeciwdziałanie powrotom dzieci z rodzin adopcyjnych do pieczy zastępczej.</p>

5. KOORDYNACJA POLITYKI SPOŁECZNEJ

działania koordynacyjne Samorządu Województwa Wielkopolskiego/Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu, których celem jest tworzenie sprzyjających warunków funkcjonowania instytucji pozwalających im na zaspokojenie zdiagnozowanych potrzeb Wielkopolan i świadczenie wysokiej jakości wsparcia.

- 5.1 Koordynowanie funkcjonowania sieci subregionalnych ośrodków adopcyjnych – zapewnianie dostępu do wysokiej jakości usług dla osób w systemie adopcji, w tym dzieci, kandydatów na rodziny adopcyjne, rodzin adopcyjnych na terenie całej Wielkopolski.
- 5.2 Ujednolicenie standardów i procesów pracy ośrodków adopcyjnych, wyrównywanie nierówności w dostępie do usług pomiędzy subregionami.
- 5.3 Wspieranie potencjału podmiotów i kompetencji pracowników działających na rzecz rodzin adopcyjnych, m.in. szkolenie i doskonalenie zawodowe kadry z uwzględnieniem superwizji.
- 5.4 Tworzenie/wdrażanie/upowszechnianie nowych narzędzi i modeli pracy odpowiadających na aktualne wyzwania dot. sytuacji osób funkcjonujących w systemie adopcji, m.in. wsparcia wychowanków pieczy instytucjonalnej ze specjalnymi potrzebami.
- 5.5 Współpraca z partnerami instytucjonalnymi w procedurach adopcyjnych, w tym szczególnie z systemem sprawiedliwości, edukacji, zdrowia w celu poszukiwania rozwiązań najbardziej optymalnych z punktu widzenia dziecka.
- 5.6 Monitorowanie sytuacji społeczno-demograficznej osób funkcjonujących w systemie adopcji oraz funkcjonowania instytucji działających na ich rzecz.
- 5.7 Planowanie strategiczne, w tym programowanie działań w obszarze wsparcia osób funkcjonujących w systemie adopcji przez Samorząd Województwa Wielkopolskiego i współfinansowanych ze środków będących w dyspozycji SWW (m.in. środków własnych, środków unijnych).
- 5.8 Nadawanie priorytetu politycznego i strategicznego/rzecznictwo rozwiązań prawnych, adekwatnych do potrzeb osób funkcjonujących w systemie adopcji (m.in. promowanie nowych rozwiązań w zakresie wsparcia rodzin adopcyjnych).

PRZEDSIĘWZIĘCIA STRATEGICZNE

Przedsięwzięcia strategiczne to konkretne działania i projekty podejmowane lub zaplanowane do podjęcia przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu, wpisujące się w kierunek interwencji „Koordynacja polityki społecznej”. Mogą one być podejmowane przez ROPS samodzielnie lub w partnerstwie, mieć charakter długotrwałego procesu lub cyklicznego przedsięwzięcia, a ich finansowanie opierać się może na środkach własnych lub zewnętrznych. Tym, co je łączy, jest zobowiązanie ROPS do podjęcia określonego działania, w odpowiedzi na wynikające ze sporządzonej diagnozy potrzeby, w zakresie koordynacji regionalnego systemu wsparcia rodzin, pieczy zastępczej i adopcji.

PRZEDSIĘWZIĘCIA STRATEGICZNE WPISUJĄCE SIĘ W PRIORYTET I. WZMOCNIENIE RODZIN W PEŁNIENIU FUNKCJI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZEJ

NAZWA	Tworzenie i rozwijanie sieci Klubów Rodzinnych.
Dlaczego?	Zauważalne problemy na poziomie funkcjonowania rodzin, kryzysy rodzinne i problemy w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Niewystarczające wsparcie dla rodzin z dziećmi na poziomie gmin województwa wielkopolskiego.
Co?	<p>Rozwój sieci Klubów Rodzinnych</p> <p>Działania Klubu mają charakter profilaktyczny, adresowane są do przyszłych rodziców oraz do rodzin z małymi dziećmi, które potrzebują wsparcia w budowaniu relacji rodzinnych. Usługa ta ma na celu wsparcie rodzin z dziećmi pozostających w trudnej sytuacji życiowej, związanej przede wszystkim z ubóstwem, niepełnosprawnością, przemocą w rodzinie i innymi sytuacjami kryzysowymi oraz środowiskiem, w którym funkcjonują.</p> <p>W ramach działalności Klubów prowadzony jest szereg działań, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ zajęcia edukacyjno-rozwojowe dla dzieci i ich opiekunów, np. zajęcia grupowe w rozróżnieniu ze względu na wiek dzieci; ○ wydarzenia kulturalno-edukacyjne, np. koncerty, teatryki, wystawy; ○ grupy wsparcia i samopomocowe; ○ konsultacje specjalistyczne, np. logopedyczne, psychologiczne. <p>ROPS jako inicjator działań regionalnych promuje ideę wspomagania rodzin doświadczających problemów, wyrównywania szans edukacyjnych i rozwojowych dzieci poprzez sieciowanie podmiotów i gmin chcących realizować działania wsparcia rodziny, np. poprzez tworzenie Klubów Rodzinnych.</p> <p>ROPS zachęca do wdrażania nowych modeli usług wspierających rodziny w wykonywaniu ich funkcji, poprzez dofinansowywanie wdrażania wypracowanego modelu w formie dotacji celowych oraz bezpośrednio wspiera gminy chcące wdrożyć model, poprzez organizację wizyt studyjnych, szkoleń, warsztatów.</p>
Dla kogo?	Dla rodziców/opiekunów, dzieci do 5. r. ż., ich rodzeństwa, kobiet w ciąży, otoczenia.
Instytucje realizujące	ROPS we współpracy z gminami i instytucjami oraz NGO. ROPS będzie odpowiadał za przygotowanie merytoryczne specjalistów oraz wsparcie finansowe gmin w realizacji usługi. Gminy będą odpowiedzialne

	za wybór miejsca i instytucji/organizacji realizującej usługę.
Kamienie milowe	<ol style="list-style-type: none">1. Wybranie gminy.2. Zawiązanie partnerstwa.3. Ustalenie lokalnego modelu Klubu Rodzinnego.4. Utworzenie i wyposażenie Klubu.5. Uruchomienie usługi.
Źródło finansowania	Środki własne SWW + środki gminy (np. lokal, finansowanie etatów)
Komórka koordynująca w ROPS	Dział Polityki Rodzinnej i Migracyjnej

NAZWA Psychoprofilaktyka - działania w ramach kampanii informacyjno-edukacyjnej #PrawdziwiLudzie	
Dlaczego?	Zauważalne problemy na poziomie funkcjonowania osób, rodzin, kryzysy zdrowia psychicznego, problemy w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej oraz ograniczony dostęp do informacji na temat dbania o zdrowie psychiczne.
Co?	Działania w ramach kampanii informacyjno-edukacyjnej #PrawdziwiLudzie Działania mają charakter profilaktyczny, adresowane są do dorosłych mieszkańców Wielkopolski, rodzin, rodziców, dzieci i młodzieży. W ramach kampanii prowadzony jest szereg działań, m.in.: <ul style="list-style-type: none">○ Opracowanie merytoryczne, dystrybucja oraz popularyzacja Kryzysownika – przewodnika po dostępnych formach wsparcia,○ Spotkania z młodzieżą oraz z rodzicami dzieci szkolnych,○ Konkurs Zdrowie to Sztuka,○ Promocja treści edukacyjnych realizowanych w ramach kampanii w celu przeciwdziałania stereotypom dotyczącym zdrowia psychicznego oraz promowanie idei dbałości o siebie (self-care),○ Realizowanie warsztatów dla rodziców/nauczycieli/specjalistów pracujących z rodzinami. Organizacja Forum Zdrowia Psychicznego.
Dla kogo?	Dla osób, rodziców/opiekunów, dzieci, młodzieży, przedstawicieli instytucji i organizacji oraz ich otoczenia.
Instytucje realizujące	ROPS we współpracy z innymi departamentami Samorządu Województwa Wielkopolskiego, samorządami lokalnymi, instytucjami oraz NGO
Kamienie milowe	<ol style="list-style-type: none">1. Opracowywanie i aktualizacja Kryzysownika i innych materiałów psychoprofilaktycznych.2. Organizacja działań psychoprofilaktycznych we współpracy z partnerami.3. Organizacja Forum Zdrowia Psychicznego.
Źródło finansowania	Środki własne SWW
Komórka	Dział Polityki Rodzinnej i Migracyjnej

koordynująca w ROPS	
--------------------------------	--

NAZWA	Model koordynacji lokalnego systemu na rzecz ochrony zdrowia psychicznego
Dlaczego?	Zauważalne problemy na poziomie funkcjonowania osób, rodzin, kryzysy zdrowia psychicznego, problemy w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Niewystarczająca informacja i koordynacja systemu ochrony zdrowia, pomocy społecznej i edukacji na poziomie powiatów i gmin województwa wielkopolskiego.
Co?	<p>Model koordynacji lokalnego systemu na rzecz ochrony zdrowia psychicznego</p> <p>Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu zauważając deficyty w koordynacji usług w obszarze zdrowia psychicznego we współpracy z samorządami lokalnymi i instytucjami w obszarze polityki społecznej, edukacji i ochrony zdrowia opracowuje i testuje model koordynacji lokalnego systemu na rzecz ochrony zdrowia psychicznego.</p> <p>Działaniem niezbędnym do zbudowania stałego systemu działań psychoprofilaktycznych w powiecie jest opracowanie Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na poziomie ponadlokalnym (w oparciu o międzygminne porozumienia w zakresie organizacji form wsparcia). Odbywać się to będzie poprzez organizację spotkań refleksyjnych, które mają na celu podniesienie świadomości i poszerzenie wiedzy przedstawicieli gremiów decyzyjnych na temat zdrowia psychicznego, opracowanie mapy instytucji i organizacji pomocowych, analiza ich oferty oraz stworzenie ścieżek postępowania w sytuacji kryzysu psychicznego dla różnych grup społecznych (opracowanie będzie punktem wyjścia do prac ponadlokalnego zespołu ds. zdrowia psychicznego składającego się z przedstawicieli gremiów decyzyjnych oraz specjalistów z terenu powiatu) oraz wyłonienie konsultantów/koordynatorów wsparcia.</p> <p>Konsultanci/koordynatorzy odpowiadają za organizację i łączenie wsparcia organizowanego w różnych obszarach na rzecz poprawy zdrowia psychicznego mieszkańców m.in.</p> <ol style="list-style-type: none">W obszarze Psychoprofilaktyki<ul style="list-style-type: none">organizacja spotkań/warsztatów dla uczniów, w tym uczniów ośrodków szkolno-wychowawczych,organizacja wszelkich form wsparcia dzieci i młodzieży w placówkach wsparcia dziennego na terenie gmin.W obszarze Systemu Ochrony Zdrowia – indywidualne wsparcie osób poprzez rozmowy telefoniczne i bezpośrednie w celu informowania o możliwych usługach, wspólne projektowanie ścieżki wsparcia adekwatnej do sytuacji, potrzeb i możliwości danej osoby. Pomoc w uzyskaniu rzetelnej informacji dotyczącej przyjęcia do specjalisty, możliwość zapisania na wizytę w zakresie Centrum Psyche oraz podmiotów współpracujących. Życzliwe oraz fachowe podejście psychologów pełniących rolę koordynatorów będzie kluczowym elementem wspólnego projektowania ścieżki wsparcia.W obszarach Systemu Pomocy Społecznej i Edukacji<ul style="list-style-type: none">Konsultacje, wspólne projektowanie ścieżki wsparcia np. wsparcie kadry pedagogicznej/pedagogów/psychologów w konstruowaniu ścieżki wsparcia dla uczniów i ich rodzin.Przekazywanie informacji o możliwych formach szeroko rozumianego oparcia społecznego m.in.: mediacje, usługi specjalistyczne, kontakt z OPS jeśli indywidualna osoba wyrazi taką potrzebę, Punkt Interwencji Kryzysowej.W obszarze szkoleń dla kadry – sieciowanie specjalistów oraz informowanie, rozpowszechnianie i promowanie swojej usługi.
Dla kogo?	Dla osób, rodziców/opiekunów, dzieci, młodzieży, przedstawicieli instytucji i organizacji, oraz ich otoczenia.

Instytucje realizujące	ROPS we współpracy z samorządami lokalnymi, instytucjami oraz NGO. ROPS będzie odpowiadał za przygotowanie merytoryczne specjalistów oraz wsparcie finansowe gmin w realizacji usługi. Gminy będą odpowiedzialne za wybór miejsca i instytucji/organizacji realizującej usługę.
Kamienie milowe	<ol style="list-style-type: none">1. Wybranie powiatu i gmin.2. Zawiązanie Zespołu ds. zdrowia psychicznego.3. Przyjęcie/modyfikacja Lokalnego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego.4. Zawiązanie partnerstwa między samorządami lokalnymi (powiat + gminy).5. Ustalenie lokalnego modelu funkcjonowania koordynatora/konsultanta.6. Przygotowanie merytoryczne.7. Uruchomienie usługi.
Źródło finansowania	Środki własne SWW + środki gmin, powiatów
Komórka koordynująca w ROPS	Dział Polityki Rodzinnej i Migracyjnej

NAZWA Konkurs „Wielkopolska Otwarta dla Rodziny”	
Dlaczego?	Jednym z zadań statutowych ROPS jest wspieranie nowych i innowacyjnych rozwiązań w obszarze realizacji zadań na rzecz rodziny, pieczy zastępcze i adopcji. Celem konkursu jest nagrodzenie/wyróżnienie działań (np. akcji społecznych, projektów społecznych, kampanii społecznych, usług, inicjatyw) zrealizowanych do dnia ogłoszenia konkursu w wielkopolskich społecznościach lokalnych na rzecz wsparcia rodzin, osób funkcjonujących w systemie pieczy zastępczej i adopcji.
Co?	Konkurs Wielkopolska Otwarta dla Rodziny. W każdym roku będzie określany zakres nagradzanej działalności związany z priorytetami tematycznymi, np. działania na rzecz rodzin z doświadczeniem kryzysu psychicznego, działania na rzecz nastoletnich matek, itp.
Dla kogo?	Zgłoszenia dokonują, we własnym imieniu lub w imieniu zawartego na rzecz konkursu partnerstwa, organizacje pozarządowe, instytucje, jednostki samorządu terytorialnego i inne podmioty, które do dnia rozpoczęcia konkursu przeprowadziły działanie na rzecz wsparcia rodzin.
Instytucje realizujące	ROPS – ogłoszenie konkursu, sfinansowanie nagród, wyłonienie zwycięzców
Kamienie milowe	<ol style="list-style-type: none">1. Zapewnienie środków na nagrody.2. Ustalenie formuły konkursu.3. Organizacja konkursu i wyłonienie zwycięzców.
Źródła finansowania	Środki własne SWW
Komórka koordynująca w ROPS	Dział Polityki Rodzinnej i Migracyjnej

NAZWA	
Wielkopolska Karta Rodziny	
Dlaczego?	Wielkopolskie rodziny postawione są przed wieloma wyzwaniami związanymi z zaspokajaniem potrzeb swoich członków, w tym materialnych. Zasadnym jest wprowadzanie działań wspierających je na różnych poziomach funkcjonowania, w tym w wymiarze materialnym.
Co?	<u>Rozwój Wielkopolskiej Karty Rodziny</u> „Wielkopolska Karta Rodziny” została wprowadzona w 2014 roku i dotąd była działaniem skierowanym jedynie do rodzin wielodzietnych z województwa wielkopolskiego i miała na celu: <ul style="list-style-type: none">o promowanie pozytywnego wizerunku i modelu wielodzietnej rodziny,o wspieranie rodzin wielodzietnych,o budowanie systemu lokalnych partnerstw w celu zwiększenia możliwości korzystania rodzin wielodzietnych z dostępnego katalogu usług na preferencyjnych warunkach. W związku z rozszerzaniem zakresu działań kierowanych przez ROPS do wielkopolskich rodzin, zasadnym wydaje się rozszerzenie grupy odbiorców Karty o przynajmniej rodziny zastępcze i adopcyjne, bez względu na liczbę przebywających w nich dzieci.
Dla kogo?	Dla wielkopolskich rodzin, w tym przede wszystkim: wielodzietnych 3+ /rodzin zastępczych/adopcyjnych.
Instytucje realizujące	ROPS we współpracy z gminami, instytucjami kultury i podmiotami prywatnymi
Kamienie milowe	1. Opracowanie nowej koncepcji działań w ramach Karty. 2. Nawiązanie współpracy z partnerami.
Źródła finansowania	Środki SWW
Komórka koordynująca w ROPS	Dział Polityki Rodzinnej i Migracyjnej

PRZEDSIĘWZIĘCIA STRATEGICZNE WPISUJĄCE SIĘ W PRIORYTET II. POPRAWA SYTUACJI OSÓB FUNKCJONUJĄCYCH W SYSTEMIE PIECZY ZASTĘPCZEJ

NAZWA	
Wzmocnienie systemu pieczy zastępczej w Wielkopolsce.	
Dlaczego?	<p>Prowadzona od 2011 r. reforma systemu pieczy zastępczej przyniosła efekty, jednak wiele problemów nadal wymaga rozwiązania. W województwie wielkopolskim relatywnie dużo dzieci przebywa w instytucjonalnej pieczy zastępczej, niewystarczająca jest liczba osób chętnych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, w tym szczególnie zawodowej i specjalistycznej. Wsparcie organizowane przez powiaty jest bardzo zróżnicowane w skali Wielkopolski, nie wszystkie rodziny zastępcze mają dostęp do pomocy świadczonej przez koordynatora pieczy oraz innych usług wspierających. Z drugiej strony zaobserwować można niewystarczający dostęp kadry realizującej bezpośrednie wsparcie w systemie pieczy zastępczej do superwizji, szkoleń czy warsztatów, co prowadzić może do jej szybkiego wypalenia zawodowego.</p>
Co?	<p>Projekt przewiduje kompleksowe wsparcie dla samorządów powiatowych realizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu. Projekt zakłada dwa główne komponenty:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Wsparcie merytoryczne powiatów w zakresie zwiększenia dostępu do wysokiej jakości usług i ich deinstytucjonalizacji dla wychowanków pieczy zastępczej, w tym przede wszystkim:<ul style="list-style-type: none">○ wsparcie w diagnozowaniu potrzeb wychowanków pieczy i możliwości ich zaspokojenia przez działające instytucje, a także opracowaniu planu działań na rzecz poprawy jakości wykonywanych zadań;○ wsparcie w zakresie poprawy koordynacji usług – wsparcie PCPR w koordynowaniu działań i współpracy instytucji realizujących zadania w sposób zabezpieczający w najwyższym stopniu potrzeby wychowanków pieczy;○ wsparcie w zakresie deinstytucjonalizacji placówek opiekuńczo-wychowawczych, m.in. w zmianie sposobu organizacji pracy w placówkach na zapewniające większe upodmiotowienie wychowanków czy wprowadzanie modeli wczesnego usamodzielniania;○ wsparcie w zakresie organizacji deficytowych usług środowiskowych świadczonych na rzecz rodzinnej pieczy zastępczej, takich jak m.in.: rodziny pomocowe, usługi terapeutyczne, usługi rehabilitacyjne, mieszkania ze wsparciem;○ wsparcie kadry w podnoszeniu kompetencji w pracy na rzecz wychowanków, m.in. w obszarach związanych z zaburzeniami: więzi, posttraumatycznymi, samoregulacji, emocjonalnymi czy zaburzeniami wynikającymi z molestowania seksualnego.2. Wsparcie finansowe na uruchomienie deficytowych usług społecznych skierowanych do wychowanków pieczy zastępczej oraz osób pełniących nad nimi pieczę (np. usług rehabilitacyjnych, dostosowywania mieszkań dla rodzin pełniących pieczę nad dziećmi z niepełnosprawnościami).
Dla kogo?	<p>Bezpośredni adresaci projektu:</p> <ul style="list-style-type: none">○ samorzady powiatowe <p>Uczestnicy instytucjonalni:</p> <ul style="list-style-type: none">○ instytucje i podmioty realizujące zadania w systemie pieczy zastępczej, w tym: powiatowe centra pomocy rodzinie, placówki opiekuńczo-wychowawcze, organizacje pozarządowe realizujące zadania na rzecz dzieci i młodzieży umieszczonych w systemie pieczy zastępczej, przedstawiciele systemu sprawiedliwości i edukacji oraz innych instytucji zaangażowanych bezpośrednio we wsparcie wychowanków pieczy zastępczej;○ osoby prowadzące rodzinne formy pieczy zastępczej i ich wychowankowie.

Instytucje realizujące	ROPS we współpracy powiatami oraz innymi instytucjami realizującymi działania w obszarze pieczy zastępczej.
Kamienie milowe	<ol style="list-style-type: none">1. Spotkania z organizatorami pieczy zastępczej, przedstawicielami placówek opiekuńczo-wychowawczych, NGO, przedstawicielami JST w celu rozpoznania potrzeb w kontekście pieczy zastępczej.2. Wsparcie merytoryczne powiatów w zakresie zwiększenia dostępu do wysokiej jakości i zdeinstytucjonalizowanych usług dla wychowanków pieczy zastępczej.3. Wsparcie finansowe w postaci grantu na uruchomienie deficytowych usług społecznych skierowanych do wychowanków pieczy zastępczej i osób pełniących nad nimi pieczę.
Źródła finansowania	Montaż finansowy – środki z programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021–2027, środki własne SWW + środki powiatu
Komórka koordynująca w ROPS	Dział Polityki Rodzinnej i Migracyjnej

NAZWA Program wczesnego usamodzielniania dla wychowanków pieczy zastępczej	
Dlaczego?	W województwie wielkopolskim zdiagnozowane zostały znaczne deficyty wsparcia wychowanków opuszczających pieczę zastępczą, na poziomie ich przygotowania do prowadzenia samodzielnego życia po opuszczeniu placówki.
Co?	<p>Program usamodzielniania dla wychowanków pieczy zastępczej.</p> <p>Program przewiduje świadczenie przez ROPS w Poznaniu kompleksowego wsparcia dla placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodzinnych form pieczy zastępczej oraz samorządów powiatowych/organizatorów pieczy zastępczej. Projekt zakłada trzy główne komponenty:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Przeprowadzenie badania dotyczącego potrzeb wychowanków pieczy zastępczej przygotowujących się do procesu usamodzielniania.2. Wsparcie merytoryczne powiatów/organizatorów pieczy zastępczej w zakresie zwiększenia dostępu do wysokiej jakości usług (m.in. doradztwo zawodowe, wsparcie psychologiczne, pedagogiczne) dla wychowanków opuszczających pieczę zastępczą oraz pomoc w koordynowaniu tego typu działań.3. Wsparcie finansowe na uruchomienie wsparcia dla wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.4. Wsparcie kadry oraz opiekunów usamodzielniania w podnoszeniu kompetencji w ich pracy na rzecz wychowanków. <p>Dzięki wsparciu finansowemu na wdrożenie modelowych usług, samorząd powiatowy miałby możliwość „bezpiecznego” przetestowania nowych rozwiązań przy jednoczesnym zobowiązaniu się do ich wdrożenia i utrzymania trwałości. Możliwość objęcia wsparciem większości samorządów pozwoli na systemowe wsparcie sytuacji wychowanków pieczy zastępczej i ułatwi im rozpoczęcie samodzielnego życia poza systemem.</p>
Dla kogo?	<p>Bezpośredni adresaci modelu:</p> <ul style="list-style-type: none">o samorządy powiatowe – organizatorzy pieczy zastępczej;o placówki opiekuńczo-wychowawcze;o osoby prowadzące rodzinne formy pieczy zastępczej;

	<ul style="list-style-type: none">o wychowankowie pieczy zastępczej (w czasie przygotowań do procesu usamodzielnienia oraz będący w czasie usamodzielnienia).
Instytucje realizujące	ROPS we współpracy z placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, powiatami i NGO oraz sektorem prywatnym.
Kamienie milowe	<ol style="list-style-type: none">1. Przeprowadzenie badania potrzeb wychowanków przygotowujących się do procesu usamodzielnienia oraz osób, które już znajdują się w procesie usamodzielnienia.2. Wdrożenie wypracowanego modelu w dwóch placówkach.3. Wsparcie finansowe w postaci grantu na uruchomienie deficytowych usług społecznych skierowanych do wychowanków pieczy zastępczej.
Źródła finansowania	Środki własne SWW + środki powiatu
Komórka koordynująca w ROPS	Dział Polityki Rodzinnej i Migracyjnej

PRZEDSIĘWZIĘCIA STRATEGICZNE WPISUJĄCE SIĘ W PRIORYTET III. WSPARCIE OSÓB FUNKCJONUJĄCYCH W SYSTEMIE ADOPCJI W WYZWANIACH ZWIĄZANYCH Z PRZYSPOBIENIEM

NAZWA	Zapewnienie specjalistycznego wsparcia wychowankom pieczy zastępczej ze szczególnymi potrzebami
Dlaczego?	Obecnie na terenie Wielkopolski nie funkcjonuje regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna. W związku z powyższym zdiagnozowano deficyty w zapewnieniu specjalistycznej opieki i wsparcia dzieciom znajdującym się w szczególnej sytuacji zdrowotnej i społecznej, dla których nie zabezpieczono miejsca w rodzinnej pieczy zastępczej. Zgodnie z założeniami deinstytucjonalizacji, tego typu usługi powinny być świadczone w środowisku, istotne jest jednak opracowanie modelu ich funkcjonowania oraz wsparcie SWW w ich wdrażaniu i realizacji.
Co?	Zapewnienie specjalistycznego wsparcia wychowankom pieczy zastępczej ze szczególnymi potrzebami. Projekt przewiduje opracowanie modelu wsparcia wychowanków przebywających w pieczy zastępczej wymagających intensywnego wsparcia, które z różnych przyczyn jest niewystarczające w miejscu ich przebywania. Główne założenia modelu: <ol style="list-style-type: none">1. Zapewnienie opieki młodzieży przebywającym w pieczy zastępczej wymagającym specjalistycznej opieki.2. Zapewnienie podopiecznym: kompleksowej opieki, poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego, rehabilitacji, terapii, integracji sensorycznej, zapewnienie dostępu do kształcenia dostosowanego do poziomu rozwoju wychowanka.
Dla kogo?	Bezpośredni adresaci modelu: <ul style="list-style-type: none">o wychowankowie pieczy zastępczej;o instytucje realizujące zadania w systemie pieczy zastępczej, w tym: powiatowe centra pomocy rodzinie, placówki opiekuńczo-wychowawcze;o organizacje pozarządowe realizujące zadania na rzecz dzieci i młodzieży umieszczonych w systemie pieczy zastępczej;

	<ul style="list-style-type: none">o osoby prowadzące rodzinne formy pieczy zastępczej.
Instytucje realizujące	ROPS we współpracy powiatami i instytucjami oraz NGO.
Kamienie milowe	<ol style="list-style-type: none">1. Opracowanie modelu wsparcia wychowanków pieczy zastępczej wymagających szczególnej opieki.2. Przetestowanie modelu.
Źródła finansowania	Środki własne SWW, środki zewnętrzne.
Komórka koordynująca w ROPS	Ośrodki adopcyjne w Wielkopolsce

NAZWA	
Centrum Wsparcia Rodzin Adopcyjnych	
Dlaczego?	Z diagnozy wynika, że potrzebne jest poszerzenie oferty działań wzmacniających proces zawiązywania więzi w rodzinach adopcyjnych, polegających m.in. na organizacji grup wsparcia, warsztatów, szkoleń, dotyczących np. budowania więzi, sposobów radzenia sobie ze specyficznymi potrzebami dzieci wymagających specjalistycznego wsparcia, ale też prowadzenia spotkań edukacyjnych i informacyjnych z członkami dalszej rodziny. Ważne jest też świadczenie pomocy w obszarze związanym ze zdrowiem, np. z rehabilitacją i terapią przysposobionych dzieci.
Co?	<p>Stworzenie sieci Centrum Wsparcia Rodzin Adopcyjnych: w fazie początkowej projektu konieczne jest przygotowanie pomieszczeń do pracy z rodzinami (pokoje m.in. dla terapeutów, psychologów, pedagogów, opiekunów rodzin adopcyjnych, fizjoterapeutów) oraz szkolenie kadry. Rodzice potrzebują wsparcia już od momentu powierzenia dziecka. Pomoc ma polegać na całościowej pomocy rodzinie poprzez stworzenie miejsca, w którym organizowane będą:</p> <ul style="list-style-type: none">o diagnozy medyczne i fizjoterapeutyczne dzieci;o zajęcia rehabilitacyjne dla dzieci;o warsztaty dla rodziców;o terapia indywidualna/małżeńska/rodzinna;o zajęcia socjoterapeutyczne;o grupy wsparcia;o warsztaty dla dzieci;o spotkania rodziców adopcyjnych w celu wymiany doświadczeń związanych z wychowywaniem dziecka;o poradnictwo dla rodzin adopcyjnych. <p>W celu poprawy funkcjonowania rodzin adopcyjnych potrzebne jest interdyscyplinarne wsparcie zapewniające pomoc rodzicom i dzieciom. Pomoc ta zapewni trwałość rodziny i zminimalizuje możliwość rozpadu rodziny, bądź rezygnacji rodziców z przysposobienia na etapie powierzenia pieczy.</p>
Dla kogo?	Grupy, których sytuacja ma ulec poprawie w wyniku realizacji projektu: <ul style="list-style-type: none">o dzieci przebywające w pieczy zastępczej;o kandydaci na rodziców adopcyjnych;

	<ul style="list-style-type: none">○ rodziny postadopcyjne;○ rodziny na etapie powierzenia pieczy.
Instytucje realizujące	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
Kamienie milowe	<ol style="list-style-type: none">1. Przygotowanie pomieszczeń do obsługi klientów – pilotaż CWRA w Poznaniu.2. Zwiększenie liczby pracowników ośrodków adopcyjnych.3. Szkolenie pracowników ośrodków adopcyjnych.4. Wypracowanie modelu wsparcia.5. Wdrożenie i upowszechnienie modelu w subregionach województwa.
Źródła finansowania	Środki pochodzące z programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021–2027+środki własne SWW + środki na zadania zlecone związane z realizacją zadań w obszarze adopcji.
Komórka koordynująca w ROPS	Ośrodki adopcyjne w Wielkopolsce

NAZWA	
Model interwencyjnego zespołu ds. zabezpieczenia dziecka	
Dlaczego?	<p>Główną misją tworzenia nowych zasad współpracy pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny jest zapewnienie dzieciom trafiającym do systemu pieczy zastępczej stabilnego i bezpiecznego środowiska.</p> <p>W kontekście licznych i zagrażających poczuciu bezpieczeństwa zmian w życiu dzieci pozbawionych prawidłowej rodzicielskiej opieki dbałość instytucji o budowanie stabilizacji opartej na niezmiennym środowisku rodzinnym jest kluczowa.</p> <p>Dla zapewnienia tej dbałości konieczne jest zapewnienie współpracy pomiędzy instytucjami z różnych systemów – wspierania rodziny, pieczy zastępczej i adopcji. Przedstawiciele różnych systemów i szczebli samorządu lokalnego dysponują informacjami dot. sytuacji dziecka, kluczowymi z punktu widzenia podejmowania trafnych decyzji. Niestety zdarza się często, że współpraca pomiędzy poszczególnymi instytucjami jest niewystarczająca.</p>
Co?	<p>Wypracowanie modelu interwencyjnego zespołu ds. zabezpieczenia dziecka we współpracy międzyinstytucjonalnej, w tym przede wszystkim ośrodków adopcyjnych, powiatowych centrów pomocy rodzinie, ośrodków pomocy społecznej, ośrodków kuratorskich, szpitali, szkół.</p> <p>Model obejmować będzie przede wszystkim zasady współpracy międzyinstytucjonalnej w obszarach</p> <ol style="list-style-type: none">1. Koordynacji informacji w przygotowaniu procedury zabezpieczenia dziecka.2. Współpracy w realizacji procedury zabezpieczenia dziecka, w ramach np. INTERWENCYJNEGO ZESPOŁU ds. ZABEZPIECZENIA DZIECKA, w skład którego wchodzić mogą np.:<ul style="list-style-type: none">○ kurator rodzinny○ asystent rodziny○ pracownik socjalny

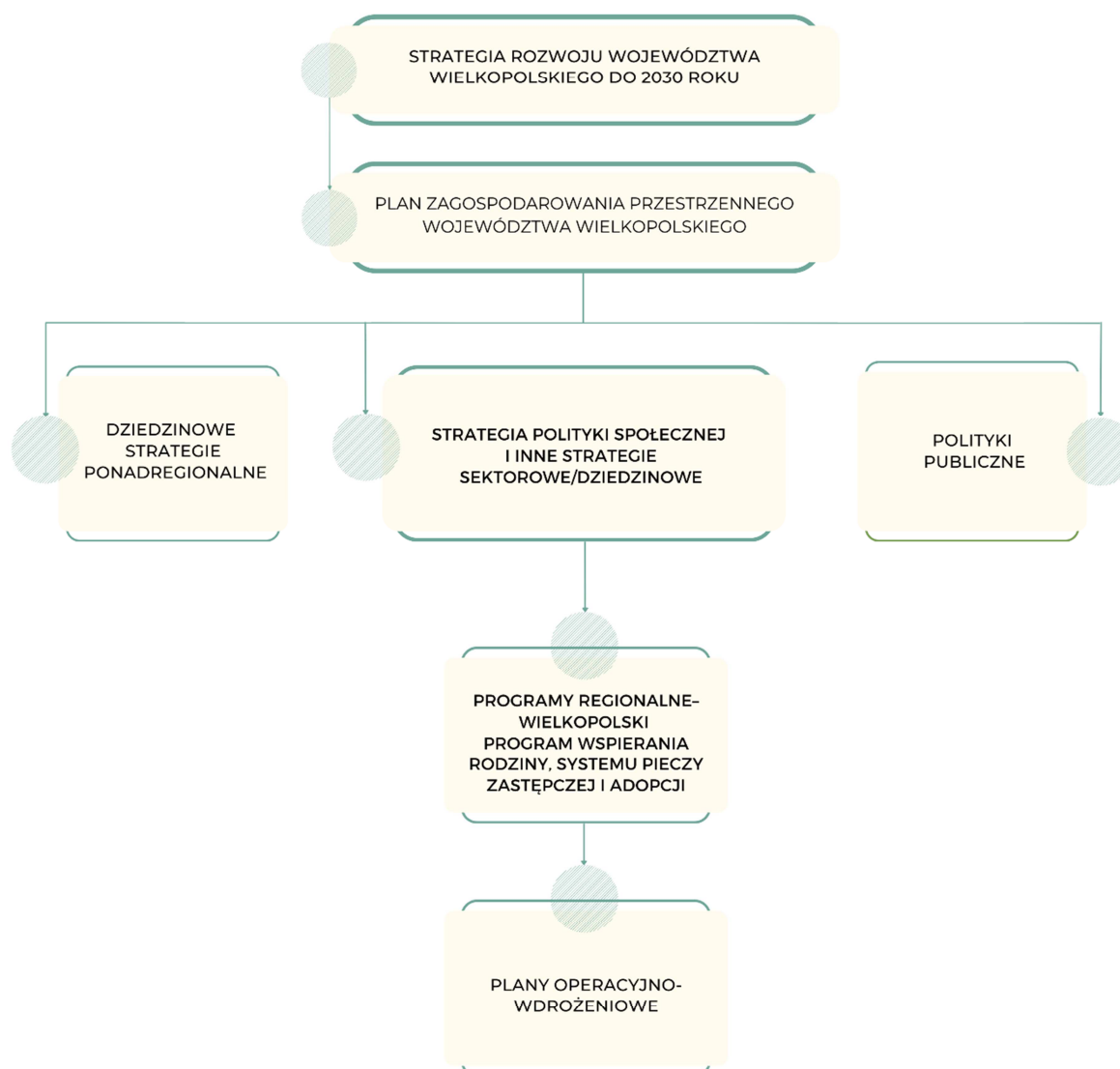
	<ul style="list-style-type: none">○ koordynator pieczy zastępczej○ pracownik ośrodka adopcyjnego○ pracownik szpitala○ pedagog/psycholog przedszkolny/szkolny○ inne osoby. <p>3. Koordynacji przekazywania informacji pomiędzy poszczególnymi instytucjami w dalszym postępowaniu szczególnie pomiędzy sądem, organizatorem pieczy, ośrodkiem adopcyjnym, rodziną zastępczą i adopcyjną.</p> <p>Na moment opracowywania Programu rozpoczęto prace przygotowawcze do opracowania i wdrożenia modelu w ramach współpracy Ośrodka Adopcyjnego w Poznaniu z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie. Po przetestowaniu modelu zasadnym wydaje się jego upowszechnienie.</p>
Dla kogo?	Dla kandydatów na rodziców adopcyjnych/zastępczych, dzieci, młodzieży, przedstawicieli instytucji systemu pieczy zastępczej.
Instytucje realizujące	ROPS we współpracy z organizatorami pieczy zastępczej, sądami, ośrodkami pomocy społecznej, systemem edukacji oraz zdrowia. ROPS będzie odpowiadał za przygotowanie merytoryczne specjalistów.
Kamienie milowe	<ol style="list-style-type: none">1. Stworzenie modelu.2. Testowanie modelu.3. Upowszechnianie modelu – powoływanie interwencyjnych zespołów ds. zabezpieczenia dziecka.
Źródło finansowania	Środki z Samorządu Województwa Wielkopolskiego. Środki z dotacji celowej z zakresu administracji rządowej na funkcjonowanie ośrodków adopcyjnych.
Komórka koordynująca w ROPS	Ośrodki adopcyjne w Wielkopolsce

SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU

MIEJSCE PROGRAMU W SYSTEMIE ZARZĄDZANIA ROZWOJEM WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Wielkopolski Program Wsparcia Rodziny, Pieczy Zastępczej i Adopcji na lata 2021–2025 wpisuje się z jednej strony w porządek merytoryczny dokumentów z obszaru polityki społecznej w zakresie dotyczącym projektowania polityki wsparcia rodzin. Z drugiej strony natomiast wpisuje się w porządek dokumentów odnoszących się do regionalnego systemu zarządzania rozwojem, którego ramy zdefiniowane są w Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku. Jest to ogół wszystkich dokumentów o charakterze strategicznym i programowym, w których zdefiniowane są założenia rozwoju województwa wielkopolskiego w poszczególnych obszarach.

Rysunek 7. Regionalny system zarządzania rozwojem województwa

Źródło: Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030, s. 110.

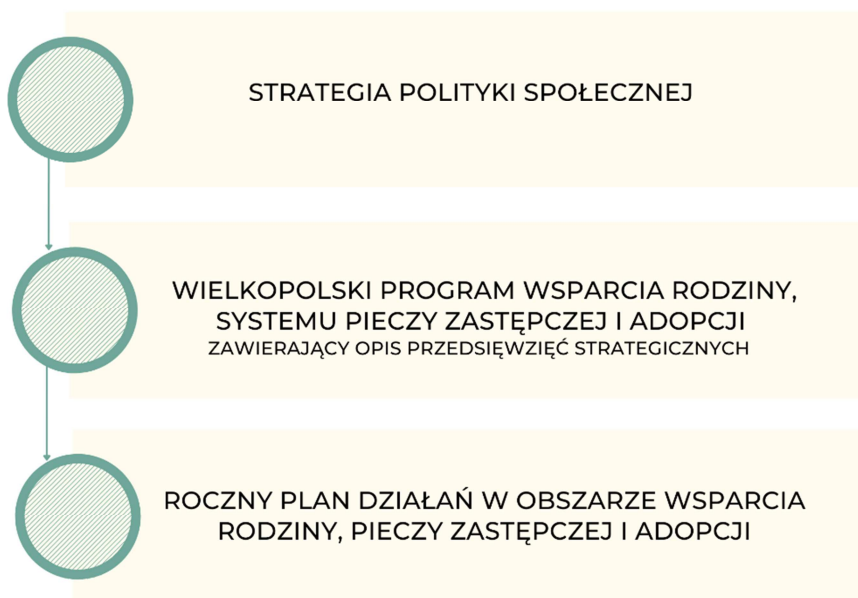

Założenia Programu będące integralną częścią systemu zarządzania rozwojem województwa wykraczają poza ramy systemu wsparcia rodziny, pieczy zastępczej i adopcji i powinny być realizowane również w ramach innych systemów zarządzanych na poziomie województwa, w tym przede wszystkim polityki regionalnej, która określa m.in. ramy wydatkowania środków europejskich.

W ramach wewnętrznego systemu strategiczno-programowego Program jest dokumentem planowania średniookresowego uszczegóławiającym zapisy Strategii Polityki Społecznej dla Województwa Wielkopolskiego do roku 2030 w perspektywie 5–letniej. W Programie zawarte zostały propozycje przedsięwzięć strategicznych ROPS.

Harmonogram realizacji konkretnych działań, w tym przedsięwzięć strategicznych przedstawiony będzie każdorazowo w rocznych planach opracowywanych dla poszczególnych adresatów Strategii. W dokumentach tych zostaną uwzględnione wszystkie działania (procesy, projekty) planowane przez ROPS w danym roku wraz ze wskazaniem terminu realizacji, budżetu i wskaźników wykonania.

Rysunek 8. Struktura dokumentów strategiczno-operacyjnych w obszarze rodziny, systemu pieczy zastępczej i adopcji w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Poznaniu

KOORDYNACJA WDRAŻANIA PROGRAMU

Za koordynację wdrażania Programu odpowiada Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu.

W wyniku przyjęcia w grudniu 2020 r. Strategii Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku nastąpiła w jego strukturze zmiana organizacyjna mająca na celu dostosowanie organizacji pracy Ośrodka do wyzwań i zakresów zadań wynikających ze Strategii.

Od dnia 1 października 2021 r. w ramach struktury Ośrodka funkcjonuje **Dział Polityki Rodzinnej i Migracyjnej**, któremu podlega większość zakresu zadań związanych ze wspieraniem rodziny, pieczy zastępczej i adopcji, w tym przede wszystkim koordynowanie wdrażania Programu w zakresie Priorytetu I i II oraz wsparcie samorządów lokalnych w koordynacji i organizacji usług na rzecz rodzin, wychowanków pieczy zastępczej.

Ponadto w strukturze ROPS funkcjonują ośrodki adopcyjne, który odpowiadają za organizację wsparcia w obszarze adopcji na poziomie województwa wielkopolskiego i koordynowanie niniejszego Programu w zakresie Priorytetu III.

Zadania związane ze wsparciem rodziny, systemu pieczy zastępczej i adopcji są również realizowane w innych komórkach organizacyjnych ROPS, takich jak:

- Dział Innowacji Społecznych (inkubowanie innowacji na rzecz rodzin, osób przebywających w systemie pieczy zastępczej i w systemie adopcji);
- Dział Wspierania Kadr Pomocy i Integracji Społecznej (wsparcie pracowników instytucji działających na rzecz rodzin, osób przebywających w systemie pieczy zastępczej i w systemie adopcji);
- Obserwatorium Integracji Społecznej (badania i analizy w obszarze sytuacji rodzin, osób przebywających w systemie pieczy zastępczej i w systemie adopcji oraz instytucji działających na ich rzecz);
- Stanowisko ds. strategii i rozwoju (zapewnianie spójności oraz uwzględnianie priorytetów i zapisów programów ROPS w dokumentach strategicznych i operacyjnych SWW, w kontekście działań na rzecz rodzin, osób przebywających w systemie pieczy zastępczej i adopcji).

Ponadto w strukturze ROPS funkcjonują **zespoły robocze: ds. rodziny oraz ds. pieczy zastępczej i adopcji**, które skupiają przedstawicieli komórek organizacyjnych realizujących zadania w tym obszarze.

Wsparciem merytorycznym i opiniodawczym w tym obszarze mają być platformy zrzeszające instytucje i organizacje działające na rzecz wsparcia rodziny, pieczy zastępczej i adopcji.

Rysunek 9. System koordynacji Programu w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Poznaniu

SYSTEM FINANSOWANIA PROGRAMU

Do głównych źródeł finansowania Programu należą środki publiczne będące w dyspozycji Samorządu Województwa Wielkopolskiego, w tym:

- środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego
- środki z funduszy europejskich, w tym szczególnie z programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021–2027, będące w dyspozycji Samorządu Województwa Wielkopolskiego.

Poniższa tabela przedstawia przewidywany plan finansowy Programu. Uwzględnione kwoty mają charakter szacunkowy, a faktyczny poziom planu finansowego i wydatków będą uzależnione od wysokości faktycznie przekazanych środków.

Tabela 1. Plan finansowania Programu

Źródło finansowania	Prognozowana wysokość alokacji środków na lata 2021–2025	Działania możliwe do finansowania w ramach środków	Podmiot odpowiedzialny za programowanie i wydatkowanie środków
Środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego na realizację zadań przez ROPS	Rocznie: ok. 1 000 000 zł Łącznie: ok. 4 000 000 zł	Priorytet I, II i III. Koordynacja polityki, w tym m.in.: <ul style="list-style-type: none"> ○ wspieranie JST w organizacji i koordynacji usług, w tym rozwoju klubów rodzinnych oraz w zakresie deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej, ○ wspieranie sieciowania, tworzenia platform i współpracy międzysektorowej, w tym w szczególności w zakresie współpracy wymiarów pomocy społecznej, edukacji i sprawiedliwości ○ opracowywanie nowych modeli, rozwiązań, w tym modelu wczesnego usamodzielniania wychowanków, ○ wspieranie kadr pracujących z rodziną w tym organizacja: szkoły dla specjalistów wspierających rodziców, ○ realizacja działań w obszarze psychoprofilaktyki. 	ROPS / Dział Polityki Rodzinnej i Migracyjnej
Środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego na realizację zadań przez organizacje pozarządowe w ramach Otwartych Konkursów Ofert	Rocznie: ok 120 000 zł Łącznie: ok. 480 000 zł	Priorytet I, II i III – Usługi Społeczne, Aktywność Społeczna i Obywatelska, Włączenie Społeczne <ul style="list-style-type: none"> ○ dofinansowanie zadań z zakresu wsparcia rodzin, osób funkcjonujących w obszarze pieczy zastępczej i adopcji, 	ROPS / Dział Polityki Rodzinnej i Migracyjnej

		w ramach otwartych konkursów ofert.	
Środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego na realizację zadań przez organizacje pozarządowe w ramach Otwartych Konkursów Ofert	<p>W ramach działań statutowych ROPS realizowane są otwarte konkursy ofert skierowane do osób z ograniczoną sprawnością planowane są środki na wspieranie dzieci z ograniczoną sprawnością.</p> <p>Rocznie: ok. 400 000 zł łącznie: ok. 1 600 000 zł</p> <p>W momencie opracowywania Programu niemożliwym jest wyodrębnienie z ogólnej kwoty zarezerwowanej na wspieranie osób z ograniczoną sprawnością, kwoty dedykowanej na wsparcie dzieci z niepełnosprawnościami.</p>	Priorytet I, II i III – Usługi Społeczne, Aktywność Społeczna i Obywatelska, Włączenie Społeczne	ROPS / Dział Polityki ds. Osób z Ograniczoną Sprawnością
Środki budżetu państwa przekazane Samorządowi Województwa Wielkopolskiego na realizację zadań w obszarze adopcji	<p>Rocznie ok. 4 000 000 zł łącznie ok. 16 000 000 zł</p>	Priorytet III – Usługi społeczne, Infrastruktura społeczna, Aktywność społeczna i obywatelska, Włączenie społeczne, Koordynacja polityki społecznej – w ramach przekazanych środków koordynowany i organizowany jest system ośrodków adopcyjnych funkcjonujący w 5 subregionach województwa.	Ośrodki adopcyjne w Wielkopolsce.

Środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego na wspieranie inkubacji, wdrażania i upowszechniania innowacji społecznych w obszarze rodziny, pieczy zastępczej i adopcji	<p>W ramach działań statutowych ROPS wspiera inkubowanie, testowanie, wdrażanie i upowszechnianie innowacji społecznej, w tym również skierowanych do rodzin, osób funkcjonujących w obszarze pieczy zastępczej i adopcji.</p> <p>Budżet roczny na tego rodzaju działania wynosić będzie ok. 200 000 zł, na lata 2022–2025 łącznie ok. 800 000 zł.</p> <p>W momencie opracowywania Programu niemożliwym jest wyodrębnienie z ogólnej kwoty zarezerwowanej na wspieranie inkubacji, wdrażania i upowszechniania innowacji społecznych, kwoty dedykowanej innowacjom na rzecz rodzin, osób funkcjonujących w obszarze pieczy zastępczej i adopcji.</p>	Priorytet I, II, III Koordynacja polityki społecznej	ROPS / Dział Innowacji Społecznych
Środki własne Samorządu Województwa Wielkopolskiego na wspieranie kadr systemu pomocy i integracji społecznej, w tym wsparcie szkoleniowe i superwizyjne	<p>W ramach działań statutowych ROPS organizowane są szkolenia i wspieranie kadr instytucji pomocy i integracji społecznej, w tym również dla pracowników instytucji działających na rzecz rodzin, osób funkcjonujących w obszarze pieczy zastępczej i adopcji.</p> <p>Budżet roczny na tego rodzaju działania wynosić będzie ok. 300 000 zł, na lata 2022–2025 łącznie ok. 1 200 000 zł.</p> <p>W momencie opracowywania Programu niemożliwym jest wyodrębnienie z ogólnej puli zarezerwowanej na wspieranie kadr systemu pomocy i integracji społecznej, w tym wsparcie szkoleniowe i superwizyjne, kwoty dedykowanej na rzecz wsparcia kadry pracującej z rodzinami, osobami funkcjonującymi w obszarze pieczy zastępczej i adopcji.</p>	Priorytet I,II,III. Koordynacja polityki społecznej organizacja szkoleń i wsparcia, w tym superwizji dla pracowników instytucji w obszarze wsparcia rodziny, pieczy zastępczej i adopcji	ROPS / Dział Rozwoju Kadr Pomocy i Integracji Społecznej

<p>W okresie realizacji Programu mogą być realizowane różne działania projektowe.</p> <p>Na moment pisania Programu w obszarze wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej realizowane są dedykowane 2 projekty:</p> <p>1. Projekt pn. „Wspomaganie preadopcji kluczem do udanej adopcji”</p>	<p>Wartość całkowita na lata 2019–2022: 3 346 454,00 zł, z czego w roku 2022: 1 021 351, 26 zł</p> <p>Projekt: „Wspomaganie preadopcji kluczem do udanej adopcji”, w ramach którego przeprowadzane są diagnozy medyczne, kompensowane opóźnienia rozwojowe, edukacyjne i zdrowotne dzieci przebywających w pieczy. Organizowane są szkolenia/warsztaty, terapie dla kandydatów na rodziców adopcyjnych oraz dla rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi. Ze wsparcia w 2022 roku ma skorzystać 230 osób.</p> <p>Projekt: „Wspomaganie preadopcji kluczem do udanej adopcji”, w ramach którego odbywają się szkolenia i superwizje dla pracowników ośrodków adopcyjnych. Założono wsparcie dla 10 pracowników.</p>	<p>Priorytet I, II, III Usługi społeczne</p> <p>Priorytet III Koordynacja polityki społecznej</p>	<p>ROPS / Ośrodki adopcyjne w Wielkopolsce.</p>
	<p>Projekt „Partnerstwo dla rodziny” w ramach którego odbywają się szkolenia dla kadry zaangażowanej w realizację zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.</p> <p>Wartość całkowita na lata 2019–2022 dla woj. wielkopolskiego: 1 741 215,00 zł, z czego na 2022 r. 228 633,00 zł</p>	<p>Priorytet III Koordynacja polityki społecznej</p>	<p>ROPS / Dział Rozwoju Kadry Pomocy i Integracji Społecznej</p>

<p>Środki z funduszy europejskich, w tym szczególnie Europejskiego Funduszu Społecznego będące w dyspozycji Samorządu Województwa Wielkopolskiego w ramach programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021–2027</p>	<p>W ramach programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021–2027 wsparcie rodziny, systemu pieczy zastępczej i adopcji będzie możliwe przede wszystkim w ramach:</p> <ul style="list-style-type: none">o działań w obszarze poprawy dostępu i jakości wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, w tym działań na rzecz usamodzielnienia osób opuszczających pieczę zastępczą, usług wsparcia dla młodzieży przebywającej w różnego rodzaju ośrodkach oraz dostosowanie usług do potrzeb odbiorców (cel szczegółowy I⁷⁰) <p>W programie Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021–2027 na wsparcie integracji społecznej, w tym także na realizację zadań z zakresu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej i adopcji zarezerwowano wstępnie 31 554 233,00 euro na cały okres realizacji Programu (2021–2027). W momencie opracowywania Programu niemożliwym jest wyodrębnienie kwoty planowanej do wydatkowania do roku 2025.</p>	<p>Priorytet I, II i III – Usługi Społeczne, Aktywność Społeczna i Obywatelska, Włączenie Społeczne, Koordynacja polityki społecznej.</p>	<p>UMWW / Departament Polityki Regionalnej i Departament Wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego</p>
--	--	--	---

⁷⁰ Cel szczegółowy (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci, wartość alokacji wartość oznaczona w wersji programu podlegającej konsultacji, data dostępu 29.10.2021r.
https://wrpo.wielkopolskie.pl/system/file_resources/attachments/000/018/498/original/Projekt_programu_Fundusze_Europejskie_dla_Wielkopolski_na_lata_2021-2027_.pdf?1632983002

<p>Środki z funduszy europejskich, w tym szczególnie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego będące w dyspozycji Samorządu Województwa Wielkopolskiego w ramach programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021–2027</p>	<p>W ramach programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021–2027 wsparcie rodziny, systemu pieczy zastępczej i adopcji będzie możliwe przede wszystkim w ramach:</p> <ul style="list-style-type: none">o działań w zakresie budowy, remontu, przebudowy, rozbudowy, nadbudowy, adaptacji, wyposażenie infrastruktury społecznej powiązanej m.in. z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług (cel szczegółowy iii⁷¹) <p>W programie Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021–2027 na ten cel zarezerwowano wstępnie: 10 000 000,00 euro na cały okres realizacji Programu (2021–2027).</p> <p>W momencie opracowywania Programu niemożliwym jest wyodrębnienie z ogólnej puli zarezerwowanej na działania, kwoty dedykowanej na działania na rzecz rodzin, osób funkcjonujących w obszarze pieczy zastępczej i adopcji oraz wyodrębnienie kwoty planowanej do wydatkowania do roku 2025.</p>	<p>Priorytet I, II i III Infrastruktura społeczna</p>	<p>UMWW / Departament Polityki Regionalnej, Departament Wdrażania Programu Regionalnego</p>
---	---	--	---

⁷¹ Cel szczegółowy (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne, wartość alokacji wartość oznaczona w wersji programu podlegającej konsultacji, data dostępu 29.10.2021r.

https://wrpo.wielkopolskie.pl/system/file_resources/attachments/000/018/498/original/Projekt_programu_Fundusze_Europejskie_dla_Wielkopolski_na_lata_2021-2027_.pdf?1632983002

SYSTEM MONITOROWANIA PROGRAMU

Istotnym elementem zarządzania wdrażaniem Programu jest jego system monitorowania, pozwalający na określenie stopnia osiągnięcia planowanych rezultatów.

Monitoring Programu odbywać się będzie na dwóch poziomach: operacyjnym oraz strategicznym.

Na poziomie strategicznym – wartości wskaźników będą uzupełniane o informacje kontekstowe dotyczące sytuacji rodzin, osób z systemu pieczy zastępczej i adopcji pozyskiwane ze sprawozdań, raportów i badań w obszarze rodziny, pieczy zastępczej i adopcji realizowanych przez zespół ROPS w Poznaniu/ UMWW lub będące w jego dyspozycji.

Na poziomie operacyjnym – corocznie raportowane będą dane dotyczące wartości wskaźników mierzących kluczowe efekty Programu. Do wskaźników wybrano z jednej strony wskaźniki pochodzące z programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021–2027, w ramach którego będzie mogło zostać sfinansowanych wiele działań realizowanych przez JST i NGO na poziomie lokalnym. Z drugiej strony wybrano wskaźniki odnoszące się bezpośrednio do działań ROPS w Poznaniu lub do tych obszarów, na który ROPS ma bezpośredni wpływ. Wskaźniki są prezentowane w układzie kierunków interwencji, a nie priorytetów programu ze względu na specyfikę finansowania i realizacji działań, w której nie zawsze jest możliwość różnicowania ze względu na adresata (np. projekty w ramach Funduszy Europejskich dla Wielkopolski na lata 2021–2027 czy otwartych konkursów ofert).

Wartość docelową wskaźników określono w stosunku do nowych przedsięwzięć, których realizacja jest planowana w latach 2022–2025. W wartości wskaźników nie uwzględniono roku 2021 r., gdyż z jednej strony był to rok opracowywania Programu, z drugiej ze względu na zmianę struktury organizacyjnej w ROPS zmieniły się warunki brzegowe realizacji działań i ich monitorowania.

Zestaw wskaźników przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. System monitorowania Programu – wskaźniki

Kierunek interwencji	Wskaźnik	Wartość docelowa wskaźnika w 2025 roku ⁷²
Usługi społeczne	1. Liczba osób objętych usługami w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej w ramach programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021–2027	Wartość wskaźnika będzie spójna z wartościami wskaźników określonymi w programie Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021–2027 ⁷³
	2. W TYM: Liczba osób objęta usługami pre – i postadopcyjnymi.	180 ⁷⁴
	3. Liczba dzieci przysposobionych w ramach regionalnego systemu adopcji.	600 (średnio ok. 150 rocznie)
Infrastruktura	1. Liczba stworzonych miejsc świadczenia usług	16 (ok. 4 rocznie)

⁷² Wartość minimalna planowana do osiągnięcia na 31.12.2025. Realne osiągnięcie wartości wskaźnika jest uzależnione od faktycznie pozyskanych środków i możliwości realizacji planowanych przedsięwzięć. Wartości liczone na lata 2022–2025 łącznie.

⁷³ Na dzień opracowywania Programu system wskaźników dla programu Fundusze Europejskie dla Wielkopolski na lata 2021–2027 nie został jeszcze zamknięty, tym niemniej planowana jest spójność pomiędzy dwoma dokumentami

⁷⁴ Szacowana wartość do osiągnięcia w ramach projektu preadopcyjnego planowanego do realizacji w ramach FEW 2021+.

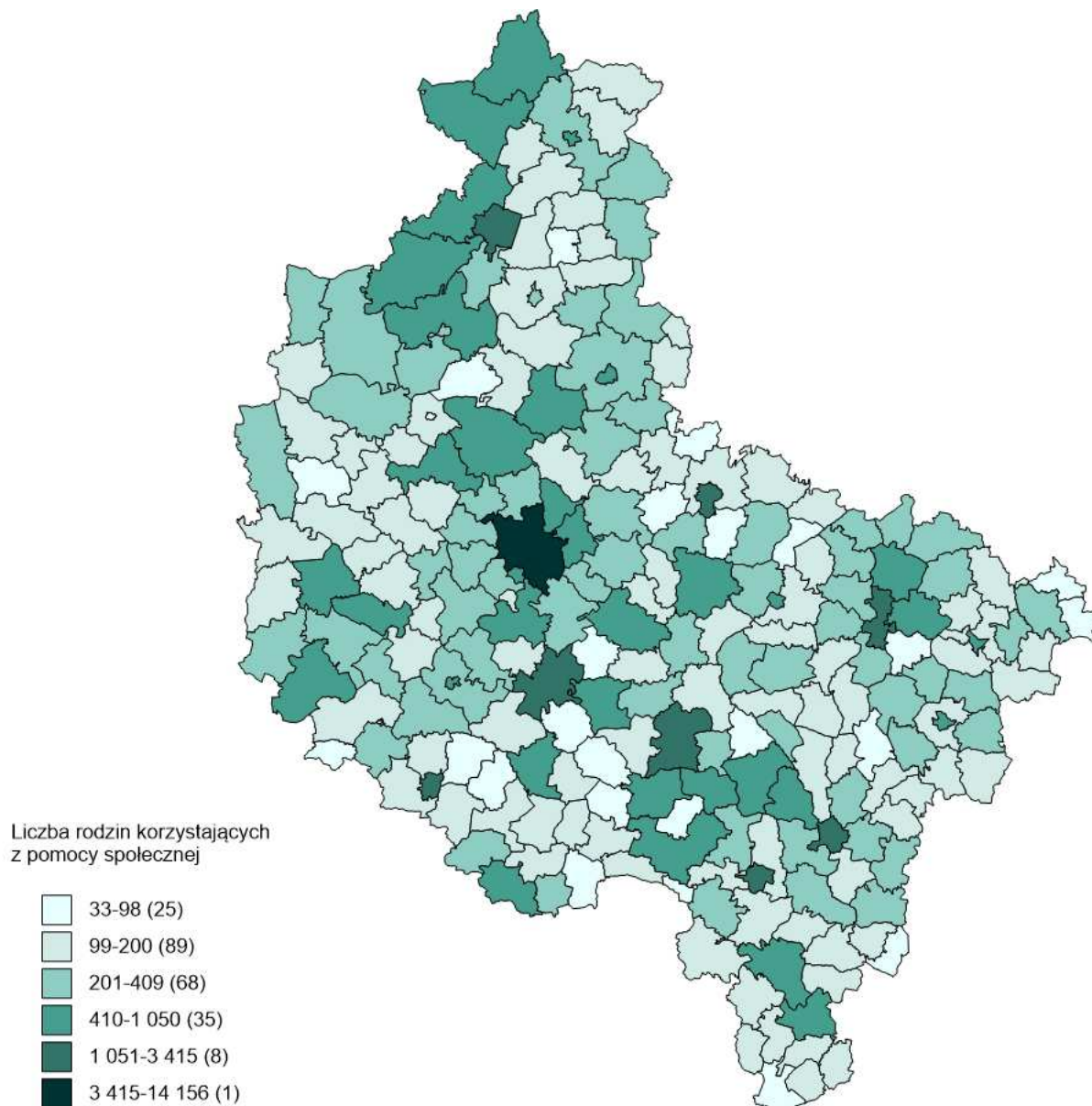
społeczna	– klubów rodzinnych wspieranych ze środków SWW	
	2. Liczba uruchomionych miejsc świadczenia usług – Centrów Wsparcia Rodzin Adopcyjnych.	5
Aktywność społeczna i obywatelska	Liczba wspartych projektów organizacji pozarządowych ze środków będących w dyspozycji SWW.	12 (ok. 3 rocznie)
Włączenie społeczne	Liczba inicjatyw w zakresie włączania społecznego wychowanków pieczy zastępczej.	2
Koordinacja polityki społecznej	1. Liczba gmin, w których prowadzone są działania w obszarze wsparcia rodzin we współpracy z ROPS.	200
	2. Liczba powiatów, w których prowadzone są działania na rzecz wsparcia pieczy zastępczej we współpracy z ROPS.	35
	3. Liczba funkcjonujących w ramach regionalnej sieci ośrodków adopcyjnych.	5
	4. Liczba opracowanych modeli wczesnego usamodzielniania wychowanków.	1
	5. Liczba upowszechnianych modeli koordynacji w obszarze zdrowia psychicznego.	1
	6. Liczba opracowanych modeli specjalistycznego wsparcia wychowankom pieczy zastępczej ze szczególnymi potrzebami.	1
	7. Liczba utworzonych regionalnych ciał doradczo-konsultacyjnych: Wielkopolska Rada Rodziny	1
	8. Liczba utworzonych platform współpracy w obszarze wsparcia rodziny i pieczy zastępczej	1
	9. Liczba zorganizowanych edycji Forum Zdrowia Psychicznego	4 (1 rocznie)
	10. Liczba zorganizowanych edycji konkursu Wielkopolska Otwarta na Rodzinę	4 (1 rocznie)
	11. Liczba materiałów informacyjnych przygotowanych w obszarze zdrowia psychicznego i wsparcia rodziny.	4 (ok.1 rocznie)

ANEKS

WYBRANE ASPEKTY DIAGNOZY W UJĘCIU REGIONALNYM

Mapa 1. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej

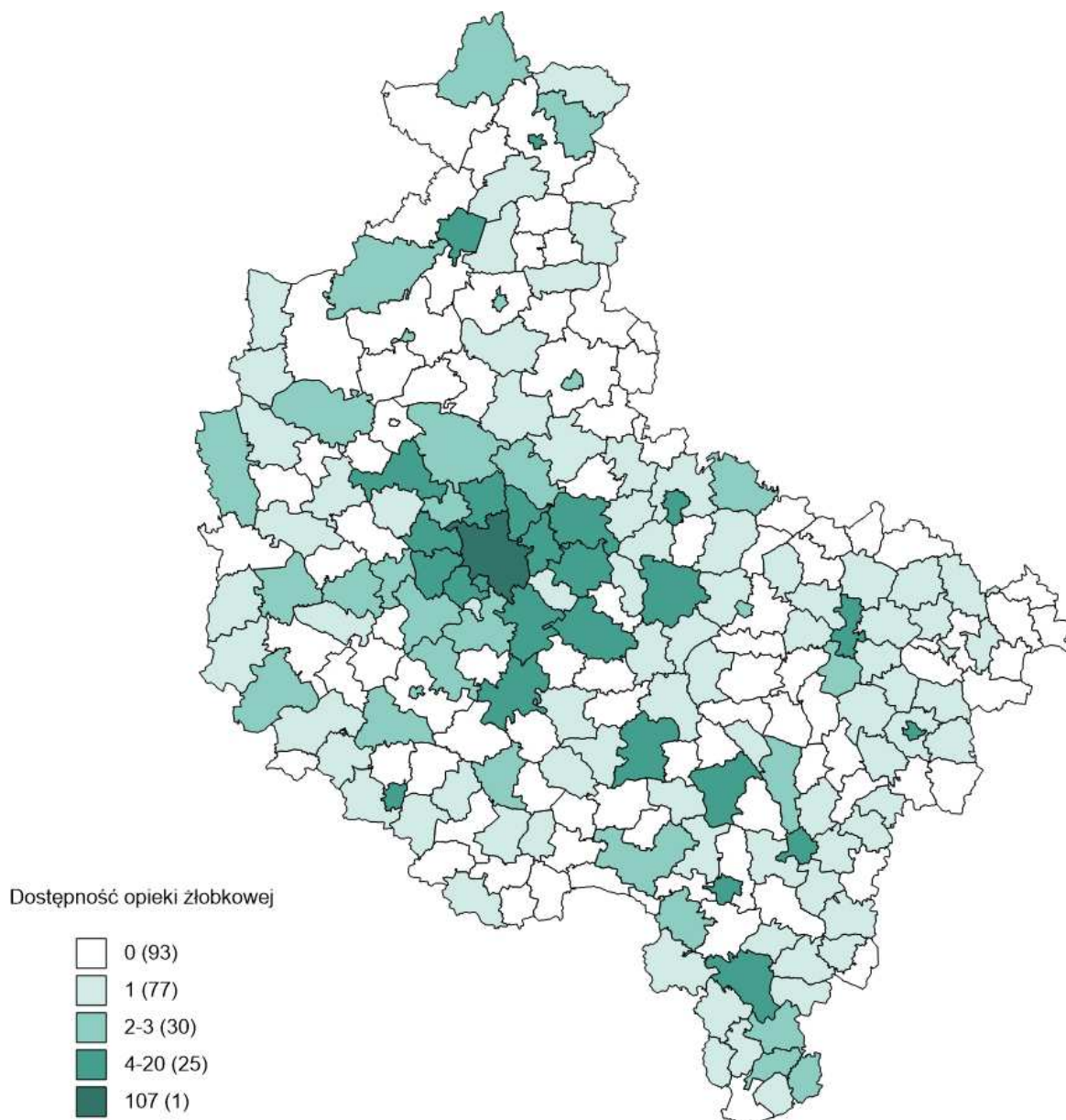

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRPiPS-03 za 2020 rok.

W Wielkopolsce ze świadczeń pomocy społecznej korzysta ok. 8,8% ogółu rodzin, w 2020 roku było to 86 972 rodzin. Liczba osób i rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej spadła znacznie w ciągu kilku ostatnich lat, przede wszystkim ze względu na wprowadzenie świadczenia wychowawczego 500+. Najwięcej rodzin wymagających wsparcia systemu pomocy społecznej zamieszkuje Poznań (14 156), większe miasta będące stolicami subregionów: Kalisz (3 415), Konin (3 083), Piłę (2 542), Leszno (1 815) oraz Śrem (2 153) i Ostrów Wlkp. (1 828).

Mapa 2. Dostępność opieki żłobkowej (liczba placówek opieki instytucjonalnej dla dzieci do lat 3)

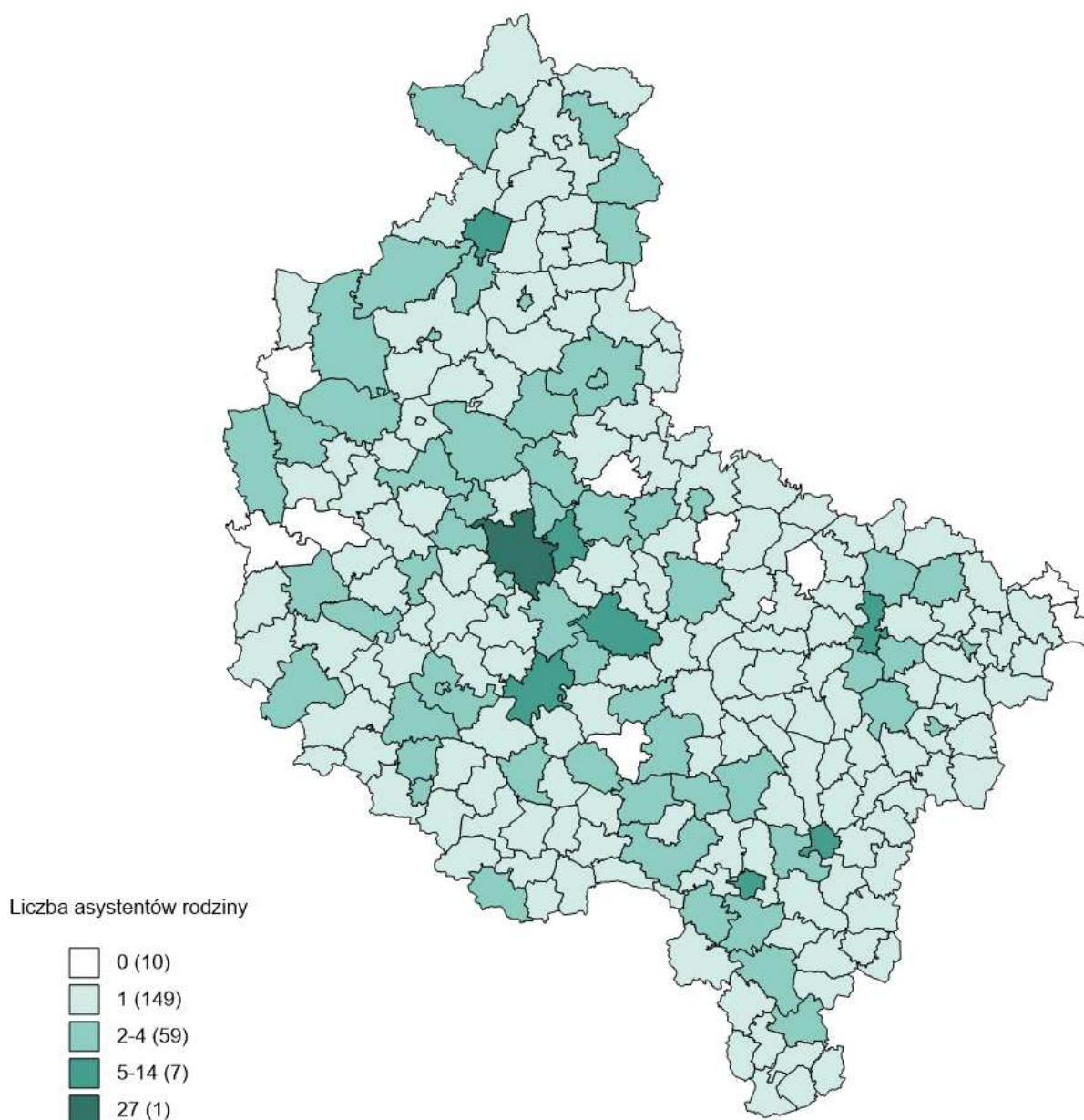

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Liczba dostępnych form opieki instytucjonalnej nad dziećmi do lat 3 (żłobki, kluby dziecięce, opiekunowie dzienni) wzrasta od kilku lat, w 2020 roku funkcjonowały łącznie 463 placówki. Najliczniej skumulowane są one w stolicy województwa – w Poznaniu (107) oraz jego okolicach: gm. Swarzędz (20), gm. Komorniki (16), gm. Tarnowo Podgórne (14), gm. Czerwonak (10), gm. Dopiewo (10), Kórnik (10) oraz stolice subregionów: Leszno (11), Kalisz (10), Piła (9). Na terenie województwa znajdują się jednak 93 gminy (tj. 41,1% ogółu wielkopolskich gmin), które nie oferują żadnej z wymienionych form wsparcia.

Mapa 3. Liczba asystentów rodziny

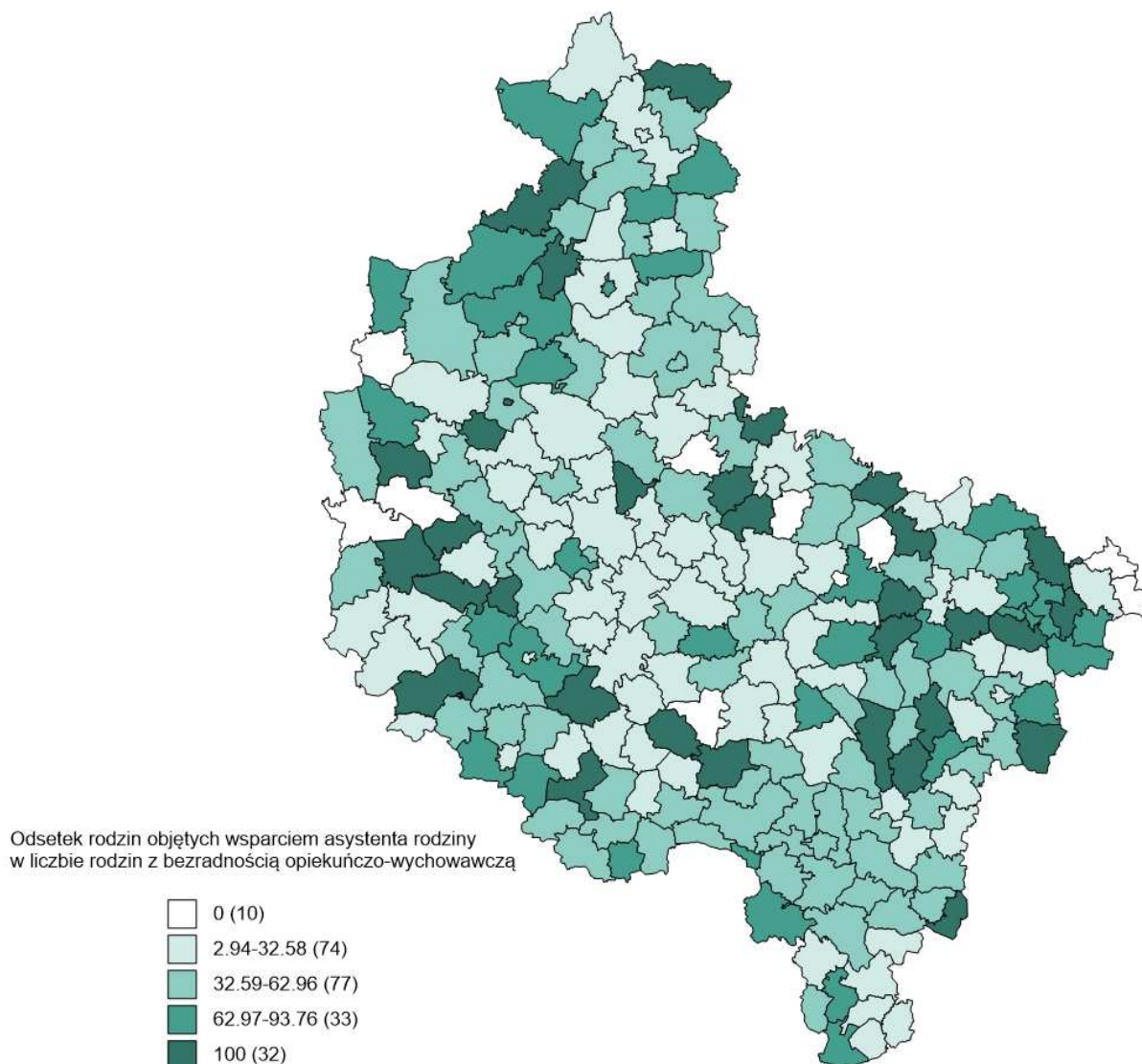

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania MRPiPS-03 za 2020 rok.

Liczba asystentów rodziny zatrudnionych przez gminy znacznie wzrosła na przestrzeni ostatnich kilku lat, w 2020 roku wyniosła 368. Najwięcej asystentów zatrudniają miasta: Poznań (27), Piła (14), Kalisz (9), Swarzędz (7), Środa Wielkopolska (7), Ostrów Wielkopolski (7) oraz Konin (6). Najczęściej, bo w 149 gminach zatrudniony jest 1 asystent rodziny. Pod koniec 2020 roku żadnego asystenta rodziny nie zatrudniano w gminach: Chodów, Drawsko, Jaraczewo, Kiszkowo, Lwówek, Miedzichowo, Niechanowo, Ostrowite, Przedecz i Słupca.

Mapa 4. Odsetek rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (w%)

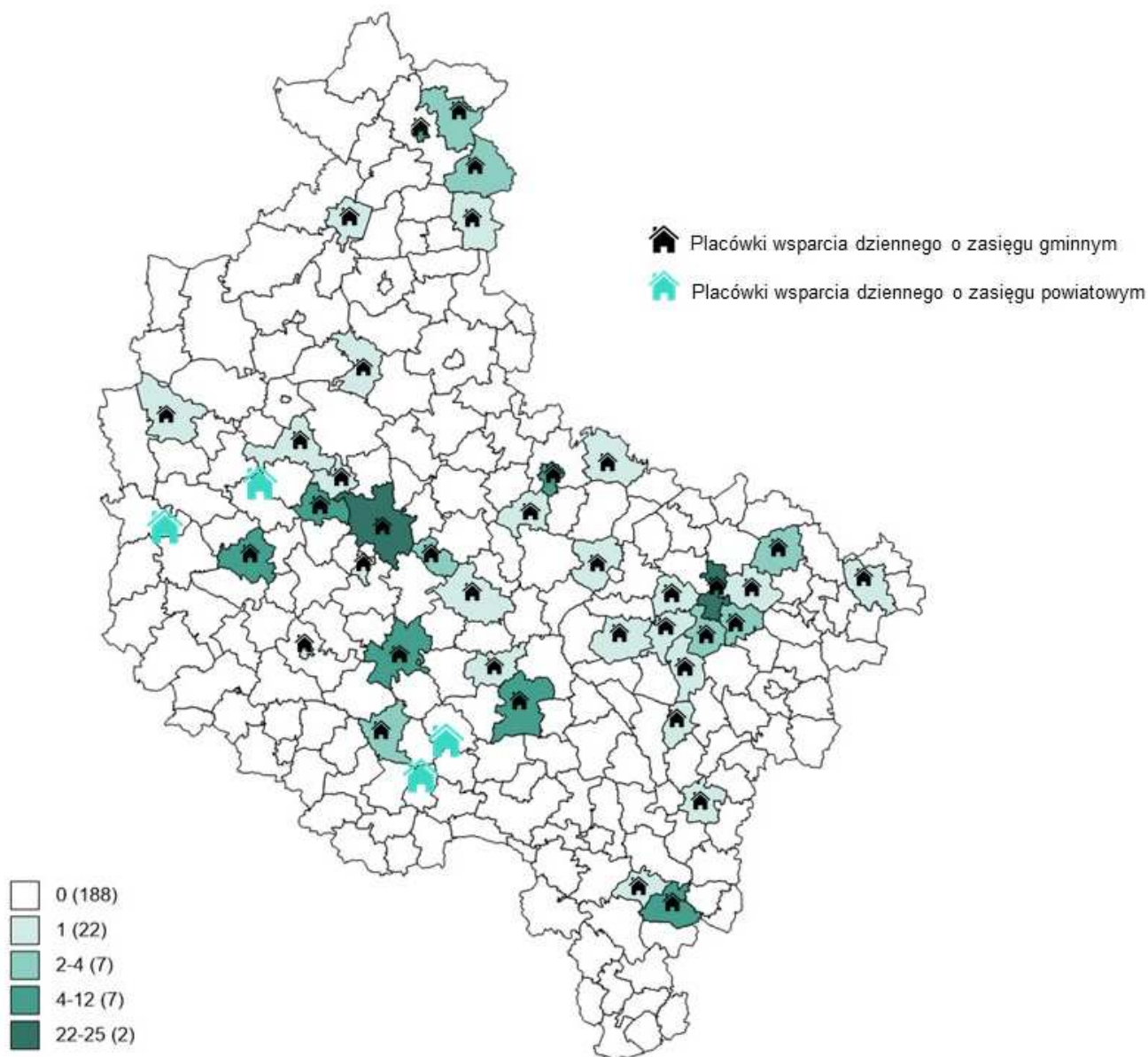

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania rzeczowo-finansowego z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2020 r. oraz z MRPiPS-03 za 2020 rok.

W 2020 roku wsparciem asystentów rodziny objętych zostało ok. 30% rodzin (3 981 rodzin) otrzymujących pomoc z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (13 066 rodziny), wartość wskaźnika pozostała na tym samym poziomie od 2019 roku. W 32 gminach (14,1% ogółu gmin) wsparciem asystenta rodziny zostały objęte wszystkie rodziny korzystające ze świadczeń pomocy społecznej, u których zdiagnozowano niewydolność opiekuńczo-wychowawczą. Jednak na terenie gmin: Chodów, Drawsko, Jaraczewo, Kiszkowo, Lwówek, Miedzichowo, Niechanowo, Ostrowite, Przedecz i Słupca, rodziny z problemami opiekuńczo-wychowawczymi nie mogły skorzystać z asystentury rodzinnej z powodu niezatrudnienia kadry świadczącej te usługi.

Mapa 5. Liczba placówek wsparcia dziennego

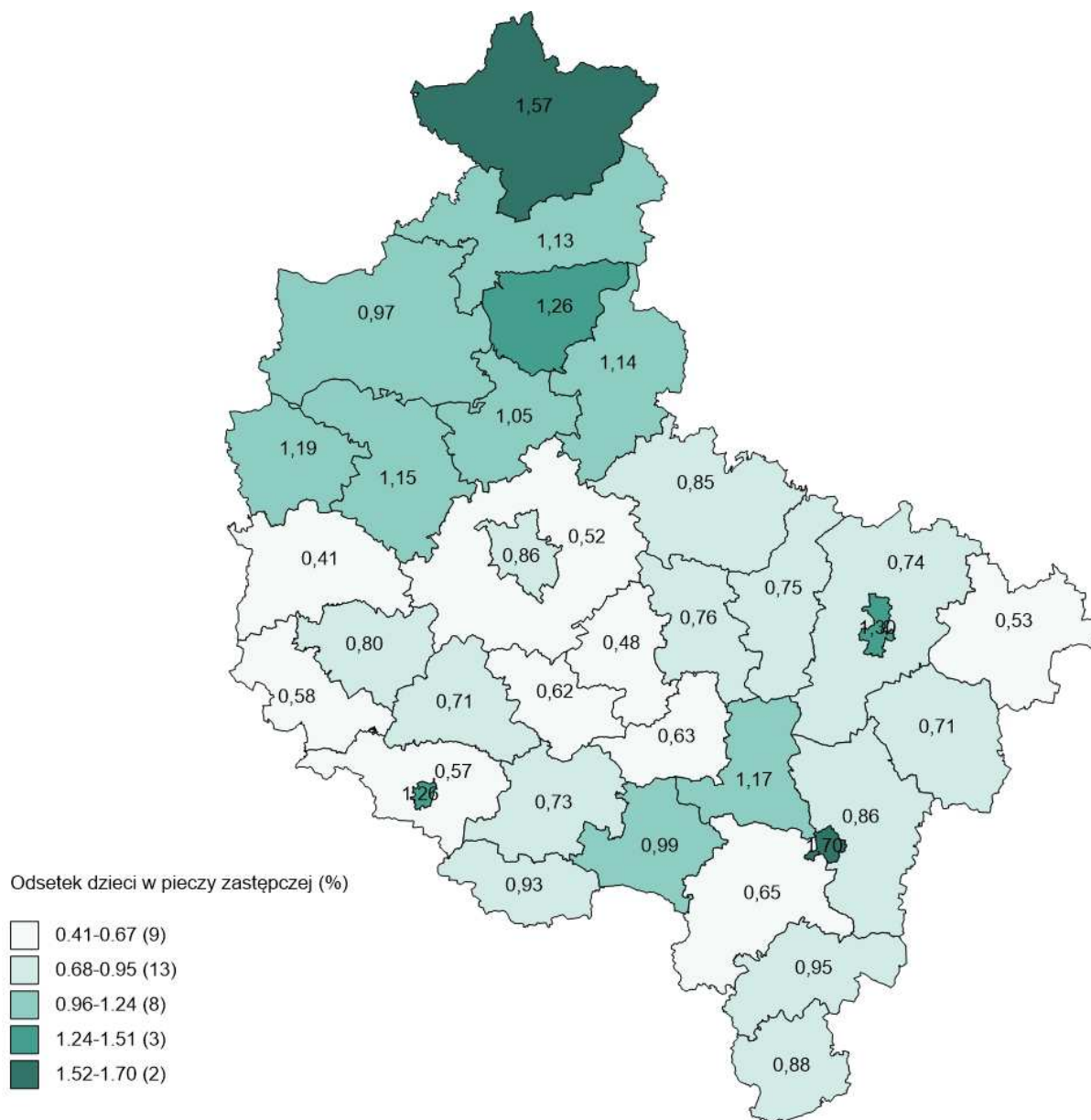

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania rzeczowo-finansowego z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2020 r.

Pod koniec 2020 roku w województwie wielkopolskim funkcjonowało 130 placówek wsparcia dziennego o zasięgu gminnym i 4 placówki o zasięgu powiatowym. PWD są rozmieszczone punktowo krańcach północno-wschodnim oraz południowo-wschodnim. Najliczniej występują one w Koninie (25) oraz Poznaniu (22), a także w gm.: Śrem (12), Grabów nad Prosną (6), Złotów (6) i Jarocin (6). Należy pamiętać, że dodatkowy zasób gmin wspierających dzieci i młodzież stanowią świetlice socjoterapeutyczne, których nie wykazano na powyższej mapie, z uwagi na brak obowiązku sprawozdawczego.

Mapa 6. Udział dzieci przebywających w pieczy zastępczej w ogóle mieszkańców do 18 roku życia –
tzw. wskaźnik intensywności pieczy zastępczej (w%)

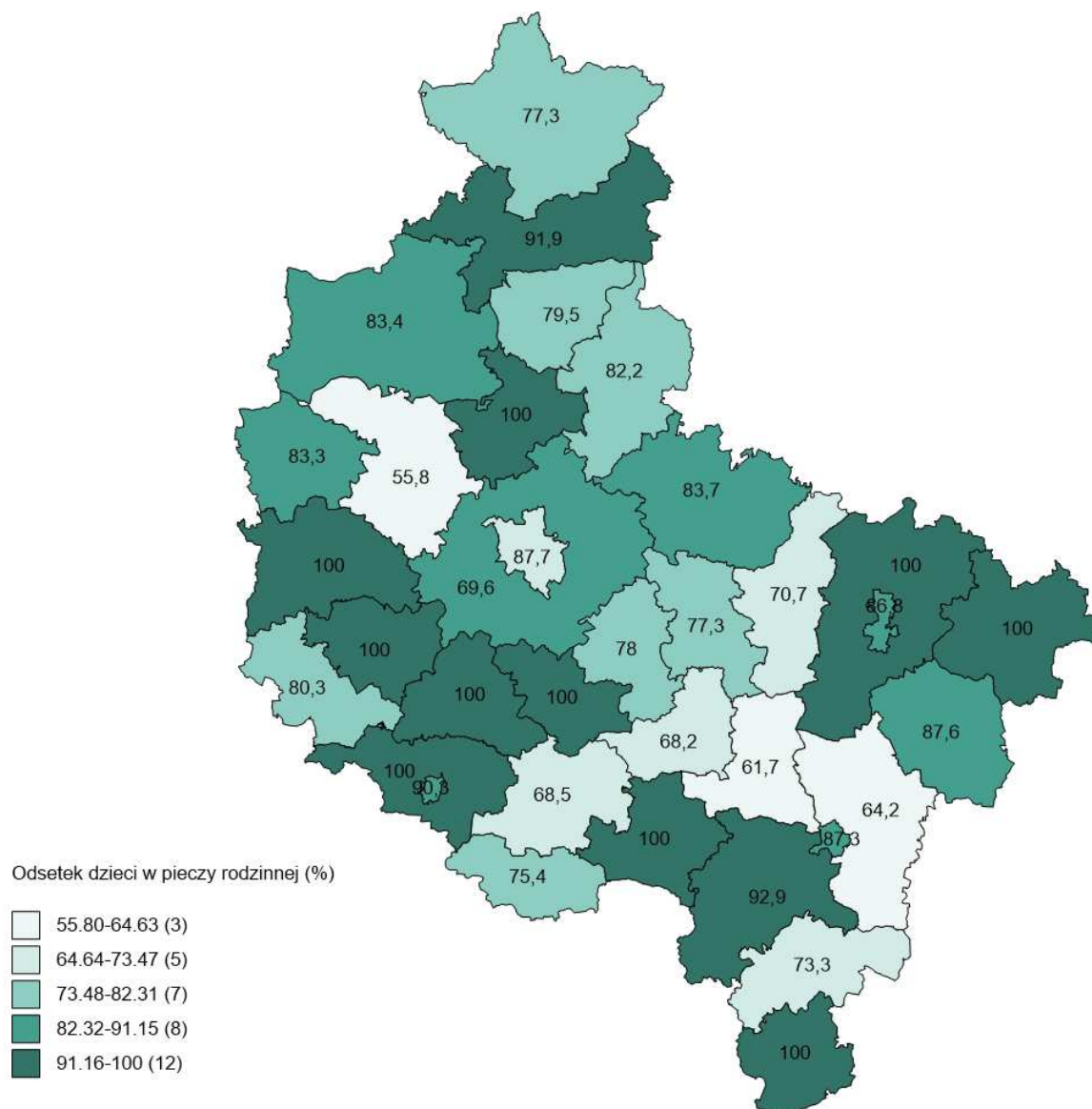

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania rzeczowo-finansowego z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2020 r. oraz danych GUS BDL

Pod koniec 2020 roku w pieczy zastępczej przebywało 5 709 dzieci, co stanowiło 0,84% wszystkich dzieci i młodzieży do 18 roku życia zamieszkujących Wielkopolskę. Najwyższy odsetek dzieci w pieczy występuje w powiatach: m. Kalisz (1,7%), złotowskim (1,57%), m. Konin (1,3%), chodzieskim (1,26%) i m. Leszno (1,26), najniższy natomiast w: nowotomyskim (0,41%), średzkim (0,48%), poznańskim (0,52%), kolskim (0,53%) oraz wolsztyńskim (0,58%).

Mapa 7. Udział dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej w ogóle dzieci przebywających w pieczy zastępczej ogółem (w%)

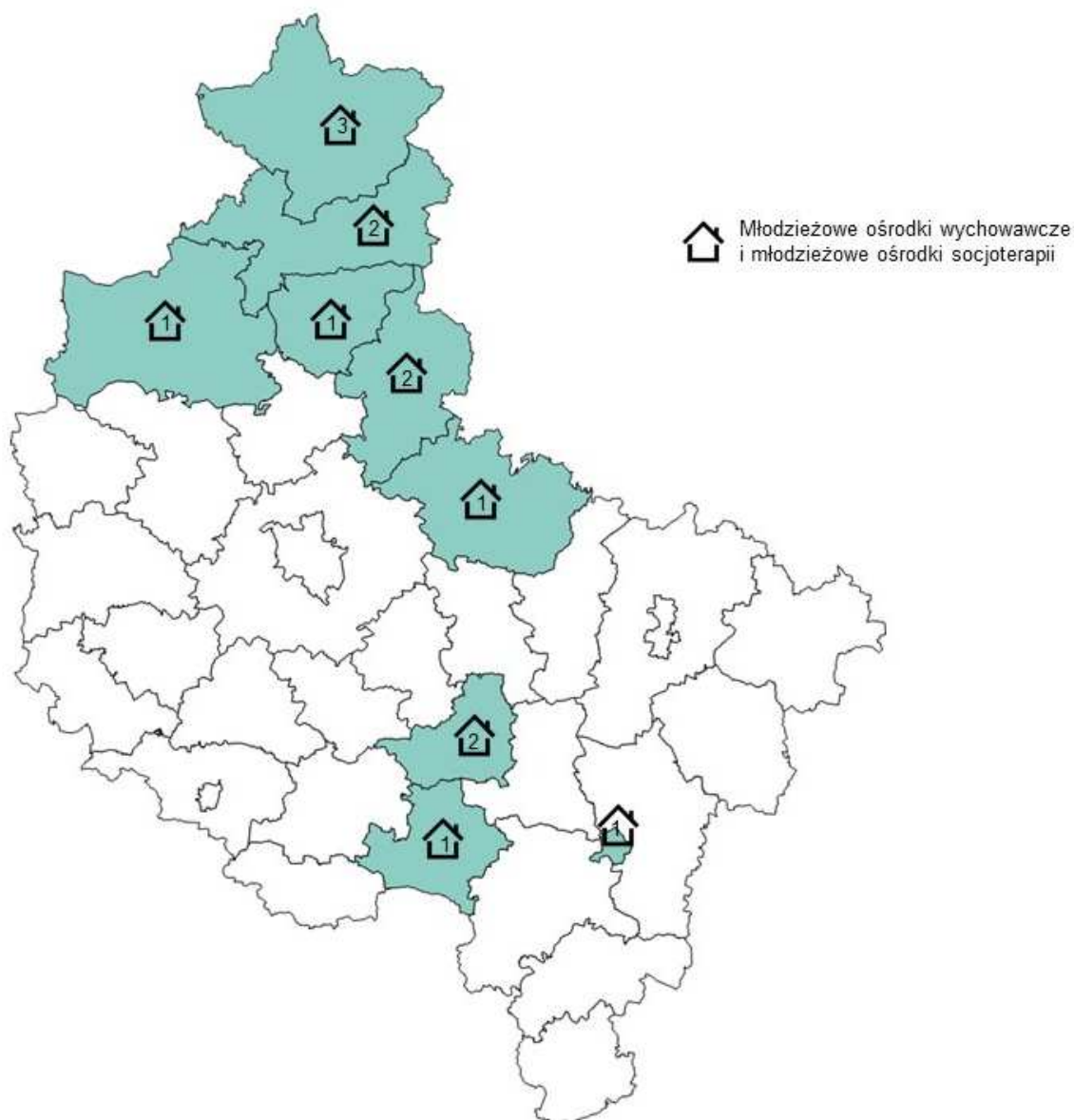

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania rzeczowo-finansowego z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2020 r.

Wielkopolska należy do regionów o wysokiej wartości odsetka dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej w stosunku do dzieci przebywających w pieczy zastępczej ogółem (tzw. współczynnik deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej), w 2020 roku wyniósł on 82,6%. W powiatach: grodzickim, kępińskim, kolskim, konińskim, kościańskim, krotoszyńskim, leszczyńskim nowotomyskim, obornickim i śremskim, wszystkie dzieci przebywające w pieczy zastępczej zabezpieczone zostały w rodzinnych formach pieczy zastępczej (wartość wskaźnika wyniosła 100%). Natomiast najniższe wartości wskaźnika deinstytucjonalizacji odnotowano w powiatach: szamotulskim (55,8%), kaliskim (64,2%), pleszewskim (61,7%), jarocińskim (68,2%) oraz gostyńskim (68,5%), co wynika w dużej mierze z lokalizacji placówek opiekuńczo-wychowawczych na ich terenie. Należy przy tym pamiętać, że przebywają w nich również dzieci z terenu innych powiatów.

Mapa 8. Rozmieszczenie Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych i Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii

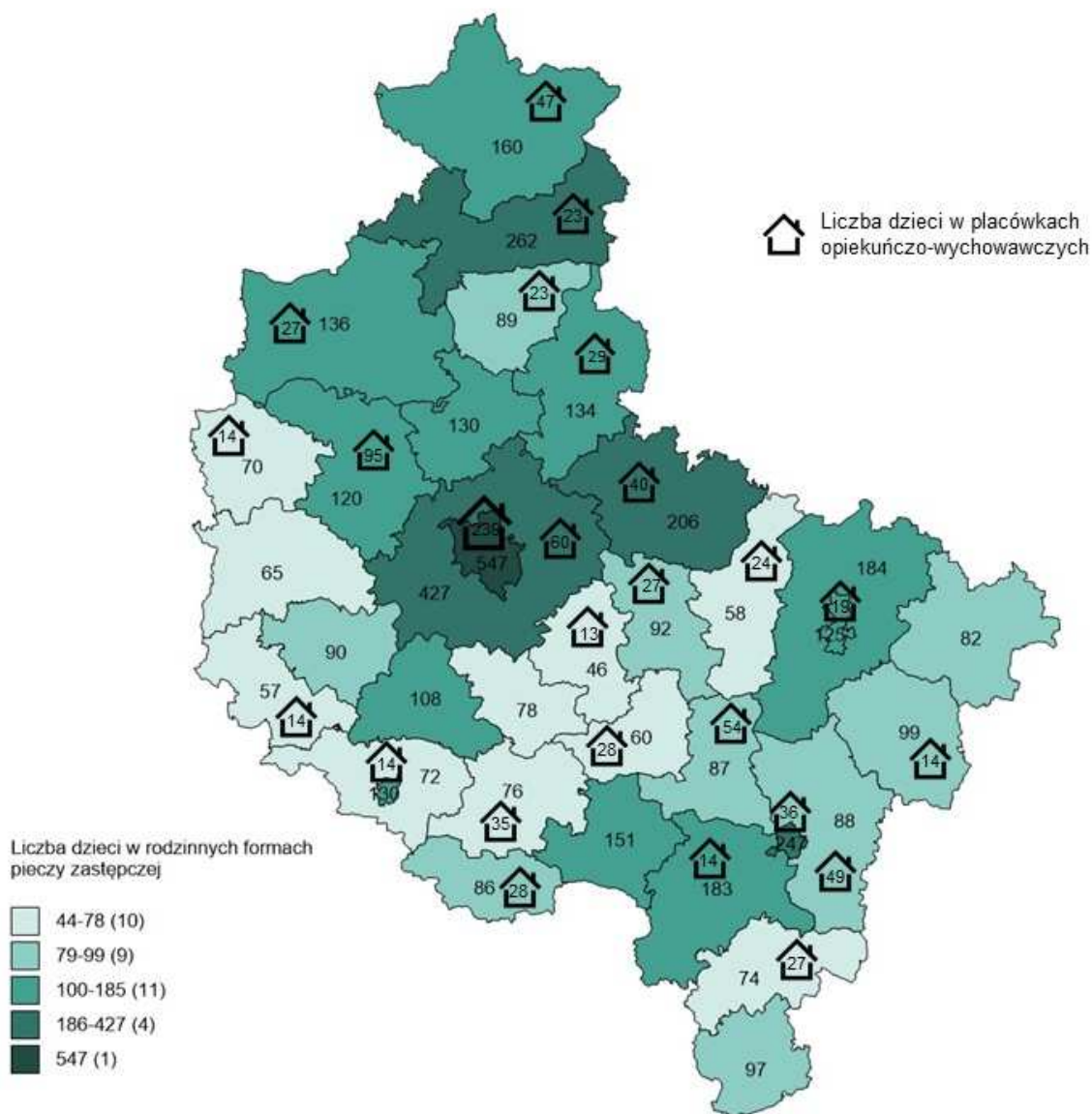

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rejestru Szkół i Placówek Oświatowych (dane na dzień 9 listopada 2021 r.)

Na terenie Wielkopolski znajduje się 14 Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych i Młodzieżowych Ośrodków Socjoterapii. Są one silnie skumulowane w północnej oraz w południowej części województwa, przy czym aż 10 z nich zlokalizowanych jest na północy w powiatach: złotowskim (3), piłskim (2), wągrowieckim (2), chodzieskim (1), czarnkowsko-trzcianeckim (1) i gnieźnieńskim (1). Na południu województwa koncentrują się one w powiatach: jarocińskim (2), krotoszyńskim (1) i m. Kalisz (1).

Mapa 10. Dzieci przebywające w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania rzeczowo-finansowego z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2020 r.

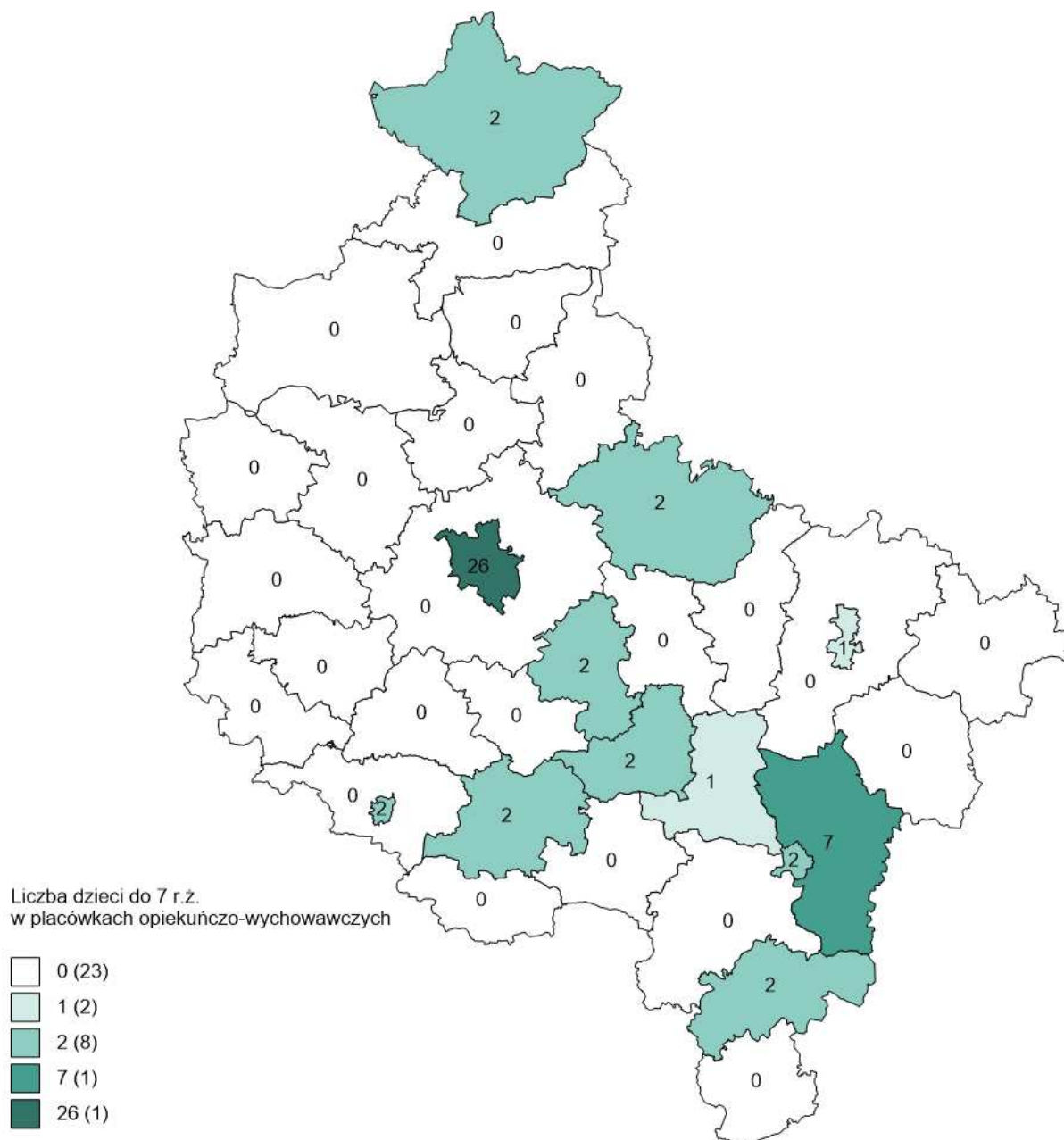
Pod koniec 2020 roku w pieczy zastępczej przebywało łącznie 5 709 dzieci, z czego 4 716 dzieci w formach rodzinnych, a 993 – w formach instytucjonalnych.

Najwięcej dzieci przebywa w rodzinnych formach pieczy zastępczej w powiatach: m. Poznań (547), poznańskim (427), piłskim (262), m. Kalisz (247) i gnieźnieńskim (206), konińskim (184) oraz ostrowskim (183).

Najwięcej dzieci zamieszkuje placówki opiekuńczo-wychowawcze w powiatach: m. Poznań (239), szamotulskim (95), poznańskim (60), pleszewskim (54) kaliskim (49) oraz złotowskim (47).

Mapa 11.. Liczba dzieci poniżej 7 roku życia przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych

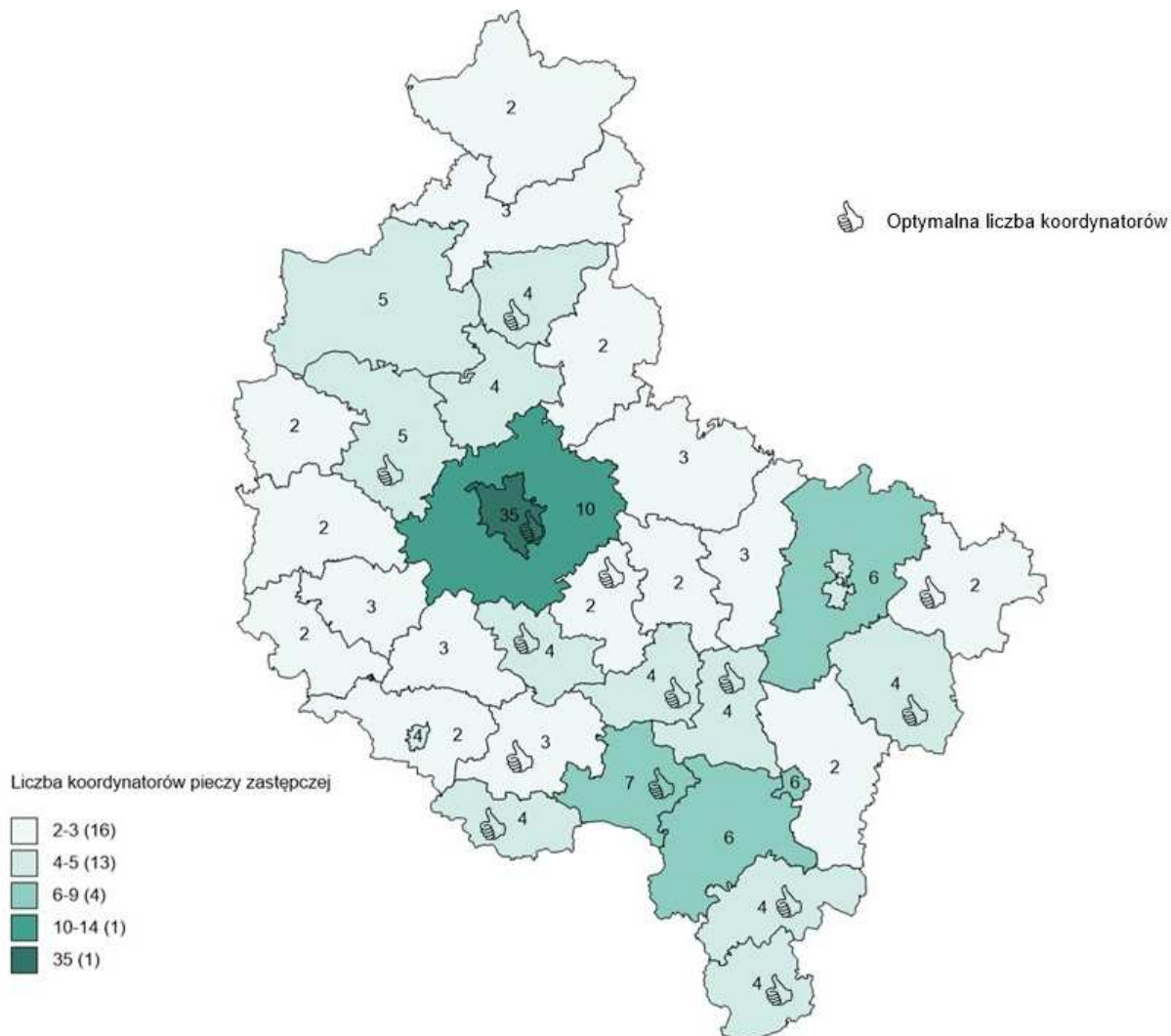

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania rzeczowo-finansowego z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2020 r.

Pomimo ustawowego wymogu dotyczącego wieku dzieci umieszczanych w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych nadal przebywają dzieci poniżej 10 roku życia. W województwie wielkopolskim pod koniec 2020 roku w placówkach przebywało 55 dzieci do 7 roku życia oraz 312 dzieci pomiędzy 7 a 13 rokiem życia (ta kategoria sprawozdawcza ujmowana jest łącznie). Najwięcej dzieci do lat 7 przebywa w pieczy instytucjonalnej na terenie powiatów: m. Poznań (26) i kaliskiego (7).

Mapa 12. Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej wraz z informacją o optymalnej liczbie zatrudnionych koordynatorów (tj. 1 koordynator przypadający na maksymalnie 15 rodzinnych form pieczy zastępczej)

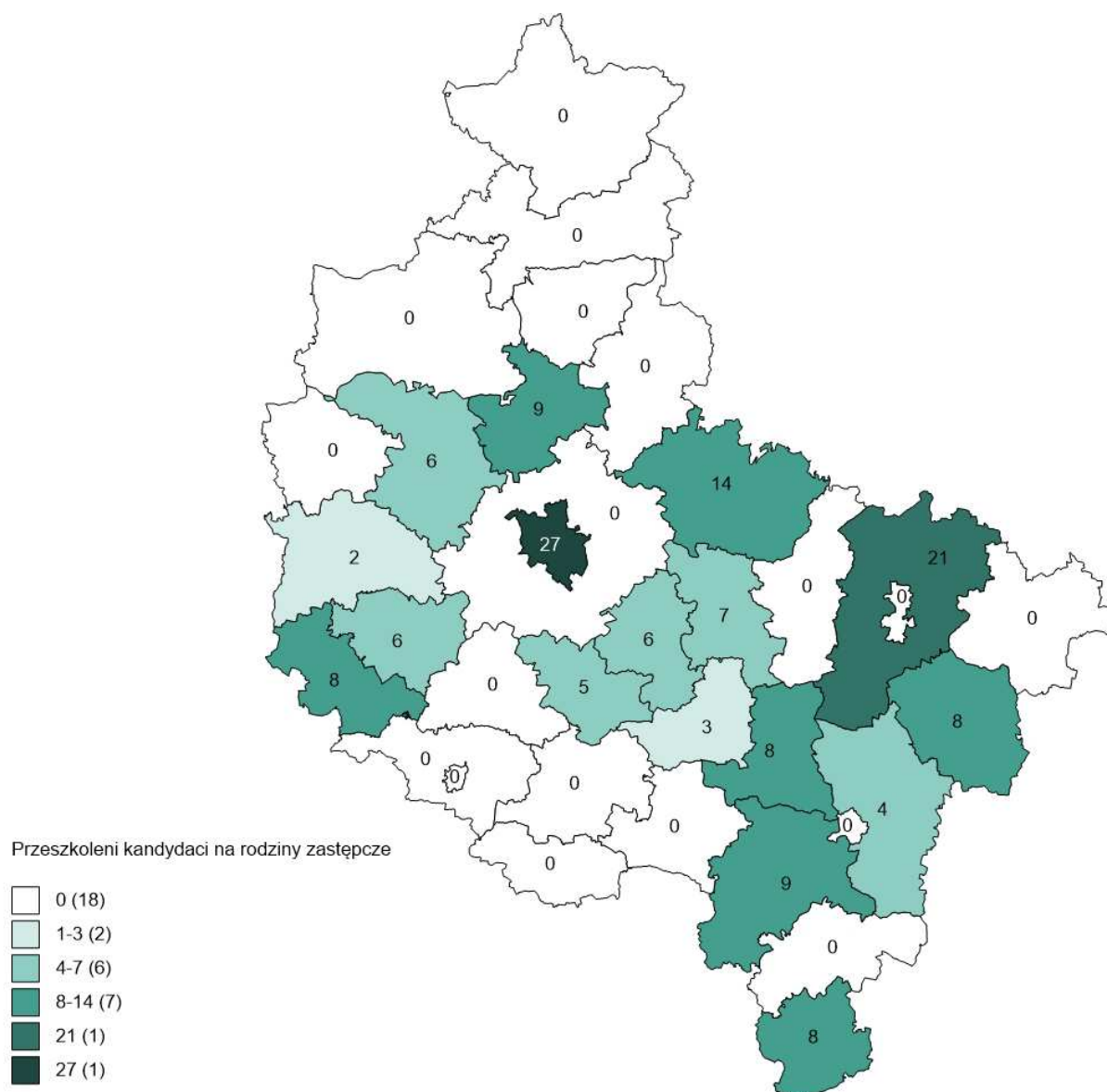

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania rzeczowo-finansowego z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2020 r.

Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej zatrudnieni są we wszystkich wielkopolskich powiatach. Największą liczbą koordynatorów dysponują powiaty: m. Poznań (35), poznański (10), krotoszyński (7), m. Kalisz (6), ostrowski (6) i koniński (6). Jednak biorąc pod uwagę ograniczenie ustawowe dotyczące liczby rodzin (15), z którymi jednocześnie może pracować koordynator, wynika, że optymalną liczbą koordynatorów (pozwalającą na objęcie wsparciem wszystkich rodzin zastępczych) dysponują powiaty: chodzieski, gostyński, jarociński, kępiński, kolski, krotoszyński, ostrzeszowski, pleszewski, rawicki, szamotulski, średzki, śremski, turecki i m. Poznań.

Mapa 14. Liczba przeszkolonych kandydatów na osoby prowadzące rodzinne formy pieczy zastępczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdania rzeczowo-finansowego z realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za II półrocze 2020 r. oraz z MRPiPS-03 za 2020 rok.

W 2020 roku przeszkolonych zostało 151 nowych kandydatów na osoby prowadzące rodzinne formy pieczy zastępczej. Szkolenia takie odbyły się jedynie w 17 wielkopolskich powiatach. Najwięcej kandydatów zostało przeszkolonych w powiatach: m. Poznań (27), konińskim (21), gnieźnieńskim (14), obornickim (9), ostrowskim (9), kępińskim (8), pleszewskim (8), tureckim (8) oraz wolsztyńskim (8).

OPIS KLUCZOWYCH INSTYTUCJI SYSTEMU WSPARCIA RODZINY, SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ I ADOPCJI⁷⁵

asystent rodziny

Asystent rodziny to jedna z funkcji pracownika systemu pomocy społecznej, którego zadaniem jest wspieranie rodzin doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych. Wsparciem zawodowym asystenci obejmują rodziny z dziećmi:

- praca z rodziną prowadzona jest również w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną;
- każda kobieta w ciąży i jej rodzina może skorzystać z pomocy i wsparcia asystenta rodziny.

Do zadań asystenta rodziny należy w szczególności:

- Opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną i pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym.
- Udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych, wychowawczych z dziećmi.
- Motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych i pomoc podejmowaniu pracy zarobkowej.
- Motywowanie do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców, mających na celu kształtowania prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych.

Udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych.

Centrum Inicjatyw Rodzinnych

Centrum Inicjatyw Rodzinnych jest wyodrębnioną jednostką organizacyjną gminy realizująca zadania w obszarze wsparcia rodziny, którą powołują niektóre samorządy lokalne takie jak m.in. Miasto Poznań. Centrum Inicjatyw Rodzinnych w Poznaniu promuje rodzinę i jej rozwój, wspiera inicjatywy międzypokoleniowe, doradza w zakresie wiedzy o rodzinie i dla rodziny oraz informuje mieszkańców o różnych projektach. Głównymi zadaniami placówki są m.in. wydawanie kart dla rodzin 3+, udzielanie informacji i porad, realizacja projektów w zakresie polityki prorodzinnej Poznania czy organizacja wydarzeń dla rodzin np. z okazji dnia dziecka. Rodzice mogą tam też zasięgnąć porady specjalistów. Centrum Inicjatyw Rodzinnych dysponuje ofertami poznańskich: żłobków, przedszkoli i szkół, informacjami dotyczącymi kultury, sportu oraz możliwościami spędzania wolnego czasu w tym imprez organizowanych przez Centrum. Można tam uzyskać informacje dotyczące zakresu działalności Poznańskiego Centrum Świadczeń oraz innych urzędów. Centrum Inicjatyw Rodzinnych działa w ramach Poznańskiego Centrum Świadczeń.

domy samotnej matki

Jest to instytucja zapewniająca schronienie dla rodziców z małoletnimi dziećmi oraz kobiet w ciąży będących w trudnej sytuacji życiowej. Do ich zadań należy m.in.:

- Zapewnienie schronienia kobietom w ciąży i w okresie połogu.
- Wspieranie w przezwyciężaniu sytuacji kryzysowej.

⁷⁵ Źródło definicji w aneksie: materiały źródłowe (np. akty prawne, dokumenty strategiczne) oraz opracowanie własne zespołu Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu.

	<ul style="list-style-type: none">○ Zapobieganie marginalizacji, sieroctwu społecznemu, powielaniu złych wzorców społecznych i środowiskowych.○ Zapewnienie całodobowego, okresowego (max 1 rok) pobytu dla mieszkańców.○ Podstawowa pielęgnacja mieszkańca w czasie choroby, opieka nad dzieckiem w czasie choroby opiekuna.○ Umożliwienie korzystania ze świadczeń zdrowotnych.
koordynator pieczy zastępczej	<p>Koordinator rodzinnej pieczy zastępczej to funkcja realizowana na poziomie powiatu przez pracownika Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie lub instytucji, której PCPR zlecił realizację tego zadania. Koordynator obejmuje swoją opieką rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka – na ich wniosek. Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none">○ Udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej.○ Przygotowanie planu pomocy dziecku.○ Pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu.○ Zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej.○ Udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej.
kuratorzy zawodowi i społeczni	<p>Kuratorzy sądowi realizują określone przez prawo zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym, związane z wykonywaniem orzeczeń sądu.</p>
mediatorzy	<p>Mediacja to nowoczesne i skuteczne postępowanie, w którym strony dobrowolnie i aktywnie uczestniczą w rozwiązywaniu sporu przy pomocy osoby trzeciej – bezstronnego mediatora. Mediacja może się odbyć na podstawie umowy stron sporu z mediatorem (mediacja umowna), albo na skutek postanowienia sądu, kierującego sprawę do mediacji (mediacja sądowa). W drodze mediacji mogą być rozpatrywane wszelkie sprawy cywilne, które mogą być rozstrzygane w drodze ugody zawartej przed sądem. Uгода zawarta przed mediatorem ma moc ugody zawartej przed sądem, po zatwierdzeniu przez sąd podlega wykonaniu w drodze egzekucji. Wpisu na listę stałych mediatorów dokonuje prezes sądu okręgowego w drodze decyzji wydawanej na wniosek osoby ubiegającej się o wpis.</p>
młodzieżowy ośrodek socjoterapii	<p>Jest placówką o charakterze terapeutyczno-wychowawczym skierowaną do młodzieży, funkcjonującą w systemie edukacji. Do zadań ośrodka należy eliminowanie przyczyn i przejawów zaburzeń zachowania oraz przygotowanie wychowanków do życia zgodnego z obowiązującymi normami społecznymi i prawnymi. Rekrutacja do placówek odbywa się na wniosek rodziców lub opiekunów prawnych dzieci posiadających orzeczenie Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej o potrzebie kształcenia specjalnego.</p>
młodzieżowy ośrodek wychowawczy	<p>Jest placówką typu resocjalizacyjno-wychowawczego skierowaną do młodzieży, funkcjonującą w systemie edukacji. Do zadań ośrodka należy eliminowanie przyczyn i przejawów niedostosowania społecznego oraz przygotowanie wychowanków do życia zgodnego z obowiązującymi</p>

	<p>normami społecznymi i prawnymi. Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze przeznaczone są wyłącznie dla młodzieży, wobec której Wydziały Rodzinne i Nieletnich Sądów Rejonowych zastosowały (w trybie Ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich) środek wychowawczy w postaci umieszczenia w MOW.</p>
ośrodek interwencji kryzysowej (OIK)	<p>Podstawowym celem Ośrodka jest prowadzenie interdyscyplinarnych działań w zakresie interwencji kryzysowej, podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. W ramach interwencji kryzysowej OIK musi prowadzić: indywidualne i rodzinne poradnictwo psychologiczne, indywidualną bądź rodzinną psychoterapię, specjalistyczne poradnictwo prawne, pracę socjalną, animowane grupy samopomocowe i grupy wsparcia. Ponadto ośrodki interwencji kryzysowej posiadające miejsca całodobowe powinny być otwarte we wszystkie dni tygodnia 24 godziny na dobę.</p>
ośrodek pomocy społecznej	<p>Jednostka organizacyjna pomocy społecznej w gminie, wykonująca zadania w zakresie pomocy społecznej oraz w obszarze wsparcia rodziny (własne oraz zlecone z zakresu administracji rządowej). Do jej zadań należy m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none">○ Przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych i okresowych.○ Opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne, emerytalne i rentowe.○ Praca socjalna.○ Organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych w miejscu zamieszkania.○ Tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną, w tym zapewnienie dostępu do asystentury rodzinnej.
placówka opiekuńczo-wychowawcza	<p>Placówka opiekuńczo-wychowawcza jest instytucjonalną formą pieczy zastępczej – zapewnia dziecku całodobową ciągłą lub okresową opiekę. Skierowanie dziecka do placówki następuje po wyczerpaniu możliwości udzielenia pomocy w rodzinie naturalnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej. Całodobowy pobyt dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej powinien mieć charakter przejściowy – do czasu powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub umieszczenia w rodzinnej formie pieczy zastępczej. Prawo do pobytu w placówce przysługuje wychowankowi do osiągnięcia pełnoletności lub dłużej w uzasadnionych sytuacjach dotyczących kontynuacji nauki, jednak nie dłużej niż do ukończenia 25. r.ż. Rodzaje placówek opiekuńczo-wychowawczych:</p> <ul style="list-style-type: none">○ Typu socjalizacyjnego – placówka zapewnia dziecku pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby.○ Typu interwencyjnego – placówka zapewnia dziecku doraźną (do 3 miesięcy) opiekę w czasie trwania sytuacji kryzysowej, w szczególności placówka jest zobowiązana przyjąć dziecko w przypadkach wymagających natychmiastowego zapewnienia dziecku opieki.○ Typu specjalistyczno-terapeutycznego – placówka sprawuje opiekę nad dzieckiem pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki

	<p>rodzicielskiej, o indywidualnych potrzebach, w szczególności: z niepełnosprawnością; wymagającym stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii; wymagającym wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych. Placówka zapewnia zajęcia wychowawcze, socjoterapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne, terapeutyczne, rekompensujące braki w wychowaniu w rodzinie i przygotowujące do życia społecznego, a dzieciom niepełnosprawnym także odpowiednią rehabilitację i zajęcia rewalidacyjne.</p> <ul style="list-style-type: none">○ Typu rodzinnego – to placówka opiekuńczo-wychowawcza, która wychowuje dzieci pozbawione całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej, w różnym wieku, w tym dorastające i usamodzielniające się; umożliwia wspólne wychowanie i opiekę licznemu rodzeństwu. W placówce można umieścić, w tym samym czasie, łącznie nie więcej niż 8 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej. <p>Oprócz placówek opiekuńczo-wychowawczych formami instytucjonalnej pieczy zastępczej są:</p> <ul style="list-style-type: none">○ Regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne.○ Interwencyjne ośrodki preadopcyjne.
<p>placówki wsparcia dziennego</p>	<p>Placówka wsparcia dziennego to jednostki organizacyjne wspierania rodziny w zakresie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci z rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W pracy z dzieckiem współpracuje z rodzicami/opiekunami, placówkami oświatowymi i podmiotami leczniczymi. Placówki wsparcia dziennego obejmują opieką i wychowaniem dzieci w czasie pozalekcyjnym. Pobyt dziecka w placówce wsparcia dziennego jest dobrowolny, chyba że dziecko do placówki skieruje sąd. Placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone w formie:</p> <ul style="list-style-type: none">○ Opiekuńczej: zapewniającej opiekę i wychowanie, pomoc wnauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe, rozwój zainteresowań.○ Specjalistycznej: zapewniającej socjoterapię, terapię, korekcję, kompensację, logopedię; realizującej indywidualne programy korekcyjne, psychokorekcyjne lub psychoprofilaktyczne, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną, socjoterapię.○ Podwórkowej: realizującej animację i socjoterapię. <p>W jednej placówce można łączyć w/w formy.</p>
<p>poradnia psychologiczno-pedagogiczna</p>	<p>Publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym publiczne poradnie specjalistyczne udzielają dzieciom, od momentu urodzenia, i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, udzielają rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowywaniem i kształceniem dzieci i młodzieży, a także wspomagają przedszkola, szkoły i placówki w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych. Do zadań poradni należy:</p> <ul style="list-style-type: none">○ Diagnozowanie dzieci i młodzieży.○ Udzielanie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom bezpośredniej

	<p>pomocy psychologiczno-pedagogicznej.</p> <ul style="list-style-type: none">o Realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję przedszkola, szkoły i placówki, w tym wspieranie nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych. <p>Organizowanie i prowadzenie wspomagania przedszkoli, szkół oraz placówek w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.</p>
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	<p>PCPR jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej realizującą zadania powiatu m.in. z zakresu pomocy społecznej, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. Podstawowym celem działalności PCPR jest udzielanie pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym: dzieciom, rodzinom, osobom starszym, chorym i niepełnosprawnym; a także zabezpieczenie dzieciom pieczy zastępczej w przypadku niemożności zapewnienia opieki i wychowania przez rodziców. W obszarze wsparcia systemu pieczy zastępczej PCPR odpowiada przede wszystkim za:</p> <ul style="list-style-type: none">o Opracowanie i realizacja powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej.o Zapewnianie dzieciom pieczy zastępczej.o Wspieranie osób usamodzielnianych.o Pozyskiwanie kandydatów i tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych.o Wsparcie rodzin zastępczych (w tym m.in. szkolenia, poradnictwo). <p>PCPR może pełnić funkcję organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, w tym m.in. organizować wsparcie dla rodzinnej pieczy zastępczej, w tym koordynatora. PCPR realizuje swoje zadania współpracując z innymi instytucjami m.in. z systemem sprawiedliwości, edukacji i instytucjami systemu pomocy społecznej (np. asystentami rodziny, ośrodkami adopcyjnymi).</p>
rodzinny dom dziecka	<p>Forma rodzinnej pieczy zastępczej, która zapewnia dziecku całodobową opiekę i wychowanie, w której w tym samym czasie, może przebywać łącznie nie więcej niż 8 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej.</p>
rodzina zastępcza	<p>Wyróżniamy następujące typy rodzin zastępczych, które sprawują pieczę nad umieszczonymi w niej dziećmi.</p> <ul style="list-style-type: none">o Spokrewniona – mogą ją stworzyć najbliżsi krewni dziecka, czyli dziadkowie lub rodzeństwo.o Niezawodowa – może ją stworzyć zarówno rodzina dziecka niebędąca wstępnymi lub rodzeństwem dziecka, jak i osoby niespokrewnione z dzieckiem. <p>Zawodowa – to taka rodzina zastępcza, z którą starosta zawiera umowę o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej; tworzą ją małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka.</p>
rodziny wspierające	<p>Wsparciem rodziny wspierającej może zostać rodzina przeżywająca trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Przy współpracy z asystentem rodziny pomagają w trudnościach:</p> <ul style="list-style-type: none">o Opiece i wychowaniu dziecka.

	<ul style="list-style-type: none">○ Prowadzeniu gospodarstwa domowego.○ Kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.
sąd – wydział rodzinny i dla nieletnich	<p>Sąd rodzinny, zgodnie z ustawą o ustroju sądów powszechnych, jest właściwym sądem do rozpoznawania spraw z zakresu m.in.: prawa rodzinnego, postępowania w sprawach nieletnich.</p> <p>Postępowanie w sprawach rodzinnych – sąd rodzinny rozpoznaje sprawy z zakresu władzy rodzicielskiej, adopcji, uznania ojcostwa, ustalania i normowania kontaktów z dzieckiem, opieki oraz kurateli.</p> <p>Postępowanie w sprawach nieletnich uwzględniają sytuacje, kiedy zastosowanie mają środki wychowawcze, poprawcze oraz katalog kar nakładanych w stosunku do osoby nieletniej, która popełniła wykroczenie lub przestępstwo. Sąd rodzinny może nałożyć na nieletniego, m.in. upomnienie, zobowiązanie do określonego postępowania, nadzór odpowiedzialny rodziców lub opiekuna, kuratora, a także umieszczenie w zakładzie poprawczym.</p>

SŁOWNICZEK⁷⁶

dom sąsiedzki	Jest to przestrzeń do działania dla społeczności lokalnej. Jest miejscem, w którym integrują się wszystkie grupy wiekowe – rodziny, seniorzy i dzieci, realizując szereg działań i aktywności.
kandydat w procesie adopcji i pieczy zastępczej	Osoba samotna lub małżeństwo, którzy złożyli wniosek do ośrodka adopcyjnego i przystąpili do procesu kwalifikacyjnego dla rodzin adopcyjnych lub przeszli wstępną kwalifikację dla kandydatów dla rodziców zastępczych.
klub młodzieżowy	Usługa mająca na celu zaspokajanie i rozwijanie zainteresowań społecznych, naukowych i artystycznych oraz organizowanie rozrywki i kulturalnego wypoczynku młodzieży.
klub rodzinny	Usługa społeczna mająca na celu realizację wsparcia edukacyjno-wychowawczego i poradnictwa dla rodzin z dziećmi.
metoda OSL	Ramowy model organizowania społeczności lokalnej, jest koncepcją środowiskowej pracy socjalnej. Organizowanie społeczności lokalnej opiera się na założeniach, że efektywne wspomaganie oraz pełna integracja ze społeczeństwem osób i rodzin, nie jest możliwa bez odpowiedniego przetwarzania ich środowiska życia. Tylko bowiem aktywne i prężne społeczności stwarzają szansę na samorealizację dla osób i grup w nim funkcjonujących. Podejmowane w ramach OSL działania mają na celu wyrównywanie szans przez wspieranie w rozwoju tych osób, rodzin, środowisk i grup, które znajdują się w najtrudniejszym położeniu oraz przywróceniu najstarszym ogniwom wspólnot lokalnych poczucia podmiotowości, kontrolowania własnego życia i sprawstwa (empowerment).
mieszkania ze wsparciem	Są to lokale mieszkalne, w których oprócz możliwości zamieszkania oferowane są dodatkowe usługi np. asystenta Mieszkania ze wsparciem różnią się ze względu na realizowaną funkcję: <ul style="list-style-type: none">o mieszkania treningowe mają na celu pobyt czasowy i wyćwiczenie określonych umiejętności;o mieszkania wspomagane mają na celu ciągłe wspieranie w samodzielnych aktywnościach. Mieszkania mogą być prowadzone przez samorządy lokalne lub/i organizacje pozarządowe. Z punktu widzenia prawnego w ustawie o pomocy społecznej wyróżniono mieszkania chronione, wobec których sformułowano szczegółowe zakresy działania oraz warunki uzyskania świadczonego w nich wsparcia.
model przeciwdziałania dziedziczeniu biedy	Kompleksowe podejście w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym realizowany na podstawie Krajowego Programu Przeciwdziałaniu Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu w kontekście wsparcia rodziny odwołuje się do reintegracji rodziców zagrożonych wykluczeniem społecznym i ich otoczenia.
opiekunowie dzienni	Jedna z form instytucjonalnej opieki nad dziećmi, przewidująca świadczenie opieki nad dzieckiem do lat 3 przez specjalnie zatrudnioną do tego osobę.
piecza zastępcza	Pieczka zastępcza jest sprawowana, gdy rodzice biologiczni nie mogą

⁷⁶ Źródło definicji w aneksie: materiały źródłowe (np. akty prawne, dokumenty strategiczne) oraz opracowanie własne zespołu Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu.

	<p>zapewnić dziecku właściwej opieki i wychowania. Ma ona charakter czasowy, jednak jej charakter jest dostosowany do potrzeb dziecka. Zapewnia:</p> <ul style="list-style-type: none">o Czas potrzebny na pracę z rodziną biologiczną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do adopcji dziecka.o Sprawowanie właściwej opieki nad dzieckiem i zaspokojenie jego potrzeb emocjonalnych, bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych dziecka. <p>Pieczka zastępcza może być sprawowana w formie rodzinnej (rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka) i instytucjonalnej (placówki opiekuńczo-wychowawcze, interwencyjny ośrodek preadopcyjny, regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna).</p>
powierzenie pieczy	Forma zabezpieczenia opieki nad dzieckiem na czas trwającego postępowania o przysposobienie.
program reintegracji społecznej i zawodowej	Założeniem Programu jest reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez podejmowanie systemowych działań terapeutycznych, psychologicznych i aktywizacji zawodowej. Działania skierowane do tych osób mają ułatwić im uczestnictwo w różnych formach zatrudnienia i dostęp do wszelkich zasobów, praw, dóbr i usług mających zapobiegać ryzyku wykluczenia społecznego.
przysposobienie	Adopcja, czyli przysposobienie jest trwałą formą pieczy zastępczej. Dziecko przysposobione w świetle prawa jest dzieckiem osób, które je przysposobiły – zmianie ulega stan cywilny dziecka, przybiera ono to samo nazwisko co rodzice adoptujący, dziecku przysługują od osób je adoptujących alimenty, a także i ono może być zobowiązane do alimentowania przybranych rodziców.
psychoprofilaktyka	Psychoprofilaktyka w naszym rozumieniu to wyposażanie w wiedzę, informację oraz oddziaływanie na sferę emocjonalną grup i osób, tak by wzmacniać je w strategiach radzenia sobie w obszarze zdrowia psychicznego.
rodzina	Para z jednym lub większą liczbą dzieci, samotny rodzic z jednym bądź większą liczbą dzieci.
rodzina adopcyjna	Powstaje w skutek, formalnego ustanowienia przez sąd rodziny więzi prawnej pomiędzy przysposobianym (dziecko) i przysposabiającymi (rodzice) ze wszystkimi skutkami tak jak w rodzinie naturalnej.
rodzina w kryzysie	Charakteryzuje się nieprawidłowym wypełnianiem podstawowych funkcji, co wiąże się z wystąpieniem zaburzeń w funkcjonowaniu zarówno członków rodziny, jak i całego systemu rodzinnego.
rodzina zagrożona wykluczeniem społecznym	Są to osoby lub rodziny korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej lub kwalifikujące się do objęcia wsparciem pomocy społecznej, osoby przebywające w pieczy zastępczej lub opuszczające pieczę zastępczą oraz rodziny przeżywające trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, osoby nieletnie, wobec których zastosowano środki zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości, osoby przebywające w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, osoby z niepełnosprawnością, osoby z zaburzeniami psychicznymi, rodziny z dzieckiem

	z niepełnosprawnością, osoby, dla których ustalono III profil pomocy, osoby niesamodzielne, osoby bezdomne lub dotknięte wykluczeniem z dostępu do mieszkań, osoby korzystające z Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa.
usamodzielniający się wychowanek	Osoba przebywająca w długotrwałym procesie wychowawczym (pełnoletni wychowankowie rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych), mającym na celu podjęcie przez nią samodzielnego, dojrzałego życia w integracji ze środowiskiem.
usamodzielniony wychowanek	Osoba (pełnoletni wychowankowie rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych), która zakończyła proces usamodzielniania, mający na celu podjęcie przez nią samodzielnego, dojrzałego życia w integracji ze środowiskiem.
wychowanek	Małoletni skierowany do pieczy zastępczej przez uprawniony organ.

